

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସ୍ତୋତ୍ର

—

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ
ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ
ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૬૦૧

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ મહેશ્વરી ખૂલ્લો

વિષય પૃ: ૪૩ મી

મોહરમની ખુબીઓ.

બૈત.

અય ખુદા દે હક શનાસીકી તું બીનાઇ હમે
તાકે દેવે હક વ ખાતીલ સાફ દીખલાઇ હમે.

રચી પ્રગટ કરનાર

એદલજી ધનજી કાખા.

અમરેલી—કાઠીયાવાડ.

ઇ. સ. ૧૯૧૮

આવૃત્તિ બીજી

નકલ ૫૦૦

અમદાવાદ લાલ દરવાજા લાલકાકા લોજવાળા મકાનમાં
આવેલા ધી અમરસિંહજી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
પડાણ તુરખાન અમીરખાને છાપી.

કીમત ૭ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

૭૬૨

સાંકળીઉં.

પ્રસ્તાવના.

૧	મોહરમની ઝઝીલત	૧
૨	માતમદારીનો દેખાવ	૧
૩	નિયાબેના જમણુ	૯
૪	બુદ્ધિની કેળવણીની ખામી	૯
૫	ધસલામીઓની અજાનતાનો દાખલો	૧૦
૬	મજલિસ ન્યામત છે	૧૨
૭	વિપવની ચુંટણી	૧૪

મજલિસ પહેલી.

૮	પારકાનો હક	૨૧
૯	સ્ત્રીઓ માટે શું બહેતર છે?	૨૨

મજલિસ બીજી.

૧૦	શારીરિક બળ	૨૪
૧૧	અભિચાર પ્રત્યે તિરસ્કાર	૨૫
૧૨	ઝિના ત્યાં રના	૨૬
૧૩	નીતિ ભરેલી તરફેણુ	૨૭
૧૪	મિસકીનોને મદદ	૨૭

મજલિસ ત્રીજી.

૧૫	પતિની સેવા	૨૯
૧૬	બીજાઓનું બહુ કરવું	૩૦
૧૭	સકરાત વખતની સાવચેતી	૩૧

મજલિસ ચોથી.

૧૮	સ્વભાષા પ્રત્યે પ્રેમ	૩૨
૧૯	ખટપટીઆ માણસોની ખરાબી	૩૬
૨૦	બેવફાઈ	૩૫
૨૧	નખળા મનની સ્ત્રીઓ	૩૬
૨૨	નીતિ અને નોકરી	૩૮
૨૩	દલાલા સ્ત્રીથી પરહેઝ	૩૯

મજલિસ પાંચમી.

૨૪	નાલાયકની તાબેદારી	૪૦
૨૫	નીતિ પર ચાલનાર નોકર	૪૨
૨૬	તાબેદારી કેળી કરવી	૪૨
૨૭	એતુ નામ તે દ્રવ્ય	૪૪
૨૮	સાચો મિત્ર	૪૫
૨૯	હીચકારા કુશીઓ	૪૬
૩૦	સાચો સહાબી	
૩૧	કુશીઓનું હીચકારાપાત્રું	૪૮
૩૨	ખરો ઇમાનદાર	૪૯
૩૩	ઇમાનદાર ડોશી	૫૦
૩૪	સંકટ સમે ધીરજ	૫૧
૩૫	વસીયત કે વીલ	૫૧
૩૬	કરજનો વખાલ	૫૨

મજલિસ છઠી.

૩૭ યતીમ અને નીરાધારને મદદ	૫૩
૩૮ યતીમેને આશ્રય, નોક-રોની બલાઇ	૫૪
૩૯ પાપનો બદલો	૫૭

મજલિસ સાતમી.

૪૦ સત્યની હિમાયત	૫૮
૪૧ સાચા હિમાયતીઓ	૫૯
૪૨ બલાની બલાઇ	૬૦
૪૩ નાલાયકોની નાલામકી	૬૧
૪૪ નિર્દયપણું	૬૨
૪૫ હુજૂરત અને કોશીશ	૬૩
૪૬ દુષ્ટ આગેવાન	૬૫
૪૭ સત્યતા કદ બાજુ છે	૬૬
૪૮ સહીદે અબલ	૬૭

મજલિસ આઠમી.

૪૯ કોશીશ	૬૯
૫૦ જન્નતનો મુસાફર	૭૧
૫૧ મોહીબ આવો હોય	૭૩
૫૨ ઓલીઆ પુરો	૭૫

મજલિસ નવમી.

૫૩ કુટુંબી પ્રેમ	૭૭
૫૪ બલા કાર્પની પહેલ	૭૮
૫૫ હાથ અફસોસ	૮૦
૫૬ ભાઈનો પ્રેમ	૮૫
૫૭ વસીયત પાળનાર પુત્ર	૮૬
૫૮ દયાહિણુ ઉમર	૮૬
૫૯ બળવાન કોણુ છે	૮૭
૬૦ વફાદાર સેનાધીપતિ	૮૮
૬૧ દુખી કોમ તરફ દીલસોજી	૯૧
૬૨ ગુસ્સાને ખાઈ જવો	૯૨
૬૩ દુખ પાછળ સુખ	૯૩
૬૪ રોવું અને કુટવું	૯૪
૬૫ યતીમેની આહ	૯૪
૬૬ બાળકો પ્રત્યે પ્રેમ	૯૫
૬૭ આપઘાત	૯૭
૬૮ બીજાઓથી સંતોષ	૯૭
૬૯ નમાજની તાકીદ	૯૮

મજલિસ દસમી.

૭૦ નેક ખસલત બીબી	૯૯
૭૧ બલા વિચારનો ચાહુદી	૧૦૦

એદલજી ધનજી કાખાના લખેલા પુસ્તકો.

રાધાકૃષ્ણના પુસ્તકોના ખંડનો:

આગાખાની ખુદાઈનો જવાબ	૧-૦-૦
પચીસ સવાલોના જવાબો	૦-૩-૦
ખુદલી ચીઠ્ઠીનો જવાબ	૦-૫-૦

હાશમ બોધાના પુસ્તકોના જવાબો.

તોહફે ઇસમાઈલીઆ	૦-૮-૦
અસલિયાતે ખોળનું ખંડન	૦-૮-૦
ખોળ પંથ દર્પણ ભાગ ૧ થી ૮	૧-૦-૦

આર્ય પ્રકાશના ખંડનો.

આર્ય પ્રકાશની અજ્ઞાનતાનું ખંડન ભા. ૧-૨-૩	૧-૨-૦
દયાનંદ પંથ દર્પણ	૦-૬-૦

વરતેજની પોલના પુસ્તકો.

દાવતે ઇમાન	૦-૩-૦
કીલવાના સવાલ જવાબ	૦-૪-૦
ઈમાન કેવો જોઈએ	૦-૪-૦

કાસમઅલી લખાલાઈને જવાબ.

ઇસમાઈલીમાંથી બાબી	૦-૧-૦
અસલ ખોળ ઇસના અશરીજ	૦-૧-૦

ખોળ કેસના પુસ્તકો.

આગાખાન કેસનો ફેસલો	૦-૮-૦
નુરખાઈનો કેસ ભા. ૧-૨-૩-૪	૧-૮-૦

ખોળ ઉત્પત્તિના પુસ્તકો.

આમા જંગીશાહનો રીસાલો	૦-૪-૦
----------------------	-------

ખોળ કોમળી તવારીખ	૨-૮-૦
ખોળ ઉત્પતિ	૮-૩-૦
ગુપ્ત પંથકા શુભરા	૦-૩-૦
દરઝ કોમળા અકાવદ	૦-૩-૦
ખોળ સર્વ સંગ્રહ	૧-૦-૦

ખાતીન્યા મતના પુસ્તકો.

હસન ખિન સખ્યાહ	૦-૧૦-૦
શીરદોસે બરી	૧-૮-૦

પરચુરણ ખોળ પુસ્તકો

કરમાલીનું કીસમત	૧-૦-૦
ખોળ ખુન આરોપ	૦-૪-૦
ખોળ કોમળે સુધારો	૮-૨-૦

ઇસલામી સુધારાના પુસ્તકો

સર સઇયદ એહમદના લેખો બા. ૧-૨	૨-૦-૦
સર સઇયદ એહમદ	૦-૧-૭
મુસલિમે હાલી	૧-૪-૦
ઇસલામીઓનો હીંતે દપકો	૦-૪-૦
ઉમ્મતનો વિલાપ	૦-૧-૦
અલ્લાહની ઓળખાણ	૦-૨-૦
ઓલાહના હકો	૦-૪-૦
ઇસલામી હકો	૦-૨-૦
મોહરમની ખુબીઓ	૦-૧-૦
મુસલિમ સદ્વર્તન બા. ૧-૨-૩-૪	૦-૮-૦

❀ પ્રસ્તાવના. ❀

મોહરંમની ફઝીલત—

ઇસલામી આલમમાં મોહરંમનું મહાતમ્ય પવિત્ર મનાયેલું છે. ઇસલામના મહાન સ્થાપક હઝરત મોહમ્મદ સં ના અતિ બહાલા નવાસા હઝરત ઇમામ હુસેન અં, કે જેવણુ પોતાના સુંદર સદ્ગુણોને લઈ ઇસલામી તેમજ ખ્રીસ્તી વિદ્વાનોમાં એક અવાળે વખણાયા છે. તે મહા પુરૂષને કેટલાક ઇસલામના દરમાનોની અસર નહિ થવા પામેલા તથા દુન્યવી મોહજાળ માટે પોતાનું દીન ઇમાન વેચનારા દુષ્ટ લોકોએ કરબલાના બચકર રણમાં ત્રણ દિવસના લુપ્ત્યાને પ્યાસા રાખી તીક્ષણ તલવારથી શહીદ કીધા. સાથેજ તેના બહાલા મિત્રો, કુટુંબીઓ અને ફરજદોને પણ તેમની માફક બેળન કીધા. તેમના ધરની બીનીઓ કે જેની તારીફ કોરાને મજ્હમાં વારીદ છે; તેને કેદ કરી કુદા અને શામ ફેરવવામાં આવી. આ ગમખાર બનાવને લઈ ૧૩૦૦ વર્ષ થયાં ઇસલામીઓ તેઓના ગમમાં દીલસોજી બતાવી રહ્યા છે. આ માસમાં બનવા પામેલા આવા ઘાતકી બનાવના કારણે આ મહિનાના પહેલા દસ દીવસો ઇસલામીઓમાં ઘણાજ ગમખાર અને ગમ માતમના ગણાય છે.

માતમદારાનો દેખાવ—

મોહરંમના પહેલા દસ દહાડાઓ ઇસલામીઓ ગમ માતમના ગમે છે. અબી પત્રલામી બાઈઓ ચોકારો નામની કીધા કે જે માત

મની કીયાનું અપભ્રંશ છે તે તથા ઠેક ઠેકાણે મંડપો ઉભા કરી મોલ વીઓ પાસે કરબલાના ગમખાર બનાવનું જવાન પડાવે છે. હજરત ઇમામ હુસેન અં ના રોજ મુઆરકની સખીહ યાને તાજીયાઓ બનાવી કરબલાના શહીદોની જગ આશકારા કીર્તિને સજીવન કરે છે. ઉપરાંત બીજી અનેક દીની કીયાઓ અમલમાં લાવે છે. ખોમ્બસન શીઆહ મઝહબના લોકો આ દહાડાઓને પુરાગમના દહાડાઓ ગણવાના અનેક કાર્યોને અમલમાં લાવી મોટી માતમદારીમાં પસાર કરે છે.

ઇદુલ બકરનો પવિત્ર તેહવાર ઉજવાઈ રહ્યો કે તુરતજ મોહરર્મના માતમની સામગ્રીઓ થવા માંડે છે. સુન્ની, શીઆહ અને ધણા ઇમામ પ્રત્યે આસ્થા રાખનારા હિન્દુ લોકો તાજીયા બનાવવા માંડે છે. આ તાજીયા તે હજરત ઇમામ હુસેન અં ના મુઆરક રોજનો દેખાવ છે કે જેને જેઠ તે મહાત્મા પુરૂષપર પડેલા અસંખ્ય સંકટો તથા તેમાં તેણે બતાવેલી અઘાટ ધીરજનું સ્મરણ થાય છે.

મોહરર્મનો ચાંદ દેખાયો એટલે તુરતજ તેમની ખુશીનો નાશ થાય છે. અને ગમીની સામગ્રીઓ જહીરમાં પણ અમલમાં આવે છે. સધળો સ્ત્રીઓ, બાળકો અને પુરૂષો તે દહાડામાં પોતાના રંગપેરંગી કે ફેશનેબલ લેખાસો ઉતારી માતમની નીશાની બતાવનારા કાળા વસ્ત્રો પહેરે છે. અને જહીર જેનારાઓ પણ તેમના તેવા લેખાસથી તેમના સોગના દહાડાઓનું બન કરે છે.

ધણા આશકે હુસેન આ દસ દહાડા મા ચેહલમ સુધી સારા સારા ખોરાકો, પીણાંઓ અત્તર ગોલાબ વીગેરે તજ્જે છે અને ગમે હુસેન જાણી તેનો ઉપયોગ કરતા નથી. ધણા સ્ત્રી પુરૂષો ચેહલમ

મુઘી લગભગ ઘરમાં બાય પથારીઓ કરે છે. અને પલાંગપર ઉંઘવાનું કાર્ય કે જે આનંદ પમાડનારું છે તે તેવા આનંદના કામને ગમે હુ-
સેન ખાતર તજે છે.

આ દહાડાઓ ગમ માતમના ગણાતા હોવાથી તેઓ તે દહા-
ડાઓમાં કોઈ ખુશીનું કામ કરતા નથી. લગ્ન, સગપણ, મકાનનું
વાસ્તુ, મહુરત, મકાન બંધામણી, રીપેર કે કપડાં લતાં તેમજ ઘરેણાં
ગાંડાની ખરીદ કરતા નથી.

વળી આ દહાડાઓ પુરા ગમ માતમમાં ગુજરાય તે માટે જો
પોતાના ગામમાં કોઈ મુશ્કાં કે ઝાઝીર ન હોય તો સારી એવી રકમ
આપીને તેને બહાર ગામથી પાણ બોલાવે છે. વળી ઘણીઓ તો
મોહરમ કરવા માટે એવા શહેરમાં જાય છે કે જ્યાં મોહરમની માત
મદદરી જોરે શોરથી થાય છે.

ગમીના બચાનો જે જગોપર પડવામાં આવે છે તેને મેહરીય કે
મહમમરાડો કહે છે. આ જગોને ખાસ માતમના દેખાવની બનાવવામાં
આવે છે. એટલે કે તેની બીંતો તથા છતોપર કાળાં માતમી કપડાંઓ
જડી કે બાંધી લે છે. આમ કરવાથી આવા મકાનનો દેખાવ કાળા
રંગનો ચાને માતમ દરશાવનારો થઈ જાય છે. વળી આવા મકાનોના
છાપરાંપર કાળા રંગના અને ગમગીની દરશાવનારા વાવટાઓ ટીંગા-
ડવામાં આવે છે. તથા તેનાપર ગમે હુસેન જાહેર કરનારા ફકરાઓ
લખવામાં આવે છે.

આવા મકાનોમાં સ્ત્રીઓ તથા પુરુષો બંને હાજરી આપે છે.
એક પરદાની આડ બાંધી ચા જુદી ગેલેરીવાળા ઓરડાઓમાં જુદી

બુદી બેઠક કરવામાં આવે છે. ઘણી વખતે સ્ત્રીઓની મળલીસ એલા-
હદી થાય છે. અને તેમાં બચાન પડનાર પણ સ્ત્રીઓજ હોય છે.

મેહશીલ યા ઇમામવાડાની એક દીવાલ પાસે ત્રણ ચાર સીડી-
વાળું સ્ટેજ કે જેને મીમ્બર કહેવામાં આવે છે; તે કાળાં કપડાંથી
સોગમાં બેસી ગમ કરતું પડેલું હોય છે, આસપાસ લોખાન, અમર
બતી, વીગેરે સુવાસીત વસ્તુઓ સળગાવી હવાને ખુશબુદાર બનાવવામાં
આવે છે. લેમ્પ ઝુમ્મર તથા બીજા ફરતીચરમાં રંગ બેરંગી દીવાઓ
માતમદારોની બલી ક્રીયા પસંદ કરી તેમના પર પોતાનો રૂપેરી પ્ર-
કાશ ફેંકે છે.

આ ગમીના દહાડાઓમાં દરરોજ રાત્રે તથા દીવસે હઝરત
ઇમામ હુસેન અ. પર પડેલી મુસીબતનો હેવાલ મુશ્તાઓ ઉંચે મીમ્બર
પર ચહડી પથ્થર સરખા દીલને પીગલાવી નાખે તેવા આકારમાં પડી
બતાવે છે.

હઝરત ઇમામ હુસેન અ. તથા તેમના મિત્રો, કુટુંબીઓ
બુખ્યા પ્યાસા શહીદ થયા તે માટે દીલગીરી જાહેર કરવા તથા સવાખ
માટે લોકોને શરબત પીવરાવવામાં આવે છે. આવી મળલીસોમાં શર-
બતો માટે ખર્ચાળુ ગોઠવણ કરવામાં આવે છે. મોટી વસ્તીવાળી મળ-
લીસોમાં તેમજ જાહેર સખીલોમાં સાકરોની હારખંધ ગુણીઓ વપરાય
છે. બરફવાળાનાં બીલો પણ સેંકડો ઉપરાંતનાં થઈ જાય છે. ગુલાબ
જળ તથા ફાલુદો પણ ખુબ વપરાય છે. જેમ વધુ લોકો શરબત પીયે
તેમ વધારે સવાખ સમજવામાં આવે છે.

મુશ્તા યા મોલવી મીમ્બર પર ચહડે છે કે મળલીસોમાં બીજા-

જેલા સધળા માતમદારોનું ધ્યાન ખેંચાય છે. અને મોટેથી સલવાતનો શોર થાય છે. મુઘ્નાં યા મોલવી મોમ્મર પર ચઢડ્યો કે તુરતજ બધાઓ ખીસામાંથી રમાલો કઢાડી આંસુઓ લુછવાને તૈયાર થઈ જાય છે. અને જેમ કોઈના પર સંકટ પડ્યું હોય તેવો પોતાના ચેહરાનો દયામણો દેખાવ કરે છે.

મુઘ્નાંઓ વાએજમાં પણ આંસુઓ કઢાડવાનું મહાતમ્ય ધાર્મિક રીતે સ્પષ્ટતાઈ ભરી રીતે સંભળાવે છે. હઝરત ઇમામ હુસેન અં ના ગમમાં એક આંસુ પણ જે નીકળશે તો તમારાં બધાં પાપો નિવારણ થઈ જશે. અને માતાના હિરમાંથી જનમ્યા હો તેવા ગુનાહોથી પાક થઈ જશે. કદાચ ચેવું ન આવે તો પણ રોયા જેવું મોહક બનાવવામાં આવે તેમાં પણ અસંખ્ય સવાબો મળે છે. વળી જણાવે છે કે કીયામતના દહાડે સધળા લોકોની આંખો રડતી હશે પણ જેઓ હઝરત ઇમામ હુસેન અં ના ગમમાં દુનીયામાં રડ્યા હશે તેઓની આંખો ત્યાં હસતી હશે. વળી કહે છે કે આવી મજલીસોમાં હઝરત ઇમામ હુસેનના માતૃત્રી બીબી ફાતેમા એહરા કે જેઓ સદ્ગુણી સ્ત્રીઓમાં ધણેજ હિંચો મરતબો ધરવતાં હતાં તે હાજર થાય છે. તેમના પવિત્ર હાથમાં રમાલ હોય છે. જે લોકો હઝરત ઇમામ હુસેન અં ના ગમમાં રડે છે, તેમના આંસુઓ તેણી પોતાના હાથમાંના રમાલ વતી લુછે છે. અને તેને એક શીશામાં ભરી લે છે. આ શીશાના આંસુઓને સ્વર્ગના પવિત્ર અને અનહદ ખુશખુદાર પાણી સાથે મેળવવામાં આવે છે તેથી તેની ખુશખુદ ફઝીલત ઘણી વધી જાય છે. છેવટે તેની બરકતથી સ્વર્ગ મળે છે. વળી એમ પણ જણાવે છે કે આ આંસુઓ હઝરત ઇમામ હુસેન અં ના દરેક જખમની દવા થાય

છે. ઉપરાંત આંસુઓના ફાગળની અગણિત હદોસો વીગેરે બચાન કરી અગણિત સવાઓની ભાવખ્ય વાણી સંભળાવે છે. આવા ધાર્મિક સવાખ તથા શ્રવણને લઈ પોતાની ફરજ બજાવવાને દરેક ઘટતું કરે છે.

આવા ધાર્મિક રોવાના ફાગળને કાંઈ મુશ્કેલીઓ પોતા તરફથી મનઘડત કહેતા નથી; પણ ધાર્મિક ક્રીતાઓને આધારે જણાવે છે. વળી ક્રીતાઓમાં લખ્યું છે તેથીજ રડવું આવી જાય તેવુંજ કાંઈ નથી. બલકે ઇમામ હુસેન અં પર એવા એવા દારૂ સંકટો પાડવામાં આવ્યાં છે કે જે સાંભળીને હુશમનની આંખો પણ આંસુઓથી તર થઈ જાય છે.

મુઘાં યા મોલવી હઝરત ઇમામ હુસેન અં ને લગતી મોહર-મની ગમખાર તવારીખ ગદગદીત કંઠે દીલકશ અવાજ અને સાથે પોતાને પણ ઘણેજ ગમ થતો હોય તેવી ઢબમાં બચાન કરે છે. અને બનવાબેગ છે કે તેને તેવો ગમ થતો પણ હોય. આ બચાન સાંભળી હાજર મજલીસ ઝાર ઝાર રડે છે. કેટલાકો માથું, છાતી કે સાથળપર હાથ પછાડે છે. કેટલાકો હાથ અફસોસના અવાજો સાથે ઇમામ હુસેન અં ના હુશમનોપર તેમના કરેલા આવા ઘાતકી કર્તવ્યો બદલ લાઅનત મલામત કરે છે. સાથેજ રમાલ વતી આંસુઓ લુછતાં જાય છે. અને ટુંકામાં કહી દેવામાં આવે તો એમજ કે લોકોને બહુજ ગમ માતમના આંસુઓ આવે છે અને તેમના રમાલો આંસુઓથી તર થઈ જાય છે.

આ વખતનો દેખાવ અતિ નાળુક અને કરૂણા જનક હોય છે. દરેક નાના મોટાઓ ઝાર ઝાર રડતા હોય છે. રમાલો વતી આંસુઓ

લુછતા હોય છે. લોકો ચુપચાપ અને શાન્ત હોય છે. માત્ર રડવાના અવાજો અને હીચકીઓ સંભળાય છે. કેટલાકો તો મોટેથી રડવા લાગી જાય છે. પરંપરામાં માણસને આ દેખાવ વિચિત્ર અને લાગણી ઉત્પન્ન કરાવનારો દેખાઈ આવે છે.

મુલ્લાં પોતાનું પડવું બંધ કરી મીઝરપરથી નીચે ઉતરે છે; એટલે તુરતજ હાજર મજલીસ ઉભી થઈ જાય છે. અને તેમાંના બે કે તેથી વધતા ઓછા નાના દરજ્જાના મુલ્લાઓ નૌહા પડાવવા માટે છે. આ નૌહા પડાવતી વખતે ઉભા થએલા સધળા માણસે રેઝુલર રીતે એકી સાથે માતમ કરવા લાગે છે. જેમ જેન્ડ વીજેરેમાં અમુક બોલ વખતેજ ચોખ મારવામાં આવે છે તેમ નૌહાના અમુક બોલો વખતેજ સધળાઓ એકી સાથે ધોરણસર માતમ કરે છે.

આવા નૌહા પડાઈ રહ્યા બાદ “ માતમે હુસેન ” “ માતમે હુસેન ” ના પોકારો કોઈ મોટેથી કરે એટલે તુરતજ જવાન અને મજબુત બાંધાવાળા લોકો વચ્ચેમાં એક સરકલમાં ગોઠવાઈ જાય છે. ઘણાઓ પોતાના પહેરણો કહાડી નાખી છાતી ખુલ્લી રાખે છે. નૌહા પડાવનારો આ સરકલમાં આમ તેમ ધ્રુમતો, હાથના ઈશારા કરતો નૌહા પડે છે. સરકલમાં ગોઠવાએલા તે નૌહાની મુખ્ય દુક બોલી જવાબ આપે છે. અને જુસ્સાથી માતમ માતમ થાય છે. વચ્ચેમાં એકાદ મિનિટ માતમ બંધ થાય છે એટલે નૌહા પડાવનાર નૌહાત્રી સાખી પડે છે. ત્યારબાદ : માતમ થાય છે આવી રીતે ચાર કે વધુ નૌહા પડાય છે. માતમ ઘણુંજ જુસ્સાથી થાય છે. અને તેના અવાજો મોહલ્લો ગળવી મુકે છે માતમદારો કે જેમાંના મોટા ભાગે

ખેતાની છાતીઓ ખુલ્લી રાખી હોય છે તે માતમથી લાલ સુખ ચઢ
જાય છે દેટલાકની છાતીઓમાંથી લોહી વહેવા લાગે છે. અને કાંઈ તો
ખીલકુલ બેશુદ્ધ થઈ જાય છે; પણ ધમામની મહોબતને લીધે તેમને વધુ
તકલીફ ખીંચતી નથી.

આવી રીતના સરકલીંગ નોહા પડાઈ રહ્યા કે તુરતજ “ માતમે
હુસેન ” એવો પોકાર ટાઈ કરે છે. હવે વગર નોહાએ જોશમાં
માતમ શરૂ થાય છે આ વખતનું માતમ ઘણુંજ દીલ પીગલાવનારું
હોય છે.

શખીહ કહાડવાનો પણ રીવાજ હોય છે. યાને કરમલાના દુખ-
દાયક બનાવનો પ્રત્યક્ષ સીન કરી મોમીન લોકોને તે વખતના હૃદય ભેદક
બનાવનું જ્ઞાન કરાવવામાં આવે છે. આ શખીહો જુદી જુદી જાતની
કરવામાં આવે છે ઘોડાપર એક માણસ બેસે છે તેનું શરીર લોહી
લોડાણુ હોય છે. તીરો તલવારોના ધા લાગેલા હોય છે. ઘોડો પણ
તેવાજ દેખાવમાં હોય છે. આ શખીહ તે હઝરત ધમામ હુસેન અં
ની છે તે શખીહ બનેલો માણસ ચઝીદી ફોજ પાસે જઈ ઇસ્તેર્ગાસો
કરી પાણી માગે છે. ચઝીદી ફોજ પાણીનો એક બુંદ પણ આપવા
ઇનકાર કરે છે. જનાઝો નામની શખીહ થાય છે આ જનાઝો તે હઝ-
રત ધમામ હુસેન અં ની મુખારક લાશનો છે તેને મળલીસમાં ફરવ-
વામાં આવે છે. લોકોની આહોજનરી હદ કુદાવી જાય છે વીગેરે કર-
બલાનો એકંદર સીન આબેદુલ્લ કરી બતાવી મોમીન બાઇઓને ગમ
માતમનો અગ્રો પ્રસંગ આપવામાં આવે છે.

શખીહ કાંઈ બધે કરવામાં આવતી નથી. શખીહ ન થવાની

હોય તો માતમ થયા બાદ હુમારત પડાવવામાં આવે છે. એટલે મળ-
લીસ ખતમ થઈ ગયા છે.

નિયાજના જમણું—

મળલીસ ખતમ થયા બાદ નિયાજના જમણું થાય છે. મોહ-
રમના દશ દહાડાઓ, તીજ, દસમું, વીસમું, અને અહેલમ વીગેરે
દીવસે નિયાજના જમણું ધામધુમથી થાય છે. નિયાજમાં મુસલમાનોની
વધુ વસ્તીવાળા લોકો ખીરયાની તથા ઓછી વસ્તીવાળા ગામના લોકો
મીઠાન કરે છે. મળલીસ સમાપ્ત થઈ કે તુરતજ બધા લોકો પંચ-
તમાં જોડવાઈ જાય છે. તેમની આગળ સુફરાપર પીરસેલી રકાબીઓ
તથા શરબત વીગેરે મુકવામાં આવે છે. હવે આ સવળા માતમદારો
ખાણાને સારો ધનસાદ આપે છે. આ નિયાજના જમણું કોઈ હમે-
દવાર, કંડ કે દાળાથી કરવામાં આવે છે.

ખુદ્દિની કેજવણીની ખામી—

મોહરમ મહિનામાં ઇસલામીઓ મોહરમના દહાડાઓ ગમ મા-
તમમાં ગુજરે છે તથા દર ગુમેરાતે તથા બીજા અનેક પ્રસંગોએ
હજરત ઇમામ હુસેન અં ની મળલીસો કરે છે એ બધીજ ખુશી
થવા જેવી બીના છે. પણ જેમ આ દહાડાઓથી ધાર્મિક લાભ લે-
વામાં આવે છે. તેમ જો તે સાથે બ્યવહારિક લાભો પણ લેવામાં
આવતા હોય તો એક પંથ દો કાજ જેવું થઈ પડે. આજકાલ
ઇસલામીઓ કેજવણીમાં બહુ પછાત પડેલા છે. તેથી તેઓ ઇસલા-
મના પવિત્ર કરમાનોની શીલમુશી તથા નૈતિક સ્થિતિથી તદ્દન અજાણ
જેવા છે. તેઓમાંના બધાઓ લગભગ જે કાર્યો કરે છે તે લાંબા

કાળથી ચાલુ હોવાને લીધે કરે છે. ખીજાઓ જેમ કરે છે તેમ પોતાને કરવું, ખીજાઓ જેમ રહે છે તેમ પોતે રહવું, ખીજાઓ જેમ માતમ કરે છે તેમ પોતે માતમ કરવું, ખીજાઓ જેમ નિયાઓના જમણા જમાડે છે તેમ પોતે પણ જમાડવા, એમ દરેક સારી બાબતો પણ તેઓ બુદ્ધિ પુર્વક વિચારીને કરતા નથી. પણ તેમ કરવાનો રીવાજ છે તેથી કરે છે અથવા ખીજાઓને તેમ કરતા જોઈ પોતે પણ તે ધોરણો પ્રહસ્ય કરે છે. આમ થવાથી તેઓ બુદ્ધિના ઉપયોગથી અટકતા ચાલ્યા છે અને દીનપ્રતિદીન ધાર્મિક તથા વ્યવહારિક પડતીમાં ગમડતા જાય છે. ધાર્મિક તરફ વ્યવહારિક કાર્યોમાં બુદ્ધિ પુર્વક લાભોની માહિતી ન થાય ત્યાં સુધી તેવી બાબતો અંતઃકરણ ઉપર અસર કરે નહિ ત્યાં સુધી તેનો પવિત્ર લાભ હાસીલ થાય નહિ.

આવી કઢંગી સ્થિતિમાં કોમ આવી પડી છે. અને બુદ્ધિ પુર્વક તેઓ ધર્મની ખુબીઓને સમજી શકતી નથી. ખરેખર માત્ર ખીજાઓ કરે તેમ કરવું, એવું ધોરણ કોમમાં દાખલ થઈ જવું અને તેને લઈ કીયાઓ યાંત્રીક થઈ જવી એ કોમ માટે આત હાનીકારક છે.

ઈસલામીઓની અજ્ઞાનતાનો દાખલો—

લોકો મજલીસમાં આવે છે અને મુસ્લિમોને રોવડાવવા જેવા આકારમાં પડતો જોઈ તેઓ રહે છે. પણ જો કદાચ મુસ્લિમ તેજ વર્ણનો રોવડાવવાના આકારમાં નહિ પડે તો મજલીસી લોકોમાંનાને બાગ્યેજ રહવું આવશે.

મારા પોતાના બહાલા વતન અમરેલીમાં મુસ્લિમ કે મોક્સવીની ગેર હાજરી વખતે મજલીસ પડાવવાનું કામ મારે કરવું પડે છે. કાંઈ

વખતે બહાર ગામમાં ગયો હોઈ કે જ્યાં લોકોને હઝરત ઇમામ હુસેન અં ની મજલીસોનો શોખ હોય છે અને મજલીસ ચાલુ હોય છે ત્યાં હું પણ મજલીસ પડાવવાનું કામ કરતો હોઈશ, એમ સમજી કેટલાક દિનેશ્ચુ બાઇઓ અને મજલીસ પડાવવા આમહ કરી મીંબર પર બેસવાનો લાભ આપે છે. આવે પ્રસંગે રક્ઝક કરવામાં કાંઈ માલ હોતો નથી તેથી તેવે પ્રસંગે સેવકખાં બે ઘડી માટે મુલ્કાં બની જાય છે.

ઇસલામીઓમાં ખુધિની કેળવણી દાખલ થાય તેનો હું હીમાયતી છું અને તેથી મને જ્યાં જ્યાં મારા ઇસલામી બાઇઓ મળે ત્યાં ત્યાં તેઓની ખુધિ કેવી કેળવાયેલી છે તે જોવાની મને ઉત્કંઠા હોય છે. આવી ઉપર જણાવેલી એક મજલીસમાં કે જ્યારે હું મીંબર પર બેસી પડતો હતો ત્યારે મેં અલ્લાહ પર તવકકલ કરી મારા ઇસલામી બાઇઓની ખુધિ કેટલી કેળવાયેલી છે તે તપાસવાનો અખતરો અજમાવ્યો.

મજલીસમાં સેવકે હઝરત ઇમામ હસન અં ના પુત્ર હઝરત કાસીમની શહાદતનો હેવાલ જળ્યાની કહેવા માંડ્યો. આ હેવાલમાં જ્યારે હું એ બ્યાન પર આવ્યો કે હઝરત કાસીમના બળવાન હુમલાથી અરઝક શામીના છોકરાઓ કતલ થઈ ગયા, ત્યારે મેં જેમ કોઈ ઇમામ પક્ષનો માણસ શહીદ થઈ ગયો તેમ ગળગળા અવાજે અને આંખમાં આંસુઓ લાવી દરશુ જનક અવાજમાં હેવાલ જણાવ્યો. મજલીસમાંના કેટલાક કાચી ખુધિના લોકો ડબ્બ ડબ્બ રડવા લાગી ગયા, આ હેવાલને હું બેવડાવી પડ્યો; તે એટલા માટે કે આ હેવાલ લોકોએ બરોબર સાંભળ્યો નથી તેવી શંકા મારા મનમાં રહેવા ન

ચામે; પરંતુ બીજી વખતે પણ એજ પરિણામ આપ્યું, કે જે પ્રથમ આપ્યું હતું. આવી રીતે જ્યારે હું મારા અખતરામાં ફેલેફેલે નીવડ્યો ત્યારે કોમની દયાજનક સ્થિતિ માટે મારા અંતઃકરણમાં ધણું લાગી આવ્યું અને એ જ્યારા ઇમામની મજલીસમાં મને મારી કોમની દયા જનક સ્થિતિ માટે કેટલાંક ગરમ આંસુઓ નીકળી પડ્યાં.

વળી હું કોઈ કોઈ વખતે મજલીસ ખલાસ થયા બાદ ઘેર ચાલતાં માર્ગમાં કેટલાક ભાઈઓને પુછતો કે, ભાઈ આજે મુદ્દાં સાહેબ મજલીસમાં શા હેવાલ પહોંચ્યા ? અને તેથી તમે શું સમજ્યા ? ને શું શીખ્યા ? આવો પ્રશ્ન સાંભળી કેમ જાણે તે મારાપર ગુસ્સે થતા અને મારા ઇમાનપર શક આવ્યો હોય તેવો દેખાવ કરી કહેતા કે શું પડ્યા ? મજલીસ પડ્યા !! ગમતું બયાન પડ્યા !! ! સવાબ મળ્યો ! બીજું તે શું મળે ? આવી રીતે મેં માણસ જોઈને ધણાને અને જુદા જુદા ગામોમાં પુછી જોયું અને હેવટે અને ખાત્રી થઈ કે કોમમાં એટલી તો અજ્ઞાનતા પ્રવેશ થઈ ગઈ છે કે તેની હદ નથી અને કોમની અજ્ઞાનતાની બીમારી અસાધ્યતામાં પહોંચી ગઈ છે. જ્યારે પુરોમાં આવી સ્થિતિ છે તો પછી સ્ત્રીઓની કેવી માફી દશા હશે તે સમજી લેવું કાંઈ મુશ્કેલ નથી.

મજલીસ ન્યામત છે—

ઇસલામી ખેરાદરે મજલીસોમાં પધારે છે. પણ જો તેમની યુદ્ધિ કેળવાએલી હોય અને તેઓ યુદ્ધિ પુર્વક જાનો શોધી દહાડતા હોય તો આ ન્યામત સમાન મજલીસો વધુ જેમ આપનારી થઈ પડે.

મેં ઘણા ઘણા દેશોની તત્તારીઓ અને ઘણા ઘણા માંડાલા

પુરુષોનાં જીવન ચરિત્રોનો અભ્યાસ કોધો છે; પરંતુ હજારત ઇમામ હુસેન અં ના જીવન ચરિત્રથી મને જે જે સુખોધો મળ્યા છે તેની બરાબરીમાં કોઈ તવારીખ કે જીવન ચરિત્ર આવી શકે તેમ નથી. આ મળલીસોના બયાનમાં કે જેમાં મુખ્યત્વે પંજેતન પાકના જીવન ચરિત્રોનો હેવાલ આવે છે. તેમાં મનુષ્ય ઉન્નતિના ઉત્તમ પાઠો ભર્યા છે. સત્યપર પ્રેમ રાખવાના નિર્મળ ઝરાઓ તેમાં સદા વલ્લાજ કરે છે. દરજ બજાવવામાં જે દ્રઢતા જોઈએ તેનાં અસરકારક દ્રષ્ટાંતો તેમાં ભરપૂર છે. કેમોન્નતિ તથા દેશોન્નતિનાં માતબર કારનામાઓથી તે શોભાયમાન છે. અલ્લાહનો પ્રેમ, શુદ્ધ બંદગી, સંતોષ, સખર, શુદ્ધ, અસત્યનો તિરસ્કાર, માણસાઈ તથા નીતિના એકંદર ગુણોની હજારત ઇમામ હુસેન અં તરફથી થયેલી બજાવણી. વીગેરેના અમૂત સમાન પાઠો ભર્યા છે કે જેનું બુદ્ધિ પુર્વક મનન ઇનસાનોને અજ્ઞાનતાના અધોર સાગરમાંથી ઘસડી કઢાડી પવિત્ર નીતિના સ્વર્ગીય શીખરપર પહોંચાડી આપે છે વળી આજકાલ પછાત પડેલી ઇસલામી કેમની ઉન્નતિ માટે તો તે એક પારસ સમાન છે. કેમના અજ્ઞાનતા રૂપી ત્રાંબાને તેનો સ્પર્શ કંચન બનાવી આપે છે. જે ઇસલામી ભાઈઓ આ મળલીસોના બયાનોની ખુબીઓ તરફ લક્ષ આપે તો તેમની ઉન્નાત માટે આ મળલીસોના થોડાજ પાઠો બસ થશે, પરંતુ શરત એટલી કે યાત્રીક નાહિ પણ બુદ્ધિ પુર્વક નિહાળવાની જરૂર છે. જેમ જેમ તેના પાઠોને બુદ્ધિના સંઘાડાપર ચડાવવામાં આવશે તેમ તેમ તેમાંથી ધાર્મિક તથા બ્યવહારીક ઉન્નતિના સુશોભિત રમકડાઓ બની શકશે.

ઉપર જણાવેલો નસીહત ભરેલો બોધ યાને હજારત ઇમામ હુસેન

અં પર પડેલી સુસીખત માટે રોવા તથા માતમ કરવાના સવાળો ઉપરાંત બીજા ધાર્મિક તથા વ્યવહારીક શા શા લાભો થાય છે તે માટેનું કેટલુંક બચાન મેં દેટલીક મજલીસોમાં પડી બતાવ્યું અને તેથી સમજી વર્ગમાં ઘણો સંતોષ થએલો જણાયો. બહુકે ઘણા માણસો કે જેઓ મજલીસોમાં બહુજ થોડો હીસ્સો આપતા હતા તેવાઓ પણ તે સાંભળવાને હાજરી આપવા લાગ્યા. જેથી સ્વભાવિક ધમ્મ થઈ કે જે આ બાબત માટેનો એક લઘુ ગ્રંથ લખી મજલીસોમાં છુપેલો બજાવો બોલી આપવામાં આવે તો તેની સારી અસર થવા વિના રહેશે નહિ એવાજ મારા શુદ્ધ ઇરાદાને લઈ આ લઘુ ગ્રંથ રચી છપાવવામાં આવ્યો છે. હું દરેક રીતે આશા રાખું છું કે મારા ઇસલામી ભાઈઓ તેનો લાભ લેવા ચુકશે નહિ.

આ લઘુ ગ્રંથમાં તેવા બધા પાઠો બતાવવાની જગો નથી; તથાપિ બુદ્ધિ પુર્વક નિહાળવાની મીઠાઈનો સેમ્પલ ચખાડવાની કોશીશ કરવામાં આવી છે કે જે સેમ્પલ જેઠને અગણિત જાતની મીઠાઈ બુદ્ધિશાળી પુરૂષો બનાવી શકશે. જેમ જેમ તેઓ આ નસિહતના પાઠોને બુદ્ધિપુર્વક નિહાળતા જશે તેમ તેમ તે બુદ્ધિના મહાસાગરમાંથી નૈતિક, શારીરિક, માનસિક આદિ ઉન્નતિના અસુધ્યના જવાહીરો શોધી કહાડશે, પણ તે એવી શરતે કે તે જવાહીરો કહાડવા માટે બુદ્ધિના મહાસાગરના મરજીવા બનવાની કોશીશ કરવી પડશે.

વિષયની ચુંટણી—

આ લઘુ ગ્રંથ ખાસ મોહરમની મજલીસોના હવાલમાંથી બુદ્ધિ પુર્વક પાઠો મેળવવા લખવામાં આવ્યો છે. તેથી માત્ર દસ દીવસની

મોહરમની મજલીસમાં આવતા બધાન પરથીજ ઉપજતા ભલા વિચારોનું દીગ્દર્શન કરવામાં આવ્યું છે.

મોહરમના દસ દહાડાઓમાં અમુક અમુક જગોના અપવાદ સિવાય લગભગ બધે જ કીતાબમાંથી બધાન પહોંચવામાં આવે છે તેવીજ પસંદગી મેળવી ચુકેલી કીતાબમાંથી બુદ્ધિપુર્વક નિહાળવાના પાઠો ચુંટી દહાડવામાં આવ્યા છે. આવી કીતાબ તે ‘રોઝતુશ શોહોદા’ છે કે જે ઇસલામીઓમાં અતિ માન પામેલી છે. અને તેની પ્યારી રાહને લઈ તે માનીતિ થઈ પડી છે. આ લઘુ ગ્રંથમાં તેની રાહ પર ખીલકુલ ધ્યાન આપવામાં આવશે નહિ; કેમકે અહીં તો બુદ્ધિપુર્વક વિચાર કરી ધાર્મિક તથા બપવહારીક લાભો મેળવવાનું પ્રાધાન્ય સ્વીકારેલું છે.

પ્રસ્તાવનાને સમાપ્ત કરતાં પહેલાં એ પણ જણાવી આપવું જોઈએ કે મોહરમના દસ દહાડાની મજલીસોમાં પ્રથમની ચાર મજલીસોમાં હઝરત મોહમ્મદ સં, હઝરત અલી અં, હઝરત ફાતમા એહરા અં, તથા હઝરત ઇમામ હસન અં નો હેવાલ પડવામાં આવે છે અને ત્યારબાદની છેવટની છ મજલીસોમાં હઝરત ઇમામ હુસેન અં નો હેવાલ રજુ થાય છે. માટે પ્રથમની ચાર મજલીસોના હેવાલને પણ જો આપણે સાથે લઈએ તો એકંદરે પંજેતને પાકના વચનોથી પણ અનેક સુમોત્ર મેળવવાનું ભણું કાર્ય આપણાથી થઈ શકશે. એટલે કે આમ થવાથી એકંદરે દસ મજલીસોનો હેવાલ આણને અગત્યનો થઈ પડતાં તે મજલીસવાર નસીહતોની સંકલ્પના આ લઘુ ગ્રંથમાં રજુ થશે. હું આશા રાખું છું કે મેં જે શુદ્ધ ધરાધારી

આ પુસ્તક રચી પ્રગટ કરવાનું મુનાસખ ધાર્યું છે તેમાંના સહેજ
હેતુ જો સફળ થશે તો મારી દોશીય ઠેકાણે લાગી છે એમ માની
તે માલીકો મુખતારનો એહસાન માનીશ.

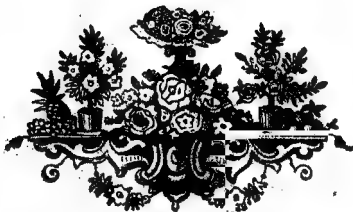
અમરેલી

ઇ. સ. ૧૯૦૯

લખનાર

એદલજી ધનજી કાપ્પા.

ત્રીજી આવૃત્તિ.

આ કીતાબની પહેલી આવૃત્તિની ૧૦૦ નકલો કોમી હમદર્દ શેઠ હાજલભાઈ ગુરુભાભાઈ હાલજીએ તથા બીજી આવૃત્તિની ૧૫૦ નકલો જંગબારવાળા આશંકે હુસેન શેઠ હાજી મેહરાલીભાઈ વીસરામે વકફ કરાવી, તેના પ્રચારમાં ધણીજ અનુકૂળતા કરી આપી હતી અને તેનોજ પ્રતાપ હતો કે આ કીતાબ વધુને વધુ કોમી બીરાદરોના વાંચન તળે પહોંચતી થઈ અને મોહોરમની તવારોખ પર શારીરિક, માનસિક, નૈતિક તથા આત્મિક દ્રષ્ટિ નાંખવાના તેના પાંડો કોમી જગરોમાં જઈ પહોંચ્યા.

મોહોરમના બનાવ ઉપરથી શારીરિક, માનસિક, આર્થિક, નૈતિક તથા આત્મિક સબકો હાંસલ કરવા માટેનું ગુજરાતી બાપામાં આ પહેલ વહેલું પુસ્તક હતું અને મોહોરમના બનાવ ઉપરથી કોમે આવા સબકો હાંસલ કરવા એજ તેનું એજમતી પરીણામ હોવું જોઈએ, તે આ પુસ્તકે ધણા બીરાદરોને દેખાડી આપ્યું અને તેથી તેના માટે અનેક ગ્રાધિક્ષણી બેરાદરોના મુખથી ધણો સારો અભિપ્રાય નીકળ્યો. ઇસલામી વર્તમાન પત્રકારો તથા લેખકોએ તે માટે ધણાજ દિવસો મતો જણાવ્યા. શ્રીમંત સરકાર ગાયબાડ સેના ખાસ ખેલ શમશેર બહાદુરના દેશી કેળવણી ખાતાએ શાળામાં પાસ થતા વિદ્યાર્થીઓને ઇનામ આપવા માટે પણ તેને મંજૂર કરીધું. આ સઘળા ઉપરથી તેની ચાહના વધતી ચાત્રી અને તેને લઈતેની બીજી આવૃત્તિ પણ બહુજ જલદીથી ખલાસ થઈ ગઈ.

આ કીતાબ એવા તવારીખી સુંદર પાંડો આપનારી છે કે, જેનો ઇસલામી કોમમાં બોહોળો ફલાવો થવા જરૂર છે. તેના વાંચનથી

કોમમાં સામાન્ય જાગૃતિ ઉત્પન્ન થાય અને કોમ ખરી રીતે કોમ થવાને લાયક બને એ સંબંધમાં કોઈના પણ બે મતો હોયજ નહિ અને તેથી તેની ત્રીજી આવૃત્તિ છપાવવાની અમારી જાણસા સતેજ થઈ; પરંતુ કાગળો તથા છાપખાનાની જણસોની અનહદ મોંઘવારી તથા અમારી ગરીબ સ્થિતિને લઈ અમે તેના ખર્ચના બોજને ઉપાડી શકીએ સામર્થ્યવાન થઈ શકતા નહિ હતા. વળી અમેાપર દીનાન્તથા દુન્યવી સાહિત્ય ફેલાવવાના અસંખ્ય બોજો પડેલા છે અને તે બોજોને હલકા કરવાને અમે રાત્રી દિવસ મર્યા છીએ; તેથી, ખુદા જે સુસખ્ખુલ અસખ્યા છે, તેનાપર પૂર્ણ આસ્થા રાખી, તે કામમા મદદ મળવાને અમારા તરફથી બહાર પડતા માસિક “તુરે હીતાયત ” ના બીજા વર્ષના અંક ત્રીજામાં સાધારણ અપીલ છાપી બનતી કાઢી. અને તેમાં એમ પણ જણાવ્યું કે, “અમેાએ આજદીન સુધીમાં જે સાહિત્યની સેવા બજાવી છે તે જાહેર વાત છે. લગભગ સા જોડણી કીતાબો અમે બહાર પાડી ચુક્યા છીએ અને તેમ કરી અમે કોમનો વિશ્વાસ મેળવી શક્યા છીએ, તો કોમે અમારી આ માગણી સ્વીકારવી જોઈએ, કે જેથી મોહોરમની ખુશીઓની ત્રીજી આવૃત્તિ પણ છપાય અને કોમના સધળા લોકો તેને પોતાની મીઠકત સમજી લાભ હામલ કરે. ”

ખુદાતાલા સુસખ્ખુલ અસખ્યા બાને “ સંજોગેને ઉત્પન્ન કરી આપનાર ” છે. સંજોગ ઉત્પન્ન કરી આપનારજ તેનું નામ છે. ખુદાતાલાના સુસખ્ખુલ અસખ્યા હોવાને લઈ અમેને પૂર્ણ આશા હતી કે, તે જરૂર સંજોગ ઉત્પન્ન કરી આપશે અને તેણે તે કરી પણ આપ્યો અને તેનું બ્યવહાર પારણામ કરાંચીવાળા શેઠ કરીમ-ભાઈ વલીમાઈના નીચેના સદાખરા ઉતારી લીધેલા પત્રથી આવવા પામ્યું.

૭૮૬

કચ્છી તા. ૧૪-૬-૧૮

સા. સ.

નેક નામદાર શેઠજી સાહેબ.

શેઠ એદલજી ધનજી કાયા જોગશ્રી અમરેલી. કચ્છી બંદરથી લી. જોગ કરીમભાઈ વલીભાઈના સલામ વાંચશે. જત સલામ સાથે લખવાનું કે-“ નુરેહિદાયતનો ” અંક ત્રીજો માર્ચ માસનો તા. ૩-૫-૧૮ નો તમોએ પ્રગટ કરેલો છે, તેમાં મોહરમની ત્રીજી આવૃત્તિની કીતાબો ૧૦૦ સો છપાવવાની બાબત આપે પ્રગટ કરી છે, તે તે બાબતમાં લખવાનો ખુલાસો કે-તે મોહરમની ખુબીઓની કીતાબો ૧૦૦ ત્રીજી આવૃત્તિ મુજબ નિચેના નામે વક્ષ તરિકે આપણા બાઈઓની માગણી મુજબ મોકલી આપવા મેહરબાની કરશે. જેના ખરચ સાથે રૂ. ૧૦૦, અંકે સો આજરોજ ૧ નોટ રજીસ્ટર કરી મોકલી છે તે પહોંચેથી પહોંચ લખશે.

અમારા પિતાજીના ફકના સલામ માટે-તે અમારા પિતાજી વલીભાઈ માહમદભાઈ શ્રી મોરવાડવાલા હાલ કરચી બંદર.

અમારા દાદાના ફકના સલામ માટેતે અમારા દાદા માહમદભાઈ વશરામભાઈ શ્રી મોરવાડવાલા હાલ કચ્છી બંદર.

ઉપરના નામે પચાસ પચાસ કીતાબો જુમલે કીતાબો સો વક્ષ કરી જાહેર ખખરમાં લખી મોકલી, મંગાવતા બાઈઓને મોકલી આપશે. બીજી કીતાબો છપાય ને તૈયાર થએથી, અમેને ખખર આપશે. એટલે અમારે ૧૫-૨૦ કીતાબ, તેમાંથી જુદે જુદે ઠેકાણે મોકલવાવવાની છે તે અમે તમોને ખખર આપશું. તે પ્રમાણે મોકલી આપશે.

લી. જોગ કરીમભાઈ વલીભાઈ દા. માહમદભાઈ બાબુલ દીંબીવાળાના સલામ.

ઉપર પ્રમાણે શેઠ કરીમભાઈ વલીભાઈની ઉદારતાથી આ ત્રીજી આવૃત્તિ છપાવવાને તથા કોમી રેકર્ડ પર રજુ કરવાને અમે શક્તિવાન થયા છીએ અને તેમ થતાં શેઠ કરીમભાઈ વલીભાઈએ જે સાહિત્ય પ્રેમ પ્રદર્શિત કીધો છે તે માટે અમે તેમને ધન્યવાદ આપીએ છીએ અને સાથે સાથે ખુદાતાલાની પાક જનાયમાં દોઆ ગુજારીએ છીએ કે, શેઠ કરીમભાઈ વલીભાઈના જેવો સાહિત્ય પ્રેમ બીજા શ્રીમંતોના દીલમાં નો ઉત્પન્ન કરે અને કોમી રેકર્ડ કોમી સાહિત્યથી ભરપૂર થઈ જઈ, કોમી અજ્ઞાનતાનો સમુળગો નાશ કરે આમીન.

અમરેલી

ખાદીમે ઇસલામ.

ઇ. સ. ૧૯૧૮

એલેક્ઝાન્ડ્રીયા કાબા.

મોહરમની ખુબીઓ

મજલિસ પહેલી.

પારકાનો હક—

મુઘાં ! મમ્મરપર બેઠી વાઝેઝમાં જણાવે છે કે:—હઝરત પેગમ્બર
સઠ જ્યારે છેલ્લી ખીમારીમાં હતા ત્યારે પોતાનામાં ચાલી શકવાની
તાકાત નહોતી; પણ અસહાબોના ખમાને હાથ અડકાડી ટેકાથી મસ-
જીદમાં પધાર્યા. મિમ્મરપર ચહડી તે કરીમે કારસાઝની તારીફ બાદ
સુકૃત્યો સાધવાની બલામણુ અને દુષ્ટ કાર્યોની મનાઈ કીધી. બાદ
જણાવ્યું કે “ એ લોકો, હવે મારી જીંદગીના છેલ્લા દહાડા છે. હું
ખુદાતાલાની મુલાકાતથી મુશરરફ થવાનો છું. માટે જે કોઈના મારાપર
હક કે કરજ હોય તે યાદ કરીને અહીંજ માગી લે. કીયામતના દહા-
ડાપર આકી રાખે નહિ ” એક બે માણસો નાની નાની રકમો માગતા
હતા તેમણે જણાવી મેળવી લીધી. અકાશ નામના માણસે જણાવ્યું
કે “ આપનો ચાખુક મને લાગેલો છે, તેનો બદલો મને મળવો જોઈએ. ”
બલા પેગમ્બરે ઘેરથી ચાખુક મંગાવી અકાશને આપી મારવા જણા-

બ્યું. તેણે કહ્યું કે મને આપુક વાગે. ત્યારે માઈ શરીર ખુલ્લું હતું. હઝરતે તુરતજ પોતાનું પેહરણ ઉતારી પીક ખુશી કીધી. ”

આ બયાનથી બોધ લઈ શકીએ કે આપણે પણ એવી રીતે મરીએ કે તે વખતે આપણા પર કોઈના હક યા કરજ ન રહી જાય. પરંતુ આપણે તો આવી રીતના બયાનો મજલીસોમાં સાંભળીએ છીએ; છતાં લોકોના હક તથા કરજ અદા કરવા કશીપણ દરકાર કરતા નથી. બલકે વિશ્વાસઘાત કરી લોકોના નાણા હજમ કરી જઈએ છીએ. ખુદનો ખોદ કે મજલીસના બયાનનો પાસ રાખતા નથી. મજલીસમાં ગયા અને નેક વાત સાંભળી; પરંતુ તેના પર અમલ નહિ કીધો તો પછી શું લાભ થયો ? સાકર સાકર કરવાથી કાંઈ મુખ્ય મીઠું થઈ જતું નથી. તેવીજ રીતે નેક વાતો પર અમલ કરવાથીજ હેતુ પાર પડે છે. ઉપરના મજલીસના બયાન મુજબ બ્યારે આપણે બીજાઓના હક કે કરજ આપણી ગરદન પર નહિ લઈ જવાની રૂઠી અખતેયાર કરીશું ત્યારે આપણી જીંદગી કેવી પવિત્ર થઈ જશે ? માટે ખુદિ પુર્વક સાંભળવું જોઈએ.

સ્ત્રીઓ માટે શું બહેતર છે ?—

મુક્તાં મિમ્બર પર બયાન કરે છે કે:—હઝરત મોહમદ સં એમણે એક દીવસે અસહાબોને પ્રશ્ન કીધો કે “ બતાવો કે સ્ત્રીઓ માટે શું બહેતર છે ? ” કોઈએ જવાબ આપ્યો નહિ; પણ હઝરત અલી સાહેબ ધરમાં જઈ જનાજ ફાતેમા અં ને પુછી આવ્યા અને જણાવ્યું કે “ સ્ત્રીઓ માટે એ બહેતર છે કે નામાહરમથી પોતાને છુપાવે, તેમ પોતાની આંખ નામાહરમ પર નાખે નહિ.

કે નાંમાહરમ સે અપને કો છુપાવે,
ન અપના ચસ્મ નામાહરમપે ભાવે,

અહા ! કેવું સુંદર ફરમાન ! સ્ત્રી પુરૂષોને શાહવતના દુષ્ટ કર્ત-
વ્યોથી બચાવવાની તેમાં અકસીર દવા ભરેલી છે. જ્યારે સ્ત્રી પરાયા
મરદને જુએ નહિ અને પરાયા પુરૂષો પણ પરાઈ સ્ત્રીને જુએ નહિ,
તો તેઓ કદી પણ દુષ્ટ ઇચ્છાને આધીન થાય નહિ. ઇચ્છાને આધિન
થશે નહિ તેથી તેઓ આ દુષ્ટ કાર્યને લગતા અનેક દુરગુણોથી
બચી જશે.

સ્ત્રીઓ આવાં ફરમાનો સાંભળે છે પરંતુ વધુ સ્ત્રીઓ તેને
બુદ્ધિ પુર્વક સાંભળતી જણાતી નથી. સ્ત્રીઓ કેળવણીમાં પછાત છે.
અને તેમને હદ બહાર છુટાપણું આપવામાં આવે છે. ખુબસુરત સ્ત્રીઓ
ખુબસુરત કપડાંઓ પહેરી કુરશીઓપર દુકાને બેઠેલી ધણા ગામોમાં
નજરે પડશે. પાન પર પાન ચડતા હશે. મલાહજતું તો નામજ
નહિ. વાચાળતો એવી કે પુરૂષોને બી દમ્ ભરાવે. મજલીસમાં સાંભ-
ળેલું બયાન જરાપણુ તેઓના અંતઃકરણમાં કિતરું હોય તો, તેણીઓ
આવી નીતિની નબળાઈને આધીય થવા પામે નહિ. જહાલી બેહનો
આ મજલીસતું બયાન બુદ્ધિ પુર્વક સાંભળશે તો, તેણીઓ પોતાની
જીંદગીને નીતિવાન બનાવી શકશે. પરીણામે તેમના બાળકો પણ
નીતિવાન બની કોમને સેતારાની માફક ચળકાવી શકશે.

મજલિસ ખીજં.

શારીરિક બળ—

મુસ્લાં બયાન કરે છે કે હઝરત અલી અ. ધણુજ બળવાન હતા. ઓમર અંતર જેવા મહાન બળવાન યોધાઓને જોત જોતામાં આરી પછાડ્યા. ખેબરની લડાઈમાં એવી તો પહેલવાની દેખાડી કે જે જોઈ લોકો તેમના બળ વિષે આશ્ચર્ય દર્શાવ્યા. અને જેને લઈ આપનું નામ “અસ્લાહના શેર” પડ્યું. તેઓનું નામ “જેરફરોર” પડ્યું; યાને લડાઈના મેદાનમાં કદી પશુ પીઠ બતાવનાર નહીં હતા “લાફતા ઇસ્લા અલી લા સેફ ઇસ્લા મુસ્લેકાર” યાને હઝરત અલી અ. સીવાય શત્રુ નહિ અને તેમની તલવાર સિવાય તલવાર નહીં પ્રખ્યાત છે. જમાનાના પહેલવાનો તેમનું નામ સાંભળી કાપતા હતા. વીગેરે.

અમે આવી વાણી સાંભળીએ છીએ છતાં તે પર જરા પણ વિચાર દરતા નથી, આવા બળવાન શારીરિક પરાક્રમેની વાતો સાંભળવા છતાં અમે પોતાનું શારીરિક બળ વધારવા ખીલકુલ પ્રયત્ન કરતા નથી આજકાલ અમારા શરીરો તદ્દન નબળા બાંધાના માંદા જેવાં અને કામળ થઈ ગયાં છે. અનેક જાતના રોગોએ અમારામાં વાસો છીધો છે. ગાંઠ એ ગાંઠ ચાલવું હોય તો ગાડી જોઈએ. તહાડ તડકો અમારાથી સહન થઈ શકતો નથી. જે અમે મોલાના બળની વાતોને બુધ્ધીપૂર્વક સાંભળીએ તો અમે પોતાના શારીરિક બળો વધારવા

પ્રયત્ન કર્યા વિના રહીએ નહીં. ખરેખર ઇસલામીઓએ મોલાના બળના વર્ણનથી હવે પોતાની શારીરિક શક્તિઓ ખીલવવાને અંગ કસરત વીગેરેની સંસ્થાઓ, ક્રીકેટ, ફુટબોલ તથા ક્લબો વીગેરે સંસ્થાઓ ખોલવાની બહુ જરૂર છે.

વ્યભિચાર પ્રત્યે તિરસ્કાર—

મુસ્લાં કહે છે કે હઝરત અલીએ નહેરવાનની લડાઈ ફતેહ કીધી ત્યારે તેની ખુશખબરી કુદામાં આપવા માટે અબ્દરહેમાન ઇબ્ને મુલ-જુમને રવાના કીધો. તે કુદાની ગલીઓમાં ખુશ ખબરી સંભળાવતો હતો, તેવામાં તેણે એક ગાયનનો જલસો જોયો. તેમાં એક પરી જેવી નાયકા નાજો નખરા સાથે નાયતી હતી. તેણીની ખુબસુરતી જોઈ અબ્દરહેમાનની શેહવત ઉસ્કેરાઈ ગઈ. તેણી સાથે નીકાહની ઇચ્છા જણાવતાં તેણીએ મેહરમાં હઝરત અલી અ. નું સર મુખ્યારક લાવી આપવા જણાવ્યું. શેહવતમાં અંધ બનેલા અબ્દરહેમાને તે વાત સ્વીકારી, હઝરત અલી અ. પર મસજીદમાં જ્યારે તેઓ નમાઝ પડતા હતાં ત્યારે તલવારથી હુમલો કરી શહીદ કીધા.

આ બયાન કેટલું બોધદાયક છે, પારકી સ્ત્રીના પ્યારમાં મનુષ્યો કેવાં દુષ્ટ કર્તવ્યો કરી બેસે છે તેનો અચ્છો ખ્યાલ આપે છે. પરસ્ત્રી સમાગમથી ઇમાન તથા આખર નાશ પામે છે. હઝરત અલી અ. જેવા મહાત્મા પુરૂષ થોડાક વર્ષ વધુ જીવવા પામ્યા હોતે તો જગતનું કેટલું બધું કલ્યાણ કરી શકતે? મગર વ્યભિચારીએજ તેવા મહાત્મા પુરૂષને દુનિયામાંથી ખસેડવા કારણ આપ્યું છે.

અમો મજલીસોમાં આવા આવા ફરમાનો સાંભળીએ છીએ

છતાં પણ પર સ્ત્રી સમાગમની બદી અમારી કામમાંથી નાબુદ થતી નથી એ દીક્ષગીરીની ખીના છે. ખરી કમાણીનો પૈસો જરબાદ થવા સાથે કામ, કુટુંબ તથા દેશનું અકલ્યાણ થાય છે, પોતે બચિયારી બની બીજાઓને તેવું શિક્ષણ આપે છે. અમારી કામમાં આ ચાલતી બદી સાબીત કરી આપે છે કે કામ મજલીસના વાઝેજો ખુધ્ધીપુર્વક સાંભળતી નથી. ત્યારે શું પોથી માંહેલા રીંગણા ગણે છે? ભાઈઓ જરા ખુધ્ધીપુર્વક સાંભળો અને નીતિનું રક્ષણ કરો.

ઝિના ત્યાં ફના—

મુસ્લિમ વાઝેજમાં જણાવે છે કે:—પોતાના મહેરમાં હજરત અલી અ. નું સર માગનાર કુતામાં સ્ત્રીની મનની મુરાદ પુરી થઈ નહિ. તેનો આશક પકડાયો અને હજરત ઇમામ હસન અ. ના હાથથી માર્યો ગયો.

આ વાઝેજ બચિયારની દુષ્ટતા બતાવવા સાથે એમ પણ બોધ આપે છે કે, પોતાનો બહાલો પ્રાણ પણ જાય છે. આવા મજલીસના સોનેરી સખુન સાંભળવા છતાં પણ અમારા ઇસલામી ભાઈઓ દર વરસે કેવાં કેવાં મહાન નુકસાનો સહન કરે છે તે જગ જાહેર છે. ધણકોના હાડકાં પાંસળાઓ ભાંગી જાય છે. ધણકો મુંઠ માર ખાઈ ખાટલે પડે છે. ધણકો જોલ જત્રા ભોગવે છે. ધણકો કીયામત સુધીનો કુસંપ કામમાં દાખલ કરે છે. ધણકો લાખોની દોલત લુટાવી ઝીના ત્યાં ફનાની કહેવતને અમલમાં મુકે છે. આ મીજલીસનામાટે વાઝેજને ખુધ્ધીપુર્વક સાંભળવાનું જરૂર છે.

નીતિ ભરેલી તરફેણ—

મુલ્કમાં વાઝેઝમાં જાયુવે છે કે:—હજરત અલી અ. ને શહીદ કરી નાસતો હતો તેવામાં તેના કાકાએ પકડી કેદ આણ્યો. કેયું સુંદર અને નાદર વાક્ય ! નીતિના કેવા સુંદર પાઠો શીખવે છે. તેના કાકાને નીતિ કેટલી બહાલી હતી કે પોતાનો ભત્રીજો છતાં પણ તેને સંઘર્યો નહિ. આવો સુંદર બોધ સાંભળવા ઝતાં અમારા ઇસલામી ભાઈઓ પોતાના ભાઈઓની અનીતિ તરફ આંખ આડા કાન કરી તેમને બચાવે છે. અને આડકતરી રીતે અનીતિવાન બનવા હતેજન આપે છે. તેવા અનીતિવાળાને નીતિવાન જાહેર કરી ખોટા સાક્ષી પુરાવા કોર્ટમાં આપે છે. અને પૈસાની મદદ કરે છે. તેવાઓએ આ મજલીસના બોધથી શીખામણ લેવી જોઈએ, અને ગમે તે મિત્ર કે કુટુંબી છતાં અનીતિને આશ્રય નહીં આપવો જોઈએ. અનીતિવાન પુત્ર કે કુટુંબીને નહિ ચાહતા બીજા નીતિવાનોને ચાહતાં શીખવું જોઈએ.

મિસકીનોને મદદ—

મુલ્કમાં વાઝેઝમાં સંભળાવે છે કે:—હજરત અલી અ. ને દફન કરી જ્યારે ઈમામ હસન હુસેન ઘેર આવતા હતા ત્યારે માર્ગમાં એક ખરાબામાં કોઈના રડવાની અવાજ આવી. સખી દીલ ગુરદાવાલા અને દયાળુ ભાઈઓ ત્યાં ગયા. જોયું તો એક આંધળો બાહાલે પરેશાન, ઝાર ઝાર રડી રહ્યો છે. પુછ્યાછથી તેણે જણાવ્યું કે હું આંધળો છું. યુદ્ધ અને અશક્ત છું. એક માણસ દરરોજ મારી ચાકરી કરી જતો, મને ખવરાતો વી. મારી સઘળી ખરદાસ લેતો હતો. આજ ત્રણ દીવસ થયા તે આવ્યો નથી. તેથી હું રડું છું. તે માણસની

ઝોળખાણ કરાવતાં તેણે જણાવ્યું કે હું જોઈ શકતો નથી. પણ તે દરેક વખતે અસ્લાહનો જીકર કરતો હતો. મેં તેને નામ જણાવવા ઘણી કોશીષ/કીધી. પણ તેણે જવાબમાં એટલું જ જણાવ્યું કે તું મીસકીન છે તો હું પણ મીસકીન છું. તું દુખી છે તો હું પણ દુખી છું. જ્યારે બન્ને બાઈઓએ જણાવ્યું કે તે તો અમારા પીતા હજરત અલી અ. હતા.

ઉપરના વાંચેઝથી આપણે કેટલો બધો ઘડો લઈ શકીએ હજરત અલી અ. ની પૈરવીથી આપણા અશક્ત, લુલાં, પાંગળા બાઈઓને મદદ કરવાનું ધ્યાનમાં લઈ શકીએ. મોટાઈ માટેની સખાવત તરફ તિરસ્કાર બતાવવાનું શીખી શકીએ. હજરત અલી અ. અપંગોને કેવી રીતે હુપાઈને મદદ કરતા, તે એટલે સુધી કે જેને મદદ આપવામાં આવે છે તેને ખુદને ખજર ન પડે કે આ મદદ કોણના તરફથી મળે છે. અમો અશક્તોને મદદ આપવાને બદલે, હદા હદા મુશટંડા જેવાં સખાવતથી નવાજીએ છીએ. ખરા હકદારો માર્યા જાય છે અને બીજાઓ જેઓ ધમાંદો મેળવવાને બીલકુલ લાયક નથી તેવજો પી ધરાય છે. હજારો લાખોની દોલત ધર્મવે મડાને દુિતી નેહાલ થઈ જાય છે. આવા હુતેલા ધનથી શરાબ, ગાંજ અને નાચ રંગના કામો કરી ધર્મને નામે મેળવેલા પૈસાનું અપમાન કરે છે તેમનો વખાલ આપનારની ગરદન પર પડે છે. બાઈઓ સાંભળો અને ખરા હકદારોનેજ મદદ કરો.

મજલિસ ત્રીજી.

પતિની સેવા-

મુલ્લાં વાએઝમાં સંભળાવે છે કે- જનાબ શતમાએ પોતાની વફાત સમયે પોતાના ખાતીદ હઝરત અલી અં ને કહ્યું કે મારાથી આપની કોઈ અમાન્યતા થઈ હોય તો માફ કરશો. હઝરત અલીએ જણાવ્યું કે તમેથી કોઈ કામ એવું નથી થયું કે જેણે માફ દીધા. આજુર્દા, કીધું હોય.

હઝરત અલી સાહેબના બોલથી સંપૂર્ણ સિદ્ધ થાય છે કે હઝરત શતમાં ઝેહરાએ એવો એક પણ બનાવ પોતાના જીવન ચરિત્રમાં રજુ નથી કર્યો કે, જેને લઈ હઝરત અલી અં નું દીલ જરાપણ આઝદા થવા પામ્યું હોય. કેવી ભલી શાણીને સદગુણી બાનુ ! ઇસ્લામી સ્ત્રીએ! હઝરત શતેમા અં ની લોડીઓ હોવાનો ફખર કરે છે છતાં તેમનું વર્તન ઘણુંજ ચરમ ભરેલું જેવામાં આવે છે. ઉપરનું વાએઝ સાંભળવા છતાં તેણીઓ ઘણે ભાગે અજ્ઞાન અને ઘણીઓને પજવ્યા કરે છે. તેની તાકાત ન છતાં ધરેણાં, કપડાં લતા. માટે તકાળાઓ કરી તેનું મન હંમેશાં દીલગીર રાખે છે. અથવા કરજના બોળમાં ઉતરાવે છે. તોછડી અને અસબ્ય ભાષાથી તેનાં શરીરમાં છીદ્રો ખાડે છે. રાત દિવસ પોતાના ઘણીની યુગલીઓ ખીજીઓ પાસે કરે છે. તેવું કરવા છતાં કહે છે કે અમે જનાબ શતમા અં ની દાસીઓ છીએ, ખરેખર જે તેણીઓએ હઝરત શતેમા અં ની દાસીઓ થવું હોય તો ઉપરનો મજલીસનો બોધ

ખુદ્ધિ પુર્વક સાંભળવો. જોઈએ અને તે પાક બાનુને પગલે પગલે ચાલી તેના સદગુણોનું અનુકરણ કરવું જોઈએ. તમે છેલ્લા ખીજાનાં પર હો ત્યારે પણ ચાને તમારી છાંદગી સુધીમાં તમારાથો એક પણ એવું કામ ન થવું જોઈએ કે જેને લઈ તમારો પતિ નારાજ થઈ જાય, અને જે તમે તેવું બહુ વર્તન રાખવાને હમેશાં ક્યદાન કરશો તો મજલીસનો બોંધ ખુદ્ધિપુર્વક સાંભળ્યો છે એમ ગણાશે.

ખીજઓનું બહુ કરવું—

મુલ્લાં મજલીસમાં પડે છે કે-જનાઝ શતેમા ઝડરાએ પોતાનાં નાનાની ઉમ્મતની બક્ષીસ ચાહી.

મજલીસનું આ ફરમાન ઇસલામીઓને કેટલું બોધદાયક છે તે સમજવું કાંઈ મુશ્કેલ નથી. જનાઝ શતેમાએ ખીજઓના બહુ માટે ખુદ પાસે માગણી દીધી. આ બોધથી ખીજઓનું બહુ ચાહવું એવો સુંદર બોધ આપણે ગ્રહણ કરી શકીએ છીએ જે અમે ખીજઓનું બહુ કરવોનો વિચાર ન રાખીએ તો શું મજલીસના બયાનથી અમેએ લાભ મેળવ્યો ગણાશે? અમે મજલીસનું બયાન તો સાંભળીએ છીએ પણ તે બયાનથી અમે પોતાને તથા ખીજઓને શા શા લાભો પહોંચાડી શકીએ છીએ તેનું જરા પણ જ્ઞાન રાખતા નથી.

જો ઇસલામીઓ આ મજલીસના બયાનને ખુદ્ધિ પુર્વક મનન અને પઠન કરે તો તેઓ પોતાની કોમના દુખો દુર કરવાનો સુંદર પાઠ ભજવી શકે. કોમહિતના જેવાં કે, મદરસા, લાયબ્રેરીઓ, યતીમ ખાનાઓ, સ્કોલરશીપ ફંડો, કોનફરન્સ-સભાગિરે નેક ખાતાંઓ સ્થાપી

કે તેમાં સહાયતા આપી મજલીસના શરમાનને આપ્યાદ અમલમાં મુકી શકે. ઇસલામીઓ મજલીસમાં જઈ આવું બયાન સાંભળે છે, છતાં પણ તેઓ એક ખીજનું બહુ કરવાને બદલે પોતાના તન મન ધનથી બહુ કરવાને તત્પર રહે છે. તેમના વેપાર તથા આખરમાં ભંગાણુ પાડે છે. બહા કામમાં વધુ રકમ આપતા નથી પણ જે નાત જમત માટે કોરટે ચઢવાનું હોય તો થેલીઓ ખાલી કરી આપે છે મજલીસમાં જઓ, દીલના કાનથી સાંભળો, બુદ્ધિ પુર્વક તેમાંથી શીખામણુના હીરાઓ શોધી કાઢો તેને પોતાનો શણગાર બનાવો.

સકરાત વખતની સાવચેતી—

મુઘાં મજલીસમાં વર્ણવે છે કે:—જનાબ શતેમા એહનાએ પોતાના અંતકાળ વખતે કહ્યું કે તમે સધળા બહાર જઓ. હું પુદા-તાલાની મુનાબત કરીશ આ બયાન કેવું બોધદાયક મરતી વખતે પોતાના માઅયુદ્ધનું સ્મરણ કરવું, અને લોકોની બીડ થવા દેવી નહિ, એવું ઝલકીત બયાન સાંભળવા છતાં, અમારું સકરાત વખતનું વર્તન વિરુદ્ધ થતું જોવામાં આવે છે. મરનાર મરતી વખતે ચીન્ટામાં બુમખ-રાડા પાડે છે અને કહે છે કે હાય મારા બાલજઆઓનું શું થશે! શ્વાણી ખટપટનું શું થશે! એવા દુન્યવી ઘોટાળામાં પોતાનું મન પરોવી મહાન કીરતારની બંદગીનો પવિત્ર સમય હાથથી ગુમાવે છે. જે મજલીસનું આ વજ્ય બરાબર લક્ષમાં રાખવામાં આવ્યું હોય તો તેવા વખતમાં માઅયુદ્ધનું સ્મરણ કરવાનું જુલો જવાય નહિ.

સકરાત વખતે શાન્તપણે માઅયુદ્ધનું સ્મરણ કરવાને બદલે તેની પાસે એટલા તો માણસો એકઠાં થાય છે કે તેઓના આસોષાસથી

તે ધરની હવા ખરાબ થઈ લોકોની તનદુસ્તીને હાની પહોંચાડે છે. ખીમાર માણસ કે જેને સ્વચ્છ હવાની ખુબજ જરૂર હોય છે તે હવાના ખીમાડથી ગભરાઈ જાય છે. સગાં કુટુંબીઓ રડાકુટને હોહા કરી મુકે છે. અને એવા તો યુમખરાડા પાડે છે કે જાણે ખુદ સાથે લડાઈ કરતા હોય ! જે ઇસલામીઓ મજલીસના મોધને યુદ્ધીપુર્વક નિહાળે તો હાલની દયાજનક સ્થિતિમાં સારો સુધારો કરી શકે.

મજલિસ ચોથી.

સ્વભાષા પ્રત્યે પ્રેમ—

મુઘાં વાએઝમાં જણાવે છે કે:—હઝરત અબ્દુલે હમ્મમ હસન અઠ તું નામ શખ્વર રાખવા જણાવ્યું. નખી સાહેબે ફરમાવ્યું કે શખ્વર ઇસ્લામી ભાષાનો શબ્દ છે; અને હું અરબ છું. છેવટે શખ્વરનો અરબીમાં અર્થ થતો હતો તે નામ યાને હસન રાખ્યું. હમ્મમ હુસેન અઠ માટે પણ તેવીજ રીતે શખ્વરીને બદલે હુસેન નામ રાખ્યું.

જુઓ આ નાદર કલામથી પોતાની મુઠરી ભાષાને કેટલું બહુ માન આપ્યું ! ઇસ્લામી ભાષાના અરબીમાં થતા અર્થો વાળાં નામ રાખ્યાં. આ ફરમાનથી આપણે આપણા દેશની ભાષાને માન આપતા શીખી શકીએ. વિદ્વાનો કહે છે કે માદરી ભાષા સિવાય બીજી ભાષાથી વિચારોની અસર મગજ પર ખરાબર થતી નથી. નાની વયના બાળ-

કેને જે માદરી ભાષામાંજ ધાર્મિક અઘાયદ, નીતિના વચનો અને હિમ્મતના કલામો શીખવાડ્યા હોય તો તેની અસર જલદી થાય છે. માટે બાળકોને માદરી ભાષા બરાબર શીખવાડવી જોઈએ. અને તે ભાષા જેમ ખીસે તેમ પ્રયત્નો કરવાં જોઈએ.

વળી આ કલામ ઉપરથી સ્વધર્મ ભાષાને માન આપતાં શીખી શકીએ. દીલગીરીની વાત છે કે ઇસલામીઓમાં ધાર્મિક મદરેસા બહુજ ઓછા થતા જાય છે. અને સારા મદરેસો શોધવા બેસીએ તો એક પણ નજરે પડી શકતો નથી. દીન ઇસલામની બુધ્ધિ ભરેલી તાલીમ મળે તેવા મદરેસાઓની ઇસલામીઓને બહુજ જરૂર છે. જે ઇસલામીઓ ઇસલામની કેળવણી બુધ્ધિ પુર્વક લેશે નહિ તો દેહશત રહે છે કે ઇસલામને બહુજ ઘટકો પહોંચશે.

આ દરમાન આફ્રિકાના હિંદી ઇસલામીઓને બહુજ અગત્યનું છે તેઓ સ્વાહીલી ભાષાપર એટલા તો લપટાયા છે કે પોતાની માદરી ગુજરાતી ભાષા તેઓ વીસરી જતા જણાય છે. અમેએ જંગબાર ખોળા ઇસનાઅ શરી કુબ્જતુલ ઇસલામ મદરેસાની બેઠ લીધી ત્યારે તેના ઉપલા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાતી ભાષાના ઘણા સાધારણ શબ્દોને પણ સમજી શકતા નહોતા. ગુજરાતી શબ્દોનો અર્થ સ્વાહીલી ભાષામાં સમજાવે ત્યારે જાણી શકે છે. ગુજરાતી ભાષાની પરીક્ષા સ્વાહીલી ભાષામાં લેવામાં આવતી હતી. તળાવ, ખડીઓ, દક્તર વીગેરે શબ્દો પણ સ્વાહીલીમાં સમજાવ્યા સિવાય સમજી શકતા નહોતા, માટે તેમણે તો પોતાની ગુજરાતી ભાષા પોતાના બાળકોમાં બરાબર દાખલ કરવી જોઈએ.

ખટપટીઆ માણસોની ખરાબી—

મુદત્રાં વાએઝમાં પડે છે કે:—હઝરત ઇમામ હસન અ. તથા મોઆવીઆ વચ્ચે સુલેહની વાતો ચાલવા લાગી ત્યારે હઝરત ઇમામ હસનનાં ઘણાં માણસો બેચેન તોડીને નાશી ગયા.

ઉપરના સોનેરી વાક્યથી કેવી નાદર નસીહતો મળી શકે છે, તે પર અમલ કરવાથી આપણે આપણી રહેણી કરણીને કેવી નમુનેદાર કરી શકીએ છીએ. પણ ક્યારે? જ્યારે તેને ખુદ્ધીપુર્વક સાંભળીએ અને અમલ કરીએ. અકલપર પથ્થર રાખી હાંજીહાં કર્યા જાઇએ તો શું મળે?

હઝરત ઇમામ હસન અ. પાસે સત્ય સમજનારા માણસો બહુ જ થોડા હતા. ખટપટીઆ માણસો કે જેઓ ખટપટમાંજ રાજી હતા અને ખટપટથી સ્વાર્થ સાધવા તત્પર હતા તેઓ સુલેહ થવામાં રાજી થયા નહિ. નાદાન માણસો એવાજ હોય છે. પ્રથમતો આ સુંદર મહા વચનથી આપણે કુસંપ તજ સંપ કરવાનું શીખી શકીએ.

હઝરત ઇમામ હસન અ. ના જે માણસો સુલેહથી નારાજ થઈ નાશી ગયા; તેમનો અંદરખાનેથી દુટ ધરિદો હોવો જોઈએ. કેમકે જો તેમની હાજરી ઇમામ પાસે માત્ર ઇસલામ કે સત્ય ખાતરજ હતે તો તેઓ કદીપણ સુલેહથી નાખુશ થતે નહિ. પરંતુ તેમનો ધરાદો એવો હોવો જોઈએ કે લડાઈ કરવામાં ફતેહ કરી શતરૂઓને લુટી લઇશું અને માલદાર તથા મગરૂર બની અક્રૂડ થઈ ફરીશું.

તેવા સ્વાર્થી માણસો કદી લાખોની સંખ્યામાં હોય તોપણ નકામાં છે. કેમકે તેવા માણસો માત્ર પોતાની નીચ ધારણાઓ ખાર

પાડી લેવા સીવાય ખીજું કંઈ સમજતાજ નથી. કામમાં કુસંપ થાય, ઇસલામની વિરૂધ્ધ વર્તન થાય, નાહકની ખુના મરકી થાય; પરંતુ તેઓ માત્ર તરનીચાલાથીજ કામ રાખે છે. આજ કાલ ઇસલામીઓમાં આવા બાહુતી માણસોની સંખ્યા વધુ જોવામાં આવે છે. તેઓ પગાર ખાઈ કોઈને માર મારવાનું, ચોરી કરવાનું, અને ખુન કરવાનું કામ કર્યા કરે છે. તેના આગેવાનો તેમને છુપી મદદ આપી તેમને ઉશ્કેરતા રહે છે. તેમનાપર કંઈ આરોપ આવે તો તેમનો બચાવ કરે છે. તેવાઓ કદાચ શંસીએ જાય છે તો તેમના વંશવારસોને પેનશન આંધી આપે છે. આ બધી ઉપરના મજલીસના ફરમાનપર અમલ કરવાથી નામુદ થઈ શકે છે. કામમાં સુલેહ શાન્તી પથરાય છે. અને સુધારાનાં કામો ઝડપથી વધવા માંડે છે. અનીતિના માર્ગો ગ્રહણ કર્યાથી કદી પણ આગળ વધી શકાતું નથી. માટે આવા ધોરણોને જરૂરથી ઉખેડી નાંખવાં જોઈએ.

બેવકાઈ—

• મુસ્લિમ વાંચકમાં જણાવે છે કે:—મોઆવીઆએ હઝરત ઇમામ હસન સાથે જે શરતો સાથે સુલેહ કરી હતી તે પ્રમાણે તે વરત્યો નહિ. અને છુપી રીતે ઇમામને અનેક વખત ઝેર ખવડાવ્યું, ઇમામને ઝેર ખવડાવવા ખીજાઓપર કાગળ લખ્યા, ઇમામના મોહીબ જેવા ડોળ ધાલુઓને મોકલી દગો ફટકો રમ્યો.

કેવું સુંદર વાંચક! તે આપણને નસીહત આપે છે કે જો એક વખત વચન આપ્યું તો પછી બેવકાઈ કરવી નહિ. કેમકે બેવકાઈ કરવી એ નીતિવાન પુરૂષનું કર્તવ્ય નથી. મોઆવીઆએ સુલેહની

શરતો કરી મોહરમાં મુલેહ કરી, પરંતુ અંદરખાનેથી દગો રમ્યો. આ ઉપરથી આપણે એ નસીહત લઈ શકીએ કે મોઆવીઆએ પોતાનું અંતઃકરણ અનીતિથી લાભ લેવામાં રોક્યું. આમ કરવું એ દરેક ધર્મમાં અનીતિ ભરેલું છે. તો આપણે પણ દરેક કામમાં વફાઈ અને શુદ્ધતાઈ રાખવી જોઈએ અને અનીતિના માર્ગે લાભ લેવાનું તજવું જોઈએ. મરદ તેનુંજ નામ છે કે જે પોતાના વચનોપર અમલ કરે છે. અને જે માણસ બેવફાઈ કરે છે; તે હીયકારાનું કામ છે.

પણ અમો ઇસલામીઓનાં હાલત તદ્દન વિચિત્ર છે. અમો અનેક કાર્યોમાં ભટકાં વચનો આપીએ છીએ અને અંદરખાનેથી પોતાની નીચ ધારણાઓ પાર પાડવા બેવફાઈ કરીએ છીએ. પોતાના સ્વાર્થને માટે ઇમાન તથા નીતિને તજી એ ઇમાન બનીએ છીએ. અને તેમ કરવામાં પોતાની ચતુરાઈ સમજીએ છીએ. ચાવવાના જુદા અને દેખાડવાના જુદા એવા બેરંગી ઘાટ બધીએ છીએ. ખરેખર આપણે ઉપરનું વાંધેજ સંબલ્યું હોય તો તેવી નબળી વર્તણૂક આપણામાં રહેવી જોઈએ નહિ. બધાકે દરેક વચનોમાં વફાદાર અને પ્રમાણીક થઈ શકીએ. નબળી વર્તણૂક માટે શરમાઓ, પોતાનાં પુરાં કર્તવ્યો તજો, કેમકે તેથી તમારી, તમારી કામની અને તમારા પાવત્ર મજહૂબની બદનામી થાય છે. શું તમારી જેરત તેમ કરવા તકાઓ કરે છે ?

નબળા મનની સ્ત્રીઓ—

મજલીસમાં મુલ્લાં પડે છે કે:—હઝરત ઇમામ હસન મદીનામાં હતા તે વખતે મદીનાનો મવસ્નર મરવાન હતો. તેને મોઆવીઆએ

ગુપ્તપણે ઇમામ હસનનું ખુન કરવાને લખી મોકલ્યું. તે અનીતિવાન અને દુષ્ટ ગવરનરે ગેરબ્યાજખી અને અનીતિ ભરેલા હુકમને આધીન થઈ હઝરત ઇમામ હસનને શહીદ કરી નાખવા અનેક યુક્તિઓ કરવા માંડી. તેણે એક દલાલા સ્ત્રીને મોટી રકમોના ઇનામોના વાયદાઓ આપી ઇમામ હસનને શહીદ કરી નાખવાના કામપર સુકરર કીધી. જે માણસના દીલમાં ખુદનો ખોટો હોતો નથી તેવો દુષ્ટ શું ન કરે? તેમ આ પાપીણી દલાલાએ પોતાનાં મકરબાજ કાવત્રાંઓ આણુ કીધાં. હઝરત ઇમામ હસનની સ્ત્રી “જાઅદા” કે જેણી ધણીજ ખુબસુરત હતી તેની પાસે તે ગઈ અને તેણીને પોતાનાં ફંદામાં ફસાવવા પોતાનો અનીતિ ભરેલો જાળ પાથરવા લાગી.

તેણીને કહેવા લાગી કે તારી ખુબસુરતીની ચોમેર વાહ વાહ થઈ રહી છે. પ્રીન્સ યઝીદ તારાપર આશક થયો છે. તારા વિના તેને ઘડી ચેન નથી. જે તું ખુશી હો તો તારૂં કીરમત પલટાઈ જાય. તું બેગમ બનીશ. તારી ખુશી માટે દુનીયાનો વડો વૈભવ તમ્યાર થશે. હજારો ગુલામડીઓ, મહેલો, ઝરેરાત તારી આગળ હાજર થશે તારી ખુબસુરતી એક ગરીબ માણસના ઘરમાં રહેવાને લાયક નથી. હઝરત હસન ગરીબ માણસ છે. આવી રીતના વાયદાના લીલા બાગે દેખાડી તેણીને પોતાના ખાવીંદ ઇમામ હસન પ્રત્યે બેવફા બનાવી દીધી.

દલાલાએ જઈ મરવાનને હકીકત જણાવી. તેણે કહેવડાવી મોકલ્યું કે ઇમામ હસન હયાત છે ત્યાં સુધી તારૂં યઝીદના ઘરમાં આવવું કેમ અને? માટે તું ઇમામને કતલ કરી નાખે તો ધણું સાફ છેવટે નખળા મનની જાઅદાએ ઇમામને શહીદ કરી નાખવાનું બીડું

ઝડપું. મરવાને અનેક વખતે ઇમામને ખત્રાવવા ઝેર મોકલ્યું, જે જાઅદાએ લુલ થાપ ખવડાવી ખજુર વિગેરેમાં મેળવી ઇમામને ખવડાવ્યું. વળી મોઆવીઆએ અલમાસ નામનો હલાહલ ઝેરી હીરો મોકલ્યો. જે જાઅદાએ પાણીના કુંજમાં છાની નાખ્યો. ઇમામે પાણી પીધું અને તે ઝેરથી આપના જીગરના ટુકડે ટુકડા થઇ ગયા.

આ વાંચેઝથી આ શીખામણુ લઇ શકીએ કે મોઆવીઆએ જ્યારે ઇમામ હસન સાથે સુલેહ કીધી તો પછી છુપી રીતે દગો ફટકો આપવાના કાવત્રાં નહિ રચવાં જોઇતાં હતાં. તેમ કરવામાં તેણે પોતાના ઇમાન તથા પોતાના નામને ભારે કલંક લગાડ્યું છે આપણે કુટુંબીઓ, મિત્રો યા બીજાઓ સાથે સુલેહ કરીએ તો પછી મોઆવીઆની પેઠે છુપી રીતે દગો ફટકો નહિ રમવો જોઇએ.

આપણી કામમાં કેટલાક લોકો એવા જોવામાં આવે છે કે જોઓ જાહેરમાં સુલેહ સ્વીકારે છે પરંતુ અંદરખાનેથી પોતાની પાપી મુરોદો પુરી કરવાને ખટપટ ઉભી કરે છે અને ખટપટના ખર્ચ માટે જે ફાળો થાય છે તે હોઠમાં ફરી જાય છે. તેવાઓ આખી નાત જાતને જાંપી બેસવા દેતા નથી. એવા એકાદ દુષ્ટના કારણે આખી નાતમાં કુસંપનો અગ્નિ બડકી નીકળે છે. લાખો રૂપીઆ વકીલ બારી-રૂટોને આપે છે. જે તેવાઓ મજલીસનું વાંચેઝ ખુદ્દિખુર્ક સાંજ-બતા હોય તો આ લાઇનપર ચડી શકે નહિ.

નીતિ અને નોકરી—

વળી એ શીખામણુ પણ લઇ શકીએ કે મરવાન એક ગવરનર હતો. તેણે પોતાના હકિમને ખુશ કરવા અનીતિ ભરેલાં નીચ કતબો.

કીધા. પરંતુ તેમ કરવું એક નોકરને સજ્જનાર નહોતું. નીતિ સાથે વર્તન ચલાવવું એ દરેક મનુષ્યની ફરજ છે નોકરીમાં નીતિ પ્રમાણે વર્તવા બંધાએલા છીએ. નોકરીમાં અનીતિ કરી પોતાની આખરને હાથ લગાડવો એના જેવું શરમ ભરેલું બીજું કશુંએ નથી. મરવા-નનાં આચારો નીચ કર્તવ્યથી આપણે એવી શીખામણુ લઈ શકીએ કે નોકરીમાં કદીપણુ શેઠના અનીતિ ભરેલા હુકમેને આધીન થઈએ નહિ.

પરંતુ દીલગીરીની વાત છે કે આજે ઘણા આ મજલીસના બોધને વીસરી ગયા છે. તેઓ અનીતિ ભરેલા હુકમેને માન આપી શેઠના બહાલા બને છે પણ તેમ કરવામાં તેઓ પોતાના દીન ધમાનના દુશ્મન બને છે એમ સમજતા નથી. માટે આ વાંચેઝને બુદ્ધિપૂર્વક સાંભળી તેનાપર અમલ કરવો જોઈએ.

દલાલા સ્ત્રીથી પરહેઝ--

ત્રિશેષમાં એ શીખામણુ પણ લઈ શકીએ કે દલાલા સ્ત્રીએ નબળા મનની જામદાને પોતાના પવિત્ર ભરથાર પ્રત્યે બેવફા બનાવી નીચ કર્તવ્ય કરાવ્યું. માટે આપણે આપણા ગૃહોમાં હલકી સ્ત્રીઓને કદીપણુ આવવા દેવી નહિ જોઈએ. કેમકે તેવી બદ સ્ત્રીઓની વાતોથી વહુ દીકરીઓની શહેવતમાં અસર થશે. માટે જેમ બને તેમ નાપાક અને હલકા સ્વભાવની સ્ત્રીઓને ઘરમાં આવતાં અટકાવવી જોઈએ. બહુકે તેવા પાડોશમાં પણ રહેવું ન જોઈએ. ઘરનાં બેરાંને તેવી અરામ સ્ત્રીઓના સ્પર્શમાં આવવા ન આપવી જોઈએ, તેમ એવું ગેરવાજબી છુટાપણું પણ નહિ આપવું જોઈએ કે બહાર નીકળી અનીતિમાં અટવાઈ જાય. જેમકે જંગલમાં કેટલીક યુવાન અને

ખુબસુરત બોળ સ્ત્રીઓ આઝાદીના કારણે છાંખાઓમાં જઈ પરાયા પુરષો સાથે પ્યારમાં પડે છે. મંજલીસના વાએઝને બુધ્ધિપુર્વક સાંભળવામાં આવે તો આવી કટંગી સ્થિતિમાં કદી આવી શકાતું નથી.

વળી પૈસાના પ્યાર ખાતર સ્ત્રીઓએ એવશ નહિ થવાની શીખામણ પણ તેમાં ભરેલી છે. જાઅદાની હકોક્તથી નસીહત મેળવવી જોઈએ. જુલમના ઝાડને મેવો લાગતો નથી. અનીતિના મારગે જઈ આથડવાથી સુખ તો મળતું જ નથી બલકે ઇજ્જત, આગર તથા દીન ઇમાન ખરાબ થાય છે. જાઅદાના પણ એવાજ હવાલ થયા. અને ઘાતકી રીતે તેને મારી નાખવામાં આવી.

મજલિસ પાંચમી.

નાલાયકની તાબેદારી—

મીઝરપર બોરાજેલો મુલ્કાં પડે છે કે:—હઝરત ઇમામ હસન અ. શહીદ થયા કે તુરતજ મોઆવીઆએ ઇમામ હુસેન અ. ની એઅત લેવા માટે ખટપટો ચલાવવા માંડી; પરંતુ ઇમામ હુસેને ખુદ્દી રીતે જણાવ્યું કે ઇસલામ અને નીતિની વિરુદ્ધ વર્તન ચલાવનારની હું એઅત કરી શકતો નથી.

ઉપરની વાએઝમાં કેવી સુંદર શીખામણો સમાયેલી છે ? તેમાં હાલના ઇસલામીઓની સ્થિતિ સુધારવાનું કેવું અકસીર ભરેલું છે ?

મોઆવીઆંએ સુલેહની શરત વિરૂધ્ધ પોતાના બળનો જેર ઉપ-
યોગ કરી ઇમામની બેઅત લેવા જે ખટપટ ચલાવી, એ તેણે અનીતિ
અને બેવશાઈનું કામ કીધું આપણે બ્યારે તેના તેવા કામને અનીતિ
અને બેવશાઈ સ્વીકારીએ છીએ તો પછી આપણે પણ આપણા દીની
તથા દુન્યવી કાર્યોમાં અનીતિ અને બેવશાઈથી અલગ રહેવું જોઈએ.

હજરત ઇમામ હુસેને યઝીદની બેઅત નહિ કરવાનું જે કારણ
બતાવ્યું તેમાં નસીહતના કીમતી જવાહીરો ટાંકેલાં છે. તેથી આપણે
બેહદ લાભ અને જ્ઞાન મેળવી શકીએ. અનીતિથી દુર થઈ નીતિના
નસુના થઈ શકીએ; અનીતિવાનની તાબેદારી કદીપણ ન સ્વીકારીએ.

ઇમામે નાલાયક માણસની તાબેદારીથી જે ઇનકાર કીધો તે
વાતથી આપણે માત્ર નીતિપર ચાલનારનીજ તાબેદારી કરતા શીખી
શકીએ. વાએઝમાં એમ છે તો પણ અમો ઇસલામીઓની સ્થિતિ
તદ્દન ન્યારી છે. નાલાયક પીરો અને મુરશીદોએ તેમને પોતાના રમ-
કડાં બનાવી રાખ્યા છે. તેઓ પોતાના સ્વાર્થ માટે જેમ કહે છે તેમ
અમો અનીતિ અને કુસંપ વધારીએ છીએ. આવા પીર મુરશીદો
જાતજાતના દેખાવમાં અમોને લુટી રહ્યા છે. અમો તેમના હથીયાર
બની ગયા છીએ તેની અમોને ખબર પડતી નથી. તેઓનો લીલો
ઝમો જોઈ અમો તેમનાપર શીદા થઈ જઈએ છીએ. તેઓ પોતાના
સ્વાર્થના દુષ્ટ પરદામાં રહી અમારી વહુદીકરીઓની ઇજ્જતપર હુમલા
કરે છે. પરંતુ કોમના માણસો બડવા બની તેમાં પણ સવાબ સમજ
તા જાય છે, એ કાંઈ ઓછી દીલગીરીની વાત નથી. તેવા મેંદાઓએ
આ વાએઝનો અબ્માસ કરી તેવા સ્વાર્થોઓની સંગત તજવી જો-

ધરમે. મોલવીઓ મુસ્લિમો અને પત્રકારોએ તેવાઓના મોપાળાં પ્રગટ કરી બાપડા મોળા લોકોને તેમના કપટ જાલથી બચાવવા જોઈએ. મજલીસમાં જનારા વિચારપુર્વક વાંચેજ સાંભળે અને જેની તેઓ તાબેદારી કરે છે. તેની વર્તણૂક પર બારીક નજર નાખતા રહેતો અલખત દુષ્ટ પીરી મુરીદોના જલદીથી અંત આવી જાય.

નીતિ પર ચાલનાર નોકર—

મુઘ્લાં મજલીસમાં પડે છે કે:—મદીનામાં યજીદનો ગવરનર વલીદ હતો. તેના પર યજીદે તાલીકો લખી મોકલ્યો કે ઇમામ હુસેનની બેઅત જલદીથી લે. અને જો તે બેઅત ન કરે તો તેમને કતલ કર. પણ તે બધા ગવરનરે ઇમામ સાથે બદી કીધી નહિ.

વાહ કેવું ખુબી ભરેલું નૈતિક શિક્ષણ ! બધા માણસો પુરાને ત્યાં નોકર હોય છે, પણ તેઓ બદી કરતા નથી. બધા નોકરો શેઠના અનીતિ ભરેલા હુકમને આધીન થતાં નથી. વલીદ યજીદનો નોકર હતો તે ચાહતે તો ઇમામ સાથે દુશમની કરી યજીદ પાસેથી ઇનામ અકરામ મેળવી શકતે, પરંતુ તેણે ઇસલામ અને નીતિ ખાતર તેવી લાલચ કીધી નહિ. આવી વાંચેજ સાંભળવામાં આવે છે છતાં પણ ઇસલામી નોકરીયાત વર્ગમાં નખળી વર્તણૂકનો નાશ થતો નથી એ દીલગીરી ઉપજવનારી બોના છે.

તાબેદારી કેની કરવી—

મુઘ્લાં વાંચેજમાં જણાવે છે કે:—મદીનાના ગવરનર વલીદે હઝરત ઇમામ હુસેન અં ને યજીદનો સલ્તે પહોંચાડ્યો. હઝરત ઇમામ

જવાબ આપ્યો કે “દસલાખ” તથા નીતિથી ઉલટું વર્તન ચલાવનારની બેઅત હું કેમ કરી શકું ? વીગેરે.

કેમ ભાઈઓ ! આ નાદર સખુનો તમોએ નથી સાંભળ્યાં ? જે સાંભળ્યાં હોય તો તેના પર કેમ વર્તન નથી ચલાવ્યું ? જે લોકો રાત દિવસ મોજ માણી રહ્યા છે. ગામે ગામ અનીતિને રસ્તે ભટકી રહ્યા છે. ગાંજો શરાબ ઢીંચી રહ્યા છે. ગામે ગામ ભટકી ધુર્તતા ચલાવી રહ્યા છે. ખોટા આડંબરો કરી જીલ્લાપ આપી રહ્યા છે. તેવાઓ આગળ કેમ બેઅત કરી બેઠા છો ? તમો ઇમામના મોહીબ છો, તમારે પણ ઇમામનો પૈરવી કરવી જોઈએ. તેવાઓના હથીમારો બની કોમની પાલમાલીથી શો લાભ થવાનો હતો ? જે તમોને ખુદાગાલાએ બુધ્ધીની બક્ષીસ એનાયત કરી હોય તો, શું તમો ચેતી જાઓ. તેવા સેંદડો હોય તમાં તમોને શું ?

વળી જરા વિચાર કરો કે ઇમામ હુસેને યઝીદની બેઅત શા માટે ન કીધી ? ફક્ત એટલા માટે કે તે અનીતિવાન હતો. વળી અનીતિવાનની તાબેદારી કરવી એ કેટલું બધું દુષ્ટ કર્તવ્ય છે. તે માટે ઇમામે કેવો ખુખીદાર પાઠ સંખ્યાબંધ નાદર અને કીમતી જાનો આપીને શીખવાડ્યો છે. મક્કા શરીફ તથા મદીનએ મુનવ્વરા તબ્સુ બાલ બચ્ચા તથા કુટુંબીઓને તડકામાં ફેર્યાં, કરબલાના રણમાં તથા દિવસની જુખ તથા પ્યાસ વેઠીને પોતાના માતબર કુટુંબીઓ અને ઓલીયા જેવા મિત્ર સહીત શહીદ થયા. એટલું સહન કીધું ; પણ તે શા માટે ? કે એક અનીતિવાનની તાબેદારી નહિ સ્વીકારવા ખાતરજ. શું આવા ખુદ ઇમામે અમલમાં મુકેલા નીતિના પાઠને આ પક્ષે આ કાને સાંભળી પેલે કાને કહાડી નાખીશું ?

એનું નામ તે દ્રઢતા—

વળી આપણને આ બયાનથી દ્રઢતાનું કેવું સરસ શિક્ષણ મળે છે. ઇમામ પોતાનું વતન તજે છે. મિત્રો તજે છે. તડકાની મુસાફરી બવારા કરે છે. દુશ્મનો માર્ગ ઘેરે છે. દરબલાના મેદાનમાં ઘેરાઈ જાય છે. પાણી બંધ થાય છે. બચ્ચાં, બીબીઓ, પૌતે, કુટુંબીઓ તથા મિત્રો પાણી વિના તડકે છે. મિત્રો તથા મેહમાનો દ્રષ્ટિ સામે દત્તલ થઈ જાય છે. બાઈ, કાકા તથા ફરજંદો વીગેરેની લાશો પોતાને હાથે ઉપાડે છે. અબ્બાસ જેવો બળવાન બાઈ મરણ પામે છે. અલી અકબર જેવો ૧૮ વર્ષનો જવાન ફરજંદ મરવાની રત્ન મારે છે. તે લડવા જાય છે. છાતીમાં બરછી ખાઈ શહીદ થાય છે. પીતા તેની લાશેન લઈ આવે છે. છ. માસનું દુધમલ બાલક અલીઅસગર પાણી વિના ફફડે છે. પીતા પાણીની ભિક્ષા માગવા લઈ જાય છે. દુશ્મનના તીરથી આ દુધમલ બાલક મરણ પામે છે. સંકટોના પહાડો તેના પર તુટી મટે છે. આટલું થવા છતાં તેના વિચારોમાં તે અડીખમ છે. તેની દ્રઢતામાં જરા પણ ખામી આવતી નથી. તેનાથી આખી દુનીયા ફરી ગઈ છે, પણ તે પોતાના વિચારમાં મક્કમ છે. કોઈ દુખ, મુસીબત કે લાલચ તેના દ્રઢ વિચારોને ફેરવી શકતી નથી.

કેમ ઇસલામીબાઈઓ, તમે દ્રઢતામાં કેવા પ્રવીણ છો; તે તો તમોજ જાણો છો. રહેજ સાજ તમને બહુ મનાવ્યું કે તમારી દ્રઢતા નાણુદ થઈ જાય છે. પણ તમારે ઉપલા વાગ્દેસ્તથી શીખવું જોઈએ કે ખોટા માન કે લાલચ ખાતર કદીપણ અનીતવાનની તાબેદારી કરવી જોઈએ નહિ.

સાચો મિત્ર--

મુલ્કમાં વાઝેઝમાં કહે છે કે:--હઝરત ઇમામ હુસેન મકકા છોડી મદીના જતા હતા. માર્ગમાં એક મીત્ર મળ્યો. તેણે કહ્યું યા હુસેન ! તમારે મદીનામાંજ રહેવું સારું છે. કુશવાળાઓ બેવફા અને દગાબાજ છે. તમારા બાપ તથા ભાઈ સાથે દગલબાજી કીધી છે. તેઓ મુખ મીઠા પણ મનના કપટી છે. તમને પણ તેઓ બોલાવશે પણ તમે તેમના ફરેબમાં આવતા નહિ.

આ વાઝેઝથી પ્રથમ એ શીખામણ લઈ શકીએ કે ખરો મિત્ર તેજ કે જે ખરી સલાહ આપે છે. આપણે પણ ખરા મિત્ર થઈ શકીએ. આવું મજલીસનું વાઝેઝ સાંભળવા છતાં કોમમાં નબળા મનના માણસોની બહુજ છત થઈ પડી છે. કોઈ મિત્ર ભાવે સલાહ પુછે તો તેને ખરાબ કરવા તથા પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા ઉલટી સુલટી સલાહ આપે છે. બીજાનું ભલે નખોદ નીકળી જતું હોય તેની તે દરકાર કરતો નથી. કોઈ બીજાને ખરો મિત્ર સમજી કાંઈ નાણું અમાનત રાખી જાય છે તો તે હજીજમ કરી જઈ દિડાવી દે છે. પેલો માગે છે ત્યારે હા આપીશ, હા આપીશ એમ આશામાં રાખે છે. હેવટે ધુતકારી કહાડે છે. ખરેખર કોમની કાળી બીજનું પળલીકમાં લાવવાની બહુજ જરૂર છે.

વળી એ પણ શીખી શકીએ કે જે માણસ મીઠું મીઠું બોલે તેનાપર એકદમ વિશ્વાસ ન લઈ જવો જોઈએ. કેમકે ઘણા લોકો મોહડે મીઠું બોલી અંદરખાનેથી માણસોને ફાલી ખાય છે.

હીચકારા કુરીઓ—

મુલ્લાં વાએઝમાં જણાવે છે કે:—કુરીઓએ ઇમામને બોલાવવા માટે હજરોની સંખ્યામાં લટાપટા ભર્યાં પત્રો લખ્યા. મોટા ગણાતા માણસોનું એક ડેપ્યુટેશન મોકલ્યું; પરંતુ ઇમામ તો જાણતા હતા કે આ લોકો હીચકારા છે. પરંતુ વધુ આગ્રહ પણ એક વિચિત્ર વસ્તુ છે. તેમજ ઇમામોનું મુખ્ય કર્તવ્ય પગ્ગીકને હિદાયતનું હોય છે. તેથી પોતાના ભાઈ હજરત મુસલીમને એલચી તરીકે મોકલવા જણાવ્યું અને સાથે ડેપ્યુટેશનને જણાવ્યું કે જે હજરત મુસલીમ મને તમારી વફાદારી વિષે લખી જણાવશે એટલે હું તુરતજ કુશમાં આવી પહોંચીશ. આ ઉપરથી ઇમામના હુકમથી હજરત મુસલીમ કુશ તરફ રવાના થયા. કુરીઓએ મોટી ધામધુમથી તેમનો સત્કાર કર્યો. હજરો માણસોએ બેઝત કીધી. અને એટલો તો લટાપટા કીધા કે હજરત મુસલીમે ઇમામને પત્ર લખી મોકલ્યો, કે આ લોકો ખરા વફાદાર છે. માટે આપનું અત્રે પધારતું ખીલકુલ મુનાસબ છે. આ વાતની યજીદને જ્યારે ખબર પડી ત્યારે તેણે કુશના ગવરનરની જગાએ અબદલા કીયાદ કે જે જાલીમ તરીકે જાણીતો હતો તેને નીમ્યો, આ નવા ગવરનરે ગામના આગેવાનોને બોલાવી દમ ભરાવ્યો અને ધરબાર લુટી લેવાની ધમકી આપી એટલે કુરીઓનો સોડાવાટરનો જોશ ઉતરી ગયો.

આ બયાનથી પ્રથમ તો એ શીખામણુ લઈ શકીએ કે પોતાના વિચારમાં પોતે મજબુત રહેવું જોઈએ. એવકાઈ કરીશું તો જનસમુહમાં આપણો વિશ્વાસ રહેશે નહિ. જે આ મજલીસના સોનેરી સખુનપર અમલ કરવામાં આવે તો ઇસલામીઓ નેહાલ થઈ જાય.

વળી બેવડા લોકો સાથે કામ પાડતા ચેતીને ચાલવું જોઈએ. વગર તપાસે કોઈના હાથમાં ફસાઈ જવું સાઈ નથી. પ્રથમ તદખીર કરવી અને ત્યાર બાદ અલ્લાહ પર તવલક રાખવો જોઈએ. દરેક કામમાં વિશેષ ખાત્રી કરવાનું ધોરણ સલામતી ભરેલું છે. વીગેરે અગણિત નસીહતથી આ વાગેઝ ભરપુર છે તે દરેકનો વિચાર કરવો જોઈએ.

સાચો સહાબી—

મુસ્લિમ વાગેઝમાં સંભળાવે છે કે:—જ્યારે કુશીઓ બેવડાઈ કરી હઝરત મુસલીમ પાસેથી નાશી ગયા, ત્યારે હઝરત મુસલીમ, હાની ધખને ઉરવાહ નામના નખીના અસહાબને ઘેર આશ્રય માટે ગયા. હાનીએ અંતઃકરણપુર્વક ખુશાલી સાથે સન્કાર કીધો. ઘરમાં આશ્રય આપી દહ્યું.

હિમાયત તો તેરી જખતક કહંગા,
જલગ તુજ સામને કટ કર મહંગા,

જ્યારે દુષ્ટ અને કસાઈ ખવાસના ગવરનર અબ્દુલ્લા ઝીયાદને આ વાતની ખબર પડી ત્યારે તેણે હાનીને બોલાવ્યો, અને કહ્યું કે તારા ઘરમાં હઝરત મુસલીમ છે. અને તું તેની તરફેણમાં લોકોની બેઅત લેવડાવે છે. હાનીએ જવાબ આપ્યો કે હઝરત મુસલીમ મારે ઘેર આવ્યા છે. હું કાંઈ તેમને બોલાવી લાવ્યો નથી. ગવરનર તરફથી હાનીને હઝરત મુસલીમ આપવા ઘણી લાલચ તથા ધમકી આપવામાં આવી; પણ તે બલા અને ખુઝર્ગ સહાબીએ કબુલ્યું નહિ બલકે પોતા મારે મુસીબત વડોરી લીધી.

વિકાળ ગવરનરે ૭૦ વરસના ધરડા અને હઝરત પેગમ્બર સાહેબની સોબતમાં બેઠેલા હાનીને મારવા માટે ચાલુક મંગાવ્યો. જનથી મારી નાખવાની ધમકી આપી, પણ હાનીએ તે બાબતની કશી દરકાર કીધી નહિ. તેને દોરીવતી બાંધ્યો અને ૫૦૦ ચાલુક માર્યા, તેથી તે સહીદ થયો.

જહાલા ઇસલામી બાઈઓ ! હાનીએ હઝરત મુસલીમને શા માટે આશ્રય આપ્યો ? એટલા માટે કે તેઓ પવિત્ર કુટુંબના મહાન સદગુણી અને વિદ્વાન હતા. તમો જો ચાહો તો સદગુણી અને વિદ્વાન માણસોની કદર કરતાં શીખી શકો છો. હાનીએ પોતાનો પ્રાણ શા માટે અર્પણ કીધો ? માત્ર એટલા માટે કે પોતાને ત્યાં આશ્રય એપાએલા માણસને શત્રુના હાથમાં સોંપવો એ ઇસલામ, નીતિ તથા ઇનસાની ગેરતથી ઉલટું હતું. તમો પણ જોને આશ્રય આપો તેને વશાદારીથી નીભાવજો. આશ્રય આપી બાપડાઓને રખડાવી કે શસાવી મારતા નહિ. જરા તમારી ઇનસાની ગેરત અને ઇસલામનો પાસ કરજો. આશ્રય આપતા પુરે તે નીભાવવાની ચોકસાઈ કરજો. જો ન નીભાવી શકો તો બીજા રસ્તા બતાવી સારી સલાહ આપજો. જો આથી ઉલટું વર્તન ચલાવ્યું તો તમોએ મજલીસનો બોધ બરાબર સાંભળ્યો નથી એમ ગણાશે.

કુફીઓનું હિંચકારાપણું—

મુસ્લાં વાએઝમાં બમાન કરે છેકે:—હઝરત મુસલીમ પાસે એકદમ ૭૦૦૦ કુફીઓ હથીયાર બંધ મદદ માટે એકઠા થઈ ગયા. અબદલ્લા કીયાહે એક માણસ સાથે તે ફાજને કહેવડાવી મોકલ્યું કે યજીદની

ફાળે ચાલી આવે છે. તમારા ઘરખાર માલ મતા લુટી લેવામાં આ વશે અને તમારા બાલ બચ્ચાંએને લોડી ગુલામ બનાવી વેચી નાખવામાં આવશે. આ ધમકીથી ૭૦૦૦ કુશીએનો સોડાવાટરની ખાટલી જેવો જુસ્સો ઠૂઠો ગાર થઇ ગયો. અને હઝરત મુસલીમને તનહા છોડી નાશી ગયા.

આ બયાનથી ઇસલામીઓ ચાહે તો ઘણી નસીહત મેળવી શકે છે. વફાદારી, મહાપુરુષોને આશ્રય, સત્ય પર પ્રેમ, કેલવણીની કદર, દ્રવતા, વીગેરે સદગુણો ગ્રહણ કરી શકે અને તેથી ઉલટી બાજતોને તથા શકે.

ખરો ઇમાનદાર—

મુસ્લિમ વાંચકોમાં જણાવે છે કે:—જ્યારે હાની શહીદ થયા ત્યારે સાઅદ નામનો શખ્શ હઝરત મુસલીમને મોહંમદ બિન અનસને ઘેર લઇ ગયો. મોહંમદ અનસ ઘણા જ ખાનદાન સદગુણી ને ઇમાનદાર હતો. તેણે હઝરત મુસલીમને આશ્રય આપી કહ્યું.

કહીં મુજ ઘરમે દૌલત આઇ હય આજ,
કદમ તેરા જો હે મુજ સંકા સરતાજ.

જ્યારે ડીટેક્ટીવોએ આ વાતની ખબર અબદલા ઝીયાદને આપી ત્યારે તેણે ૫૦૦ ઘોડેસ્વાર હઝરત મુસલીમને પકડી લાવવા મોકલ્યા, તેમણે મોહંમદ અનસનું ઘર ઘેરી લીધું. તપાસ કરતાં હઝરત મુસલીમનો પતો લાગ્યો નહિ. છેવટે મોહંમદ અનસને પકડી અબદલા ઝીયાદના ઘરખારમાં લઇ ગયા. આ ઉપરથી મોહંમદ અનસના કબીલાના

૫૦ માણસોએ અબદલા ઝીવાદની કચેરીને ઘેરા લાલ્યો. ગવરનરે, મોહમ્મદ અનસને હઝરત મુસલીમ હવાલે કરવા જણાવ્યું. તેણે હીમ તથી ઇનકાર કીધો. છેવટે ઘણા માણસો મરાયા બાદ મોહમ્મદ અનસ શહીદ થયા. તેમનું માથું તેમના કબીરો તરફના ટોળાંમાં ફેંકવામાં આવતાં તેઓ પણ નાશી ચાલ્યા ગયા.

સાઅદ નામનો માણસ કેવો બલોદે, આપડો પોતે આશ્ચર્ય નહિ આપી શકતો હતો તેથી ખીજ લાવક અહરથને સોંપી પોતાની દીલ-સોજી બતાવી. આ વાકયથી ગરીબ બોકેથી પણ બલાઈ કરવાનું શીખી શકાય છે મોહમ્મદ અનસના હેવાતયા ઇસલામીઓ ઇસલામની હમી-અત, શરમ, માણસાઈ, મેહમાનદારી, ઇસલામ પર પ્રેમ, બલાઈ વીગેરે ઘણા હંયા સદગુણો શીખી શકે છે.

મોહમ્મદ અનસના કુટુંબીઓ પોતાના સરદારનું માથું જોઈ નાશી ગયા, તેથી જો તમે ચાહો તો તમના જેવા હીયકારા નહિ બનવાનું શીખી શકો. જે કામ કરો તેના હિમ્મત અને દ્રઢતા રાખો. જો હિમ્મત અને ખીજ મજલીસના મોઘથી સદગુણો અહણુ કરશો તો તમે તમારી પછાત પડેલી કોમને જલદીથી સુધારી શકશો. મદ-રેસાઓ, લાઈએરીઓ, સોસાઈટીઓ, વર્તમાન પત્રો વીગેરે ઘણી આવડો તમે કરી શકશો.

ઇમાનદાર ડોશી—

મુસ્લાં વાએઝમાં સંબળાવે છે કે:—જ્યારે હઝરત મુસલીમને ખુશીઓ તજી ગયા ત્યારે આપે શહેરમાંથી બહાર નીકળી જવાનું ધાયું.

પણુ દરવાજા બંધ હતા ને તેમને શોધતા માટે સીપાઈઓની ટુકડી ગસ્ત કરતી હતી. અલ્લાહનો જીકર કરતી બુલ્લી પાસે પાણી માગ્યું. તેણીએ આલે રસુલ બાણી આશરો આપ્યો. રાતવાસો ત્યાં રહ્યાં. તે બલી બાઈના દુષ્ટ પુત્રે સવારમાં જઈ અબદલા ઝીયાદને બાતમાં આપી. તેણે મોહમદ અશઅશને ત્રણસો સવાર સાથે રવાના કર્યો. હઝરત મુસલીમે દીલ્લીથી તેના પર હુમલો કર્યો. અને છેવટની ઘડી મુઘી શુરા સિંહની માફક લડાઈ કરી.

આ વાંચેઝથી સંકટમાં સપડાએલા મુત્તારરોને ઘટતી મદદ કરવાનું શીખી શકીએ તથા તેના દીકરાની નાલાયકી વર્તણૂકથી તેની વર્તણૂક તરફ ધીકજાર બતાવી નીતિના ધોરણો ગૂંચવ કરી શકીએ.

સંકટ સમે ધીરજ—

વળી હઝરત મુસલીમની છેવટ ઘડી મુઘીની બહાદુરીથી મુસીબતના વખતમાં ધીરજ રાખતાં શીખી શકીએ. ઘણા માણસો મુસીબત વખતે ગાબરા બની જાય છે તેવાઓએ તેવા પ્રસંગે ધીરજ અને હિંમતનો પાક આ બયાનથી મેળવવો જોઈએ. મુસીબત વખતે ગમરાટમાં પડવાથી કાંઈ યુક્તિ મુજબ નથી તેમ ગમરાટથી કાંઈ મુર્ત બત દુર થતી નથી. બલકે વધુ સંકટને વહેારી લઈ યુક્તિના માર્ગ અંધ કરી આપીએ છીએ.

વસીયત કે વીલ—

મુસ્લાં વાંચેઝમાં સંબંધાવે છે કે:—હઝરત મુસલીમ કેદ થઈ મદનર પાસે ગયા. હઝરત મુસલીમે વસીયત માટે એક માણસની માગણી

કીધી, ઉમર સાદને તે માટે આવવામાં આવ્યો. આપે વસીયત કીધી કે મારો ઘોડો નેમાન લઈ ગયો છે તેને વેચી મારા પરનું કરજ ચુકાવ. મારા બાઈને મેં અહીં આવવા લખી મોકલ્યું છે પણ હવે તેને અહીં નહિ આવવાનું મારા પર બનેલા હેવાલ સાથે લખી મોકલ વીગેરે.

હજરત મુસલીમના વસીયત ફરમાનથી આપણે વસીયત કે વીલ કરવાનું શીખવું જોઈએ. ઘણાકે વસીયત કે વીલ કરતા નથી તેથી પાછળથી તેની ઓલાદ વારસા માટે લડી પડે છે. અને કોરટે ચડી પાયમાલ થાય છે. માટે વીલ દરેક વખતે તક્યાર નાખવું જોઈએ.

કરજનો વખાલ--

કરજ ચુકવવાની વસીયતથી એમ બોધ લઈએ કે આપણે પ્રથમતો કરજના દામમાં જકડાવું નહિ અને સપડાયા પછી બદ દાનત કરવી નહિ અને મુંઝા બાદ પોતાની ગરદનપર વખાલ રાખી જવો નહિ.

વળી એ પણ શીખી શકીએ કે જો કોઈએ આપણને બલામણુ કીધી હોય કે અમુક જગોપર જઈ અમુક જાતની મારા માટે તજવીજ કરી જણાવ અને તમોએ તેની તરફેણમાં તપાસ થતા જણાવ્યું પરંતુ તેના આવવા આગમ્ય જો અહીં મામલો બદલાઈ જાય તો તુરતજ પેલાને તાર વીગેરેથી ખમર આપવી જોઈએ. આફ્રીકાના ઘણા હિન્દીઓ હિન્દમાંથી ઘણાએને નોકર રાખી બોલાવે છે અને બ્યારે પેલો ખીયારો આવે છે ત્યારે તેનાપર ઘણા દબાણો કરે છે. શેઠ સમજે છે કે દબાણ કરવાથી તેણે મારા આકરા વચનને આધીન થવું જ પડશે. કેટલાકે તો તેવા બાપડાએને બાના કુબાને સોંપી ધાતકી શીક્ષા કરાવે છે.

મજલિસ છટ્ટી.

યતીમ અને નીરાધારોને મદદ—

મુલ્કાં વાઝેઝમાં જણાવે છે કે:—હઝરત મુસલીમ કુદ્રામાં સહીદ થયા ત્યારે શેહર કાજી હઝરત મુસલીમના અને પુત્રોપર બહુજ ખ્વાર કરી રહ્યા હાજ્યો. બચ્ચાંઓ સમજી ગયાં કે અમારો પીતા જરૂર સહીદ થયો છે. તેથી રહ્યા હાજ્યાં. કાજીએ પોતાના છોકરાને કહ્યું કે ગામ બહાર કાફલો પડેલો છે તેની સાથે આ બચ્ચાંઓને મદીના મોકલાવી આપ. કાજીનો છોકરો, બહાર નીકળ્યો; પણ કાફલો તુરતમાંજ રવાના થઈ ગયો હતો તેથી રસ્તો ખતાવી ઉતાવળથી કાફલાને પહોંચી જવા કહી રવાના કરી દીધા. છ સાત વર્ષની વયના બાળકો, પિતાનો દાગ ઉઠાવેલા, માર્ગથી અજાણ્યા, તેથી ભુલા પડ્યા. પકડાઈ અબદલા ઝીયાદ પાસે આવ્યાં અને કેદખાનામાં કેદ થયાં. મશ્કુર નીમના બલા દારોગાને આ માલુમ બાળકોપર દયા આવતાં બંનેને મોડી રાત્રીએ કેદખાનામાંથી બહાર કહાડી કાઢીઆને માર્ગે ચડાવી આવ્યો. સાથેજ તેમને પોતાની અંગુડી આપી કહ્યું કે કાઢીઆમાં મારો બાઈ રહે છે. તેને આ અંગુડી આપજો; એટલે તે તમેને પોતાના આશ્રયમાં લઈ મદીના પહોંચાડી આપશે.

આ બયાનપરથી યતીમ અને નિરાધાર બાળકોપર દયા ખાવાનું શીખી શકીએ. હઝરત મુસલીમના યતીમ બાળકોને નિરાધાર જોઈ કેદખાનાના દારોગા તથા કાજીએ જે દીવસોજ ખતાવી તે આપણને દરેક યતીમોપર

દયા ઉત્પન્ન કરાવવાને ખસ થાય છે. આપણી કોમ या પરકોમના ચતીમ અને નિરાધારો પર દુયા ખાઈ તેમના દુખો નિવારણ કરવાં જોઈએ. તેમને ખોરાક, કપડાં, તથા કેળવણી આપવી જોઈએ. કોમના બધા ચતીમ અને નિરાધાર બાળકો માટે ચતીમખાના ખોલવામાં આવે તો આ દુખી જીવડાઓ આશીષ આપી સુખી જીંદગી ભોગવવાને શક્તિવાન થાય.

મળલીસ આવે ઉત્તમ બેઠા આવે છે છતાં અમારા દસલામી બાઈઓમાંના કેટલાકો ચતીમોને માલ ખાઈ જઈ તેમને મદદ આપવાને બદલે તેમને ગીડનાર થઈ પડે છે. તેવા ચતીમોને માલ या ધરમાડ પૈસા હજમ કરતા ઉપલા વાંચેઝથી બચવું જોઈએ. ઘણા માણસો પોતાના બાળકો નાની વયના હોવાથી તેમજ પોતાનું મૃત્યુ થવાનું છે એમ સમજી પોતાની મીલકત પર ત્રસ્ટીઓની નેમણુંક કરે છે અને તે ત્રસ્ટીઓના હાથમાં સંધળી મીલકત આવે છે. આવે સમયે કેટલાક લાલચુ અને નબળા મનના ત્રસ્ટીઓ ચતીમોને માલ હજમ કરી જાય છે. પણ જો તેઓ ઉપરનું મળલીસનું બચાવ બુધ્ધી પુર્વક સાંભળતા હોય તો તેમ થવા પામે નહિ.

ચતીમોને આશ્રય, નોકરોની ભલાઈ—

• મુદલાં વાંચેઝમાં બચાવ કરે છે કે:-હઝરત મુસલીમના ફરજદો દેહખાનામાંથી સુકત થઈ કાદસીઆ તરફ રવાના થયા; પણ નાની વય, પીતાનું ધાતકીપણે થયેલું મરણ, અગત્યનો માર્ગ તેમજ બે ચારો મદદગાર હોવાથી જુલા પડ્યા. એક પાણીના વહેતા વહેણાપરનાઝકની ખોમાં બરાઈ છુપાઈ બેઠા. તેટલામાં એક બહી દાસી ત્યાં પાણી ભર-

વાને આવી. સ્વચ્છ પાણીમાં એ ખુબસુરત બાળકેનો પડછાયો જોઈ
તેણીએ ઉચ્ચું જોઈ તેમને કાણ હોવાનું પુછ્યું. દુખી બાળકોએ
પોતાની બધી સત્ય કહાણી કહી સંજળાવી. દાસીએ કહ્યું કે મારી
શેઠાણી પાસે ચાલે, તેણી તમને આશ્રય આપશે. આ ઉપરથી બન્ને
બાળકો એ ભલી બાદને ઘેર ગયા. તેણીએ ભલી માતાની પેઠે આ
બાળકોની આગતા સ્વાગતા કરીધી. ખવડાવ્યું, બિસ્તર પાથરી આપ્યું
ને શાન્તીથી સુવાડ્યા. લાંબી મુદતે આવું સુખ મળેલું જોઈ બંને
બાઈઓ સુઈ રહ્યા. મોડી રાત્રીએ તેણીનો ખાવીદ ક જે તદ્દન દયા-
હીણ અને હિંચકારો હતો તે આવ્યો. ખાણું લઈ તથા પોતે ધનામની
લાલચે મુસલીમના બચ્ચાંએને શોધવા નીકળેલો અને તેથી રજાળી
પોતાનો ઘોડો મરણ પામ્યાની હકીકત જણાવી ઉંધી રહ્યો. થોડી
વારમાં ઘરમાંથી રડવાનો અવાજ આવ્યો. સ્ત્રીને પુછ્યું કે આ શાનો
અવાજ છે ? ને ઘરમાં કાણ છે ? તેણી સુન ચર્ધ ગઈ ! ને જવાબ
આપી શકી નહિ ! તેણી પોતાના ધણીની ધાતકી ખાસીયતથી માહી-
તગાર હતી તેથી ખુદાતાલા પાસે દોઆ માગવા લાગી કે યા ખુદા !
મેં આ તારા રસુલની ઇતરત મતીમ બાળકેને આશ્રય આપ્યો છે
તેને બચાવી. તું મારી લાજ આ સમયે રાખી લે. હારીસ ઘરમાં
ગયો. બંને બચ્ચાઓની પુછગાછ કરીધી. બચ્ચાઓએ રડતાં રડતાં
જવાબ આપ્યો કે, એ શેખ, શું અમે ખરું કહી દઈએ તો તું
અમેને છોડી આપીશ ? અમે તારા નખાની ઇતરત, મુસલીમના
દરજા અને રાત્રીથી તારા મેહમાન છીએ. દયાહીણ હારીસે તેમને
તમાચા મારી દોરડા વતી આખી રાત જકડી રાખ્યા અને સવાર
થતાં કુરાત નદીના કીનારે તેમને કતલ કરવા લઈ ચાલ્યો. હારીસની
ભલી ધણીચાણી પોતે આશ્રય આપેલા બાળકેને બચાવવા તેના ધણી

પાછળ દોડી દયાહીન હારીસના તલવારના ઝટકાથી તેણી જખમી થઈ ભોંયપર પડી મર્યા. હારીસે પોતાના ગુલામના હાથમાં તલવાર આપી અને બાળકોને કતલ કરવા જણાવ્યું; પણ ગુલામે જોયું કે શેઠ અનીતિ ભરેલો હુકમ આપે છે જે સ્ત્રીકારવાની મારી ફરજ નથી, તેમજ બાળકોને આ જાલીમના પંજથી બચાવવા એ મારી ફરજ છે તેથી તેણે શેઠે આપેલી તલવારથી શેઠ પરજ હુમલો કરીધો પણ શેઠે તેને જાનથી ઠાર કર્યો. હારીસે પોતાના છોકરાને તલવાર આપી આ બાળકોને કતલ કરવા જણાવ્યું. છોકરાએ પણ ગુલામની પેઠે પોતાની ફરજ બજાવી જાન આપ્યો. છેવટે તે પાપીએ આ કુલ સરીખા યતીમ બાળકોને શહીદ કરી નાખ્યાં.

આ કરુણાજનક અને હૃદયભેદક બચાનથી આંસુઓની ધારા વહાવી સવામે આખરત મેજાવા સાથે ધણી વચ્ચેથી શીખામણો લઈ શકીએ છીએ. હારીસની બધી સ્ત્રી પોતાના અનીતિવાન ભરથાર સાથે રહેવા સાથે કેવી નીતિવાન અને પરમજી રહી હતી. તેણીની વર્તણૂકથી આપણે પરમજી થતાં શીખવું જોઈએ. તેણીએ ખીખતું બહું કરવામાં પોતાનો પ્રાણ સુધ્ધાં આપ્યો એ શું શીખવે છે ? વળી તેણે મુસાદર તથા યતીમ જાણી બાળકોને આશ્રય આપ્યો એ જોઈ આપણે મુસાદરો, યતીમો અને દુખમાં હુજેરાઓને આશ્રય આપનાં શીખી શકીએ.

તેના ખાવીદ હારીસે માત્ર પૈસાની લાલચથી પારકાના ખુતો કરીધાં જોઈ આપણે તેવા કાર્યો તરફ ધિક્કાર બતાવવો જોઈએ અને જે લોકો પઈસા લઈ ખુતો કરે છે તેવાઓનો દોર તોડી પાડવો જોઈએ પરંતુ અફસોસની વાત છે કે હજી ઇસલામીઓમાંથી આ બધી નામુદ થઈ નથી.

હારીસના પુત્ર તથા શુભામની હીમ્મત, દ્રઢતા, સત્યપર પ્રેમ, નોકર તરીકેની ફરજ વિગેરે બાબતો જોઈ આપણે આપણને અનેક નૈતિક લાભો આપી આપણી તથા કોમની કીર્તિને ઝળકાવી શકીએ.

પાપનો બદલો—

મુદલાં વાએઝમાં પડે છે કે:—જ્યારે ધાતકી હારીસ હઝરત મુસલીમના બચ્ચાંઓના કપાએલા સરો ધાતકી ગવરનર અબદલા ઝીયાદ પાસે લઇ ગયો, ત્યારે અબદલા ઝીયાદ દુશ્મન છતાં તેની આંખો માંથી બાળકોના ભોળ ભોળા ચહેરાઓ જોઈ આંસુઓ નીકળી પડ્યાં. છેવટે ગવરનરે ધાતકી હારીસને ખુરી રીતે મરાવી નાખ્યો.

આ બયાનથી અનીતિ કરનારને બદલો જરૂર મળે છે એમ જણી શકાય છે. દુનીયા વ આખરતમાં બદનામી મળે છે. તેમ તેરાઓ પોતાની ધારણાએ પહોંચવા પામતા નથી. તેરાઓ જે લાલચને ખાતર આવું કામ કરે છે. તેવી લાલચથી તે ઇનામ આપનારનું પણ બીજા ઝોની લાલચથી ગળું કેમ ન રેસે? માટે આવી વર્તણૂક ઇસલામી-ઓમાંથી બીલકુલ નાબુદ થવી જોઈએ.

મજલિસ સાતમી.

સત્યની હિમાયત—

મુલ્લાં વાગ્ગેઝમાં જણાવે છે કે:—હજરત ઇમામ હુસૈન અ. હજરત મુસલીમનોપત્ર વાંચી કુરા તરફ રવાના થયા. માર્ગમાં હજરત મુસલીમની શહાદતની વાત સાંભળી ઘણાજ દીલગીર થયા. સાથેના અસહાબો માંહેના જેઓ કાયા અંતઃકરણના અને સ્વાર્થી હતા તેઓએ જોયું કે હવે આપણો હેતુ પાર પડવાનો નથી તેથી ખુપી રીતે નાશી ગયા. કીતકીતાના મંજલપર હજરત ઇમામે જણાવ્યું કે હવે મારાપર સંકટો આવી પડવાનાં છે, માટે હું તમારીથી મારી જેઅત ઉઠાવી લઉં છું. જેને જતું રહેવું હોય તે ખુશીથી જતા રહે. તે પરથી ત્યાંથી પણ ઘણાઓ નાશી ગયા. કરબલા પહોંચવા બાદ અંધારી રાત્રીએ એવોજ હુકમ સંભળાવ્યો. એટલે ત્યાંથી પણ કેટલાકો જતા રહ્યા.

આ ઉપરથી મોઘ લઈ શકીએ કે કોઈની સાથે માત્ર લાલચ માટેજ જોડાવું નહિ. હમેશાં સત્યની હિમાયતમાં રહેવું જોઈએ. પોતાને પધસા મળે या મોઠાભાઈના ઇલકાળો મળે તેથી જોડાવું એ ઇમામ પાસેથી નાશી ગયેલા માણસો જરામરતું કામ છે. તરફેણના સવાલ વખતે નીતિ તરફ વલણ રાખવી એ વાગ્ગેઝને ખુદીપુર્વક સાંભળ્યા સમાન છે.

હજરત ઇમામે લોકોને જતા રહેવા મોઘમ જણાવ્યું, કેમકે

નાસનારને એમ ન જણાય કે હું નાશી જઈશ એમ ધમામને ખબર છે. આ ઉપરથી કોઈના એથો ખોલવા નહિ તેમ શીખવું જોઈએ; પરંતુ આજકાલ તો ઇસલામીઓમાં ઉલટું વર્તન જોવામાં આવે છે. બે જણ વચ્ચે અણખનાવ થતાં એક ખીજના એથો ખુલ્લા કરવા માંડે છે. ફલાણે આમને પંદે આમ કયું છે. વીગેરે વીગેરે સાત પેહડીના કુથલા કહાડે છે. તેવાઓએ આ મજલીસના વાચેઝથી નસીહત મેળવવી જોઈએ.

એથો ખોલવા નહિ એ ઘણી સારી બાબત છે. પણ સમાજ યા કોમમાં જે બદીઓ પેવસ થઈ ગઈ હોય તે માટે ચુપ રહેવું સારું નથી. કોમના સામાન્ય એથોપર જરૂર અજવાળું પાડવું જોઈએ. કે જેથી લોકોને તેપર વિચાર કરવાને પ્રસંગ મળે અને જેમ ચોર માથે કાગડો તેમ જેઓમાં તે એવું છે તે પોતે સમજી જાય. આમ થવું તે માત્ર હીતને ખાતર હોયું જોઈએ. અમુક અમુક માણસો કોમને અવળે માર્ગે દોરી જતા હોય તો તેવાઓનેજોખમ ખેડીને પખલીકમાં મુકવા જોઈએ કે જેથી લેટાંઓ ઉધે માર્ગે દોરાર્થ જાય નહિ. આ ફરજ ખાસ ધર્મશુરૂઓ, વક્તાઓ, લેખકો અને પત્રકારોની છે. તેવાઓ જે પોતાની આ પાંવત્ર ફરજ બજાવે તો કોમને બેહદ લાંબ થઈ શકે.

સાચા હીમાયતીઓ—

મુલ્લાં મજલીસમાં જણાવે છે કે:—હઝરત ધમામ હુસેને પોતાના કુટુંબીઓ તથા મિત્રોને જણાવ્યું કે આ દુખમાંથી ભાગી છુટવાની હું તમોને રજા આપું છું. આ દુશમનો છે તે મારા છે અને તેથી તમોને અહીંથી નીકળી જતાં કોઈ અટકાવશે નહિ, તમો શામાટે

નાહક કતલ થઈ જાઓ છો ? તમેને બચી જવાની કુરસદ છે. પવિત્ર માર્ગના દ્રઢ મુસાફરોએ જણાવ્યું કે “ અમારાથી તેમ કદીપણ થઈ શકશે નહિ. એ સરદાર ! જે તું અમારી ગરદન કાપશે તોપણ અમે તારો સાથ છોડવાના નથી તું સત્તપર છો અને અમે સત્યની હિમાયત ખાતરજ તારી સાથે જોડાયા છીએ.”

આ બયાન જણાવે છે કે ખરા મિત્રો કેને દહે છે અને કેવા હોય છે. સાચા મિત્રની પરીક્ષા દુષ્પ વખતેજ થાય છે. સ્વાર્થી મિત્રો માત્ર સ્વાર્થ ખાતર મિત્રતાઈ રાખે છે. પણ ખરા મિત્રો દુષ્પ અને સંકટ વખતે ટકી રહી જરૂર પડે તો મિત્ર માટે જાનપણ કુરબાન કરી આપે છે.

જુઓ કે આ સાચા મિત્રોએ સાચી મિત્રાઈ માટે પોતાનું વતન, કુટુંબીઓ અને દુન્યવી વૈભવ તજ્યું. ટાઢ તડકો સહન કર્યો. ભુખ તથા તરસ વેડી અને છેવટે પોતાના બહાલા પ્રાણો પણ અર્પણ કરીધા. માટે આપણે મિત્ર બનાવવાતો સાચાજ બનાવવા. પછસા કે સ્વાર્થ ખાતર જે મીત્રાચારી રાખતા હોય તેવાઓને તજી દેવા બેઠાએ. તેવાઓ મીઠું મીઠું બોલી તમેને ફેલાવી ખાશે અને બ્યારે તમારી પાસે કંઈ નહિ હોય અગર તમે આફતમાં આવી પડ્યા હશે ત્યારે તમેને લાત મારી ચાલ્યા જશે. કેમ જાણું તમેને ઝોળખતાજ ન હોય ! બુદ્ધીપુર્વક મજલીસની વાંચેજ સાંભળો બુદ્ધીપુર્વક !

ભલાની ભલાઈ—

સુલ્લાં વાંચેઝમાં પડે છે કે:—જ્યારે અમદલા ઝીવાદને પુખ્ત થઈ કે હઝરત ઇમામ હુસેન મદીનાથી કુશ આવવા રવાના થયા છે,

ત્યારે તેણે હુર નામના એક લશ્કર અમલદારને કેટલાક સિપાઇઓ આપી ઇમામની ખબર કહાડવા તથા જ્યાં મળે ત્યાં રોકી પાડવા રવાના કરીધો. હુરને ઇમામ હુસેન માર્ગમાં મળ્યા. બધા હુરે ઇમામને નીતિપર સમજી તેમની હિમાયતમાં ધ્યાન આપ્યું. ઇમામ અંધારી રાત્રીએ નીકળ્યા અને કરબલાના રથમાં પહોંચ્યા; ત્યાં સવાર થઇ ગયું. અહીંજ આપે કુરાત નદીના કાંઠાપર પડાવ નાંખ્યો.

બધા માણસો ગમે તેવી વિચિત્ર સ્થિતિમાં મુકાયા હોય; તોપણ પોતાની બલાઈ છોડતા નથી, આ વાંચેઝથી આપણે અહોનિશ બલાઈ કરતાં શીખી શકીએ.

નાલાયકોની નાલાયકી—

મુસ્લાં વાંચેઝમાં સંભળાવે છે કે:—જ્યારે હઝરત ઇમામ હુસેન અં કરબલાના રથમાં પહોંચ્યા છે એવી ખબર ગવરનર અબ્દલા ઝીયાદને પડી ત્યારે ઉમર સાદ નામના માણસને મોટી જ આપી ઇમામ હુસેન અં સાથે લડી તેમનું સર લાવવા રવાના કર્યો અને તેને તેમ કરવાના બદલામાં કેટલાક પ્રાંતો ઇનામ આપવાનો વાયદો કર્યો. પ્રથમ હઝરત ઇમામ હુસેન અં પર એક પત્ર લખ્યો તેમાં યજીદની બેઅત કરવા જણાવ્યું હતું. આ પત્ર વાંચી ઇમામ બોલ્યા કે:—

લગે કહેનેકો તબ અકસોસ અફસોસ,
રહા નહિ કોમમે કુચ્છ નંગો નામોસ.
ખુદાકે કેહરસે ગાફીલ હુધ કોમ,
હવસમે મસ્તો હા યાફીલ હુધ કોમ,
યેહ દુન્યાકી તલબકા જામ કર નોલ,

કીચે મસ્તીમે સખ હક્કો દરામોશ,
અખસ ઇસ દીલકો દર દુન્યા મને બંદ,
ઉદાયે સરખે હે કહેરે ખુદાવંદ,

પત્રના જવાબમાં હજરત ઇમામ હુસેને જણાવ્યું કે—

ને કોઇ હે મસ્ત દુન્યાંકી હવસકા,
જવાબ કિસકો ખુદા કે હે ગઝમકા,

આ વાચ્યેઝથી કેવા કેવા સુંદર નસીહતના પાકો શીખી શકીએ. દુન્યાની દોલત ખાતર કર્પીય કાર્યો દરવાં એ નાદાન માણસોનું કામ છે, દોલતને ધરમાં જગો આપવી પણ અંતઃકરણમાં જગો આપવી જોઇએ નહિ. અગાઉ દોલતની લાલચથી ઘણાઓ ગુમરાહ થઇ ગયા છે. ચદાદ, નમરૂદ, શીરઓન આદિએ તેના ધમંડમાં આવી ખુદાઇ દાવાઓ કીધા અને લાખોના પ્રાણો લીધા. નીતિ ભરેલી ગરીબ સ્થિતિ અનીતિ વાળી તવંગરી કરતાં ઘણી સારી છે.

દુન્યાની મોહજાળ ઇનસાનને બુલથાપ આપે છે. જેમકે ઉમર-સાદ લાલચને માટે દુષ્ટ અને ઘાતકી કર્તવ્ય કરી પોતાની કબરમાં અંગારા ભરી ગયો. મનના નખળાઓજ દુન્યાને કરસે આધીન થાય છે. ડાહ્યા પુરૂષો તેની જાગમાં જકડાતા નથી બલકે દરેક વખતે જોખમ ખેડીને પણ નીતિની તરફેણ દરે છે અનીતિ કરનારપર ખુદાની સ્થાનત અને જગતનો શીટકાર કતરે છે.

નિદંયપણું—

મુસ્લિમ વાચ્યેઝમાં પડે છે કે.—હજરત ઇમામ હુસેન અ. ને કુરાતના પાણીથી દુર કરી પાણી લેતા અટકાવવામાં આવ્યા. અને

૫૦૦ સિપાઇઓનું લશ્કર ઉમર સાદે પાણીપર બેસાડ્યું કે તે હઝરત ઇમામને પાણી લેવા આવે નહિ. બ્યારે પાણી ખંધ કરવામાં આવ્યું ત્યારે ઇમામ બોલ્યા કે:—

કોઇ પાનીસે કીસ્કો નહિ કીયા દુર,
નહિ ચેહ ગય તરસાએમેં દરતુર,
હમારેયે છુડાતે હે ચેહ પાની,
કઇ દીન તુમ કરેગે ઝીન્દગાના,
ખુદાસે ફેર પડેગા કામ ઉનકો,
સમજ નહિ ગઈશે અથામ ઉનકો.

આ વાએઝથી આપણે એ શીખી રાકીએ કે શત્રુને માત કરવા ખાતર આવા અનીતિ ભરેલા મર્ગો નહિ ગ્રહણ કરવા જોઈએ. દુશ્મની હોય તો તે માટે વાજબી અને નીતિ ભરેલા મર્ગો અપ-
ત્યાર કરવા જોઈએ. આવા સુંદર બોધ સાંભળીએ છીએ છતાં વિરૂદ્ધ વર્તન બહુજ જોવામાં આવે છે. પક્ષકારો એક બીજાને માત કરવા યત્નીહી ફોજની પેઠે અવળા મર્ગો ધારણ કરે છે, અને એક પક્ષ બીજાને હેરાન કરવા જોડાખોડા તોહમતો મુકે છે. તેવા પાપીઓએ ઉપર વાએઝથી ઘડો લેવો જોઈએ.

હુજ્જત અને કોશીશ—

મુલ્કમાં વાએઝમાં પડે છે કે:—ઉમર સાદને આવા ઘાતકી કામથી અટકાવવા હઝરત ઇમામ હુસેને તેને એકાંતમાં બોલાવી કહ્યું કે ભાણ દોલતની ખાતર આવું અધોર કૃપ કર નહિ.

કહે શાહને મુઝે તું જાનતા હે,
 સમજકર હકકો કયું નહિ માનતા હે,
 નખ્યાં કે મેં હું સરઃદ્ધતરકા ફરજંદ,
 વલ્યાં કે મેં હી હું મેહતરકા ફરજંદ,
 સચા માહબુબે સુખ્યાંકા જીગરમેં,
 સચા હું શાહે મરદાંકા પીસરમેં,
 લડાઈકા કયું આયા મુજ બરાબર,
 મગર દીલમેં ખુદાકા નહિ તુઝે ડર
 હમીંકો એક સાઅત યાં ગમી હે
 તુઝે શીર વાં અઝામે સરમદીહે
 હો માલ ઓર મુલકપર દુન્યાકે મગર.
 ખુદાકે રેહમસે પડતા હે કયું દુર
 ચેહ દુન્યાને હઝારં ધર ઉગડે
 હઝારં પેહલવાનાં માર ડાલે.
 નહિ ઇસ કીનાવરમેં કુચ્છ વફાઈ
 રખી નહિ કીસ્સે હકકી આશનાઈ

આ બયાનથી આપણે તદ્દખીરના સુંદર સખકને :શીખી શકીએ.
 કીરમતમાં જે થવાનું હોય છે તેજ થાય છે. પણ હઝરત હમામ
 હુસેને આ મામલો પતાવવા જે કોશીષો કરી છે તે આપણને છેવટ
 સુધી કોશીષ કરવાનું શીખરાડે છે. આમ કરવાથી પાછળથી પોતાને
 કે બીજાને જરાપણુ એવો ખસ્તાવો રહેતો નથી કે આપણે તળવીજ
 કરીધી નથી. અલ્લાહોતાલાએ કોશીષને જે ફકીલત આપી છે તે આ
 બયાનથી સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે. બાકીઓ મુસીબતના વખતે ગમ-

રાખ્યો નહિ. તેમાંથી મુક્ત થવા જેટલી થઈ શકે તેટલી અને છેવટના શ્વાસ સુધી કોશીશ ચાલુ રાખવામાં આવે તો આ જ્ઞાનને બુદ્ધિ પુર્વક સાંભળ્યું છે તેમ માની શકાય.

વળી દુન્યાની બેવકાઈનો જે સીન બતાવવામાં આવ્યો છે તેપરથી શીખામણ લેવી જોઈએ કે, દુન્યાને એવી રીતે મેળવવા નહિ મથવું જોઈએ કે જેમાં ઇમાનની સલામતી ન રહે. દુન્યા મેળવવાનો મુખ્ય હેતુ તેથી બીજાઓને લાભ આપવાનો હોવો જોઈએ. દોલત-થીજ કાંઈ ગુનાહ થાય છે તેમ નથી. ઇનસાન જે ચાહે તો તેથી અસંખ્ય નેકીના કામો કરી શકે છે. મદરેસાઓ, મસજીદો, લાયબ્રેરીઓ, કોનફરન્સો તથા બીજા અનેક સુધારાના કાર્યો પૈસાની કરામતને આભારી છે. હઝરત સુલેમાન તથા હઝરત યુસુફ અંબાદશાહ હતા. અખુટ દોલત ને મુલકોના માલીક હતા; છતાં પણ કેવા નીતિ ભરેલા રાજ્યો ચલાવી ગયા છે. કારન, શદાદ, નમરૂદ, શીરઓન વીગેરે ખાસે દોલત પુષ્કળ હતી; પણ નીતિ ન હતી. તેથી પાપી કાર્યો કરી પોતાના નામને બદનામ કરી ગયા છે.

દુષ્ટ આગેવાન—

મુસ્લાં વાગેઝમાં જણાવે છે કે:—યઝીદિ કુદના ગવરનર તરીકે અખુદલા કીયાદની નીમણુંક કરી. આ દુષ્ટ આગેવાને કુદના ઘણા બધા માણસોને, હઝરત મુસલીમ અને તેમના બહાલા પુત્રોને, શહીદ કીધા. ઇમામ હુસેનને કરબલાના રથમાં ઘેરી પાણી તથા ખેરાક બાંધ કરી બેળન કીધા. તેમના કુટુંબીઓ અને મિત્રો કે જેઓ પર-હોમાર અને મહા પુરષો સમાન હતા તેમનો પણ એજ હવાલ

કીધો. હજરો માણસોને દુનીયાની લાલચો આપી ઇમાન ખરાબ કીધો. એલ્લેમેતને શહેર બ શહેર ફેરવ્યા.

આ ઉપરથી સાબીત થાય છે કે જે કોમપર નાલાયક આગેવાન હોય છે તે તેના સ્વાર્થીપણાને લીધે કોમમાં કુસંપ અને ખુનામર-કીનો બજાર તેજ રહે છે. જે જમાતના આગેવાનો સ્વાર્થી હોય છે તે જમાત કુસંપ અને ખટપટમાં ઉતરી નબળી પડી જાય છે. જમાતની આગેવાની કેળવણી પામેલા, નીતિવાન, જમાતના માણસોને પુત્ર સમાન માણસો જમાતની બેહતરી માટે કોશીશો કરનારાઓનેજ આપવી જોઈએ કે જેથી આ સદગુણી લીડરના પ્રતાપે જમાતમાં કેળવણી અને સુધારા દીન પ્રતિદિન વધતા જાય, સ્કુલો લાયબ્રેરીઓ અને ફંડો વધતાં જાય, વિદ્યાર્થીઓ દેશ પરદેશ જઈ કળાકૌશલ્ય હાસલ કરી કોમને દીપાવી આપે. જે મજલીસી ભાઈઓને ખાત્રી થઈ હોય કે નાલાયક આગેવાનની સત્તાથી કેવી ખરાબી થઈ તો પછી જમાતના આગેવાનોની ચુંટણી વખતે ઉપર જણાવ્યા મુજબના સદગુણીની ચુંટણી કરવી જોઈએ.

સત્યતા કંઈ બાબત છે ?

મુદલાં મજલીસમાં પડે છે કે:—હુર નામનો લશકરી અમલદાર કે જે હઝરત ઇમામ હુસેન અં ને માર્ગમાં ઘેરવા નીકળ્યો હતો તે ઘણોજ બ-લો નીતિવાન અને કોમનો ખેરખાહ હતો. તેના મનમાં એમ હતું કે આ હુસેન કાંઈ એટલી બધી અનીતિ અને ઘાતકીપણું કરશે નહિ અને છેવટે સુલેહ થઈ જશે. પણ હવે બ્યારે તેણે જોયું કે સુલેહ થતી નથી અને લડાઈ શરૂ થઈ ગઈ છે. તેથી પોતાના અંતઃકરણને

કહ્યું કે એ દીલ ! તું કયો માર્ગ પસંદ કરે છે ? એક તરફ દુન્યાની દોલત અને વૈભવ છે. પણ તે બાબુનો હાકિમ યત્રીદ પક્ષીદ દુષ્ટ અને અનીતિવાન છે. જ્યારે બીજી બાબુએ ખાતેમુલ અંબીયાનો નવાસો હુસેન, કે જે નીતિવાન વિદ્વાન અને એલીયા છે. તેની પાસે દુન્યાની દોલત નથી પણ આખેરતની દોલત છે. તેના અંતઃકરણે તેને જવાબ આપ્યો કે ખોટી દોલત અને મનસ્વથી દીન ઇમાન ખરાબ નહિ કરતાં આખેરતની દોલત તરફ જ. નેથી તેણે તુરતજ ઉમર સાદ પાસે આવી તેને દુષ્ટ કર્તવ્યથી અટકવા ઘણો બોધ આપ્યો. પણ તે સમજ્યો નહિ, દુરના બાઇએ પણ ઇમામની તરફ જ દરવા મત આપ્યો અને કહ્યું:--

સીયાહી કુકરી મુજમે નીકાલા
દીખાયા દીનકા રોશન કિબલા
દેખા વોહ કામ હે સારી જાકાર
ચલા મેં કિન્કરી સોખતમે હો બેઝાર

દુરની આવી વર્તણૂકથી આપણે દરેક કામ વખતે ખરા ખોટાના વિચાર કરી ખરા તરફ વલણ કરતાં શીખી શકીએ. અને જે તરફ સત્યતા હોય તે તરફ પોતાની હાજરી આપી નેકીના કામે કરવાનું ધ્યાનમાં રાખી શકીએ.

શહીદે અવલ--

મુઘાં વાએઝમાં જણાવે છે કે:--હુર ઇમામ પાસે આવ્યો અને પોતાનો વિચાર જણાવ્યો. ઇમામે તેના પર ઘણીજ મહેરબાની બતાવી. હવે હુરે જણાવ્યું કે “યા હુસેન, જેમ તમારી દુશ્મની પર હું પહોંચો

આવ્યો હતો તેમ હવે તમારી હીમાયતમાં પણ હુંજ પહેલું સરઆર્થુ
એમ મારી ઇચ્છા છે.” છેવટે માંડમાંડ રજા લઈને લાડવા ગયો. સીદ્ધ
વાન નામનો યજ્ઞીદી પક્ષનો માણસ તેને ફાસલાવી પરત લઈ જવા
આવ્યો અને બોલ્યો.

કહા હુરસે કે તું હે મરદે આકીલ
દીલેરીમેં તેરે નહિ કોઇ મુકાબીલ
રવા હે જો યજ્ઞીદ સે તું બદલ કર
હમારેમેંસે તું જાવે નીકલ કર,
મીલા જાકર હુસેન ઇબ્ને અલી સું.
તાઅજજુબ હે તેરી ચેહ આકેલી સું.

બળવાન વિચારના હુરે સીદ્ધવાનને જવાબ આપતાં જણાવ્યું કે:—

કહા હુરને કે અએ સીદ્ધવાને સરખર
કીયા ગૌહર કેા તું કંકર બરાખર
યજ્ઞીદી બેહયા હએ મરદે બદકાર
ખુદા ઓર મુસ્તફા હે ઉસ્સે બેઝાર
રેહતા હે રાત દીન વોહ કેદમેં ચુર
પડા હે મંઝીલે ઇમામસે હુર

એટલું કહી હઝરત ઇમામ હુસેન અં ની ઇસ્મી તથા નૈતિક
તારીફની કામચાળી વર્ણવી; આરે સીદ્ધવાન કહે છે કે:—

હુસેન ઇબ્ને અલી આલે અબા હએ,
મુઝે માલુમ ઉસકા મરતબા હએ.
રવા હે આજ ઇઝત માલો ઝરકો,

નહિ કોઈ પુછતા ઇશ્નો હુમરકો.
ચઝીદકે પાસ હયે બસ દોલતો માલ
સટા હે માલસે આલમ ઉપર જલ
હે ઉસકે સાથ હમકો ચેહ ઇરાદા
હોવે કુચ્છ માલો મસનખબી ઝીયાદા

છેવટે હુરે દીલેરી સાથ લડાઈ કીધી અને શહીદ થયો. ત્યાર
બાદ તેનો પુત્ર, બાઈ તથા ગુલામ અનુક્રમે ઇમામની રજા લઈ લડવા
ગયા અને હિમ્મત ભરી લડાઈ બાદ શહીદ થયા.

જુઓ કે, નીતિના બળીયા પોતાના વિચારમાં કેવા બલાઈવાળા
હોય છે. અને તેમનું 'વર્તન કેટલું' બધું, પવિત્ર હોય છે, બ્યારે
ફનીયાના લાલચુઓ કેવા નબળા મનના ને પાપી હોય છે.

મજલિસ આઠમી.

કેશીશ—

મુદત્તાં વાએઝમાં જણાવે છે કે:—બ્યારે હુર, તેનો બાઈ,
પુત્ર તથા ગુલામ ઇમામની હિમાયતમાં શહીદ થઈ ગયા; ત્યારે વળી
હજરત ઇમામ હુસેન અલે હિરસલામે લડાઈ નહિ; થતાં એમજ મામલો
પતી બય તેમ કરવા કેશીષ કીધી. ચતુઓની ફોજ દુસમક્ષ ઉભા

થઈ જણાવ્યું કે “એ લોકો! ખુદાતાલાનો ખોર રાખી અમારું ખુન ન વડાઓ, મને યજીદ પાસે લઈ ચાલો, ત્યાં અમે જેઅત વિષે વાદ વિવાદ કરીશું અને જે તેની જેઅત કરવી વ્યાજખી દરશે તો હું સુખેથી કરીશ” કુશીઓએ જવાબ આપ્યો કે “તમે વાચાળ અને મીઠા બોલા છો તેથી વાદવિવાદમાં યજીદને પહોંચવા આપો; નહિ અને ત્યાંથી મુક્ત થઈ વળી ખીલાફતનો દાવો કરો.”

ઈમામે જણાવ્યું કે “મને મારા નાના હઝરત મોહમ્મદ સંની કબર સુખારકપર જવા આપો, ત્યાં જઈ હું રાત દીવસ અલ્લા-હોતાલાની ખંદગી મુખરું” સમ્રળા કુશીઓ બોલી ઉઠ્યા કે “અમે તેમ કરવા રાજી નથી.”

વળી ઈમામે જણાવ્યું કે “તમે પાણીનો દુકાળ કરો નહિ. હું, મારા સાથીઓ તથા કુટુંબીઓ પાણીની તરસને લીધે હેરાન થઈ ગયા છીએ. પાણી વિના હોમોને મારો નહિ. અને નયુજ્વતના ખાગને આમ પાયમાલ ન કરો.”

સમ્રળા ઘાતડીઓ બોલી ઉઠ્યા કે, “પાણીની વાત અમારી પાસે ખીલકુલ કરો નહિ. અમે તમોને પ્યાસાજ મારી નાખવા ચાહીએ છીએ. પાણી વીના જે તમે મરીને ખાક થઈ જાઓ તો પણ અમે પાણીનો એક છાંટો પણ આપવાના નથી.”

છેવટે ઈમામ બોલ્યા કે “જ્યારે તમે ખામખા લડવાજ માગો છો અને કોઈ પણ રીતે લડવાનું બંધ રાખતા નથી તો પછી અરબ લડાયક પધ્ધતી પ્રમાણે લડાઈ કરો. યાને એક સામે એક લડવા

આવો. એક સામે સામટા આવી પડો નહીં. મદદ અને નામદની ખચર પડે તેમ લડાઈ કરવાનું કયુલ કરો.”

હિયકારા કુશીઓએ આ વાત રવીકારી પણ તેના પર અમલ કીધો નહિ. ઇમામ પક્ષના એક માણસ સામે હજરોએ હુમલો કરી પોતાનું આપેલું વચન તોડી પાડ્યું.

જુઓ મારા વહાલા ઇસલામી ભાઈઓ ! શું તમે માટે આ નસીહત થોડી ઉપયોગી છે ! ઇમામે આવેલી મુસીબત દૂર કરવા કેવી પ્રદતાથી કોશીશ કરવી; તે આપણને કોશીશનો કેવો સુંદર પાઠ આપે છે.

આપ જાણતા હતા કે જે ખુદાને મંજુર હશે તેજ થશે; પરંતુ છેવટ લગી કોશીશ કરવી એ ફરજને કેવા નાળુક અને સંકટ ભરેલા સમયમાં બળવી કોશીશનો પાઠ આખા હજવી બતાવ્યો છે ! ભાઈઓ આ વાંચેઝથી તમે એ રીખામણુ લો કે કોઈ મુશ્કેલી વખતે ગભરાઓ નહિ; બલકે છેવટ લગી તે મુશ્કેલી દૂર કરવા કોશીશ કરતા રહો.

અફસોસ ! અમે આવી વાંચેઝ સાંભળીએ છીએ છતાં મુશ્કેલીને વખતે ગભરાઈ જઈ કોશીશ કરતા નથી. અને કહીએ છીએ કે અલ્લાહને જે મંજુર હશે તે થશે. આપણી કોશીશ શું કામ આવનાર છે. ભાઈઓ ઉપરના વાંચેઝથી તમારી આ સમજ બુલ બરેલી નજરે પડે છે.

જન્નતનો મુસાફર—

મુસ્લાં વાંચેઝમાં જણાવે કે—ઉમર સાદ પક્ષનો સામર નામનો સિપાઈ જ્યારે મેદાનમાં આવી ઉભો રહ્યો ત્યારે ઇમામ પક્ષ તરફથી

જહીર નામનો શુરવીર ચોધો ધમામની રજા લાઇ મેદાનમાં ગયો. સામેરે જહીરને સમજાવી પોતાના તરફ ખેંચવા કોશીશ કરી અને તેને જણાવ્યું કે:—

“તું તારી માલ મીલકત અને બચ્ચાં બાલા છોડી શા માટે આ મુસીબતમાં સપડયો છે ? હુસેન બિન અલીની મારી કરી શા માટે બાલ બચ્ચાંની ખ્વારી કરે છે ? તારા બાલ બચ્ચાં પર દયા કર અને તેમને બરખાદ થતાં બચાવ. ”

જહીર તેને જવાબ આપે છે કે:—તું આ શાની દુનીયાની મોહનજામાં ધમામ હુસેન સામે લડવાને આવ્યો છે. તું આ ક્ષણભંગુર લાલચને જોઇ ગુમરાહ થયો છે અને તે પોતા માટે કાયમનો અઝાબ વહેરી લીધો છે.

છેવટે જહીર અને સામેર વચ્ચે લડાઇ થઇ. સામેર તેનો બાઇ સાલેહ, પુ ત્રકઆબ અને બીજા લગભગ ૪૦૦ માણસો જહીરના હુમલાથી માર્યા ગયાં છેવટે ઉમર સાદે દગતખાજ કરી તેને શહીદ કર્યો.

જુઓ આ જખતના મુસાદરની જાંદગીનો એક સફા ! તેમાં કેવા કેવા સદગુણો બરેલા છે. ઇસલામ અને ધમામ પ્રત્યે એવો પ્રેમ કે પોતાના બાલ બચ્ચાં, કુટુંબ, માલ દોલત તથા જાંદગીની કરી પરવા કીધી નહિ. શુખ અને ખાસના સમયમાં કેવી બહાદુરીથી લડાઇ કરી, જે તમો વિચાર કરશો તો તમોને મનની મોટાઈ દ્રઢતા, હિમ્મત, ઇસલામ તથા ધમામ પ્રત્યે ધમાન, સત્યપર પ્રેમ, ધીરજ વીગેરે સદગુણો આ વાંચેજથી મહસુસ કરી શકશો. કેમ બાઈઓ ! આ સદગુણ તમારામાં છે ? તે વખતના કાર્યો નથી રહ્યાં; પણ તેવા

સદગુણો કેમ મહણ કરતા નથી ? તમે પણ તેવા બધા સદગુણોને મહણ કરો અને તેમ કરી કોમ તથા ઇસલામની સેવા બળવો.

મોહીબ આવો હોય !—

મુસ્લાં વાઝેઝમાં જણાવે છે કે:—વહબ બિન અબ્દલા એક યુવાન યોધ્ધો હતો. તેના લગ્ન થયે માત્ર ૧૮ દહાડા થયા હતા. નવી દુલહન ઘરમાં હતી. વહબની માતાએ વહબને જણાવ્યું કે—“ નખીના ફરજાં ઇમામ હુસેન અં ને નાલાયક અને હિયકારા લોકોએ ઘેરી તેનાપર જીલમો કરવા માંડ્યો છે. માટે તું તેમનું દુઃખ નિવારણ કરવા તારો બહાલો પ્રાણ પણ અર્પણ કરી આપ. જો તું તેમ કરશે તો હું કીયામતમાં રાજી થઇશ. અને સંપૂર્ણ સમજીશ. ” વહબે જવાબ આપ્યો કે “ એ બધી માતા ! હું તારું વચન માથે ચડાવવાને તક-યાર છું. પણ જરા દુલહનની રજા લઇ લઉં. ”

માતા જણાવે છે કે:—“ સ્ત્રી. જાત નાદાન છે. તેને દુનીયાની હવસ બહુ હોય છે માટે તેણી તારો ઇરાદો તોડી પાડે નહિ તેનો ખ્યાલ રાખજે. ”

વહબ જવાબ આપે છે કે—“ એ બધી માતા, હું અંતઃકરણથી ઇમામનો મોહીબ છું અને તેમની મહોબત મારા અંતઃકરણમાં છે અને તેથી કોઇ મારા ઇરાદાને બદલાવી શકશે નહિ. ”

વહબ પોતાની સ્ત્રી પાસે જઈ ઇમામ પર પડેલા દુખની વાત કરી પોતે શહીદ થતાં સુધી તેવજીની હિમાયત કરવા રજા માગે છે. સ્ત્રી દુલહન જવાબ આપે છે કે:—

કહી ઓ શાહે મકબુલે ખુદા હએ,
હઝારાં જ મેરે ઉસપર ફિદા હએ.
સ્વા અછતા જદલ ગર ઓરતાંકે,
તો મેં કરતી શિદા ઉસપરથી જાંકે.

આવાં બલા સખુનો સાંભળી વહણ ખુશી થયો. ધમામની રજા લઈ મેદાનમાં ગયો. શુરા સિંહની પેડે લડાઈ કીધી. સેંકડો દુશ્મનોને ઠાર કીધા. અને મેદાનથી બહાર આવી પોતાની માતા પાસે ગયો. અને બોલ્યો. “ કેમ મા ? હવે તમે રાજ થયાં ? ” માતાએ જવાબ આપ્યો:

વલે ચાહતી હું જળ તક જહે તનમેં,
જલગ જકા તાઅલ્લુક હે બદનમેં.
તુ મજલુમી પે મૌલાકે નઝર કર,
બલા કે તીર સુ સીના સીપર કર.

છેવટે બલો અને શુરા વહણ મેદાનમાં ગયો. ખુબ લડાઈ કીધી. દુશ્મનો લાચાર થઈ ગયા. છેવટે તેના પર તીરનો વરસાદ વરસાવ્યો ને શહીદ કીધો.

કેમ બાઈઓ ! વહણ કેવા સુંદર સદગુણોથી શોભતો હતો ? જુઓ કે પ્રાચીન ઇસલામીઓમાં કેવાકેવા બલા સદગુણો હતા. આજે અમે કેવી અધમ સ્થિતિપર આવી ગયા છીએ. અમેને લા-ઝીમ છે કે આવા વાએઝ સાંભળી પ્રાચીન ઇસલામીઓ જેવા સદગુણો અહણ કરીએ. અને તેથી અમારી કોમની કીર્તિને વધારીએ. બાઈઓ મજલીસનું વાએઝ બુદ્ધિ પુર્વક સાંભળશે તો ન્યાલ થઈ જશે.

ઓલીયા પુરો—

મુસ્લાં આ મજલીસમાં ઇમામના ઘણા મોહીઓનો હેવાલ જાણાવે છે આ મોહીઓ સદગુણી અને સાચા દીનદાર હતા. દીવસના રોજ રાખતા અને રાતના ખંદગી કરતા હતા. ઘણાઓ ગુદઢાઓ, પરહેજગાર, કુરાનના હાશીઝ અને રસુલીસ્લાહના સહાબી હતા. તેઓ ઇસલામના પાખંદ અને ઇમામ હુસેનના સાચા રશીક હતા. ઇમામના નામપર તેમનું સર્વસ્વ કુરબાન હતું. આ ઓલીયા પુરોએ એક પછી એક ઇમામની રજા લઈ મેદાનમાં જઈ શત્રુઓ સાથે લડાઈ કીધી હજારો શત્રુઓને કતલ કીધા તેમને બલી શીખામણો આપી. તથા પોતાના સદગુણોને અમલમાં મુક્યા અને છેવટે ઇમામની હિમાયતમાં પોતાના પ્રાણો કુરબાન કરી આપ્યા.

જુઓ બાઈઓ ! આ ઇસલામીઓ ઇસલામ ધર્મ ગ્રહણ કરીને કેવા સદગુણીને દીનદાર બન્યા હતા. ધર્મ એ સદગુણોની પાઠશાળા છે. માટે આપણે પણ આ પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓ ગણાઈએ છીએ તેથી સદગુણોનો અભ્યાસ કરી સદગુણીનો ખેતાબ મેળવવો જોઈએ.

તેઓ સત્યધર્મ ગ્રહણ કરી મગર નહિ પણ નમ્ર બન્યા. ઇસ્મ શીખી અમલ કરનાર બન્યા. પરહેજગાર થઈ પરોપકારી થયા. અને જોડે સુધી તેઓ પાક ઇસલામના પાખંદ થયા હતા એટલે સુધી પોતાને તથા ઇસલામને દીવાવનારા બન્યા.

પણ આપણામાં તેથી ઉલટું વર્તન થતું જોવામાં આવે છે. ઇસલામી થઈ સદગુણોને ગૃહણ કરતા નથી. ઘણાકે ઇસ્મ શીખી તે પર અમલ કરતા નથી, બદ્દે મગર થઈ જણાવે છે કે અમે તમારા

સરદાર ને પીર છીએ, અને પોતાની મરજીમાં આવે તેમ લોકોને હુતે તથા નચાવે છે. આવા લોકો પ્રસિદ્ધામથી વિરુદ્ધ વર્તન ચલાવી કસલામતે બદનામ કરે છે, તેવાઓએ ઉપરના મજલીસના વાએઝને લક્ષ્ય પુર્વક સાંભળી પોતાનું પાપી પેટ બરવા ખાતર ખીજાઓના દીનધર્માન બરબાદ કરવા નહીં.

મજલીસ નવમી.

કુટુંબી પ્રેમ—

મુલ્લાં વાએઝમાં બણે છે કે:—જ્યારે હઝરત ઇમામ હુસેન અં ના સધળા મોહીબ્બો કે જેની સંખ્યા લગભગ ૫૩ ની હતી તે સધળાઓ એક પછી એક ઇમામની હિમાયતમાં કુશીઓ સાથે મુદ્દ કરી શહીદ થઇ ગયા. અને હવે કુટુંબીઓની વારી આવી. ત્યારે હઝરત ઇમામ હુસેન અં આંખોમાં આંસુઓ ભરી લાગ્યા. કુટુંબીઓએ જોયું કે ઇમામ ખાસ અમારા માટે થઈને દીલગીરીના આંસુઓ વહાવે છે તેથી સધળાઓએ એક અવાજે કહ્યું કે:—

હમારે કાજ તું કયું હશે દુખ્યારા

મોહમ્મદ ઝોર અલીકે દીલકા ખ્યારા

હમારે કલકા કુચ્છ મમ નકો કર,

મુખારક દીલ તેરા બરહમ નકો કર

હમારે સરિસું તુઝસા શાહ જાવે
 તો હમનાં ઝીંદગી ક્યા કામ આવે
 તેરે બિન હયે જગત પરદેશ હમના
 કીયામત કા લગેગા દેસ હમના
 લગેગા એહરસા હમના કો પાની
 હોવેગી તદખ સારી ઝીન્દગાતી
 ઇતા જખ તુ ખુદાકા તુર સારા
 ચલા હયે સખ જહાં મેં કર અંધારા
 તો અખ મરનેકા હમના ક્યા હયે મુશકીલ
 હમારી બલકે યું હયે ખ્વાહીશે દીલ
 જો તુઝપર આજ કુરબાં હો મેરેં હમ
 સખા માહાશરમેં મુસ્તાની કરેં હમ
 બંધે તુઝ ઇસ્કમેં હમ જાન ઓર તન
 બલાકી આગ હયે હમના કો શુલશન
 મહોબ્બતમેં તેરે સાખીત રહેંગે
 બલા જો કુચ્છ પડેગી સો સહેંગે.

કેમ બાઈઓ ! આ વાંચેજ રૂપી વીંટીઓમાં કેવા નસીહત
 રૂપી હીરાઓ જડેલા છે ? હમામના કુટુંબીઓ કેવા કુટુંબી પ્રેમથી
 બરપુર હતા ? તેમનામાં કુટુંબીઓ પ્રેમ કુટી કુટીને ભરવામાં આવ્યો
 હતો. આ કુટુંબી પ્રેમ ખાતર તેઓએ કોઈ ચીજને વહાલી ગણી
 નહિ વતન મિત્રો બાલબચ્ચાં તથા બીજું સર્વસ્વ આ પ્રેમ ખાતર
 તજ્યું, અને હમામ સાથે તડકો લુખ, પ્યાસ, તથા જખમો સહી
 શહીદ થયા. મોતને તેઓ મીઠા હાલવા બરાબર સમજ્યા. આ વાંચે-

અથો અમે કુટુંબી પ્રેમ રાખતા શીખી શકીએ, ઉપરની વાએઝ અમે મળલીસમાં જઈ મુલ્લાંઓ પાસેથી સાંભળીએ છીએ; પણ કુટુંબી પ્રેમનો પાઠ અમે શીખી શક્યા નથી એ દીનગીરીની વાત છે. તમેને રોશન હશે કે તમારા કુટુંબનાં અમુક અમુક માણસો સાથે તમેને દુશ્મનાઈ છે. વાતચીતનો વહેવાર નથી. સામે મળવાની સાંજ નથી. અરસ પરસ એક બીજને દુશ્મન સમાન જુઓ છો. નીંદા તથા ખુર કરવામાં તમે કચાશ રાખતા નથી. આજકાલ આ દુરગુણ બોળ કાંમમાં બહુજ વધી પડ્યો છે. ઇસનાઅશરી ધર્મ પાળનાર સાથે ઇસમાઇલીઓ અને ઇસમાઇલી ધર્મ પાળનાર સામે ઇસનાઅશરીઓ બહુજ કરડી નજરે જુએ છે. કેટલાકોએ તો એક બીજને સાથે બોલવા ચાલવાનો વહેવાર પણ તજી આપ્યો છે એવ રીતે કુટુંબીઓમાં એવાં વેર પડ્યાં છે કે હવે આ વેર દુર થવાં હાલ તુરત તો અશકેલ લાગે છે, તેઓ તથા ઇસલામીઓએ આ વાએઝ અથો કુટુંબીઓ પર જે જે જાતની મુશકેલીઓ આવી પડી હોય તે દુર કરવા તન, મન, ધનથી કોશીશ કરવી જોઈએ અને એમ વર્તન ચલાવવામાંજ મળલીસના વાએઝનો હેતુ બર આવી શકે છે.

બલા કાર્યની પહેલ—

મુલ્લાં વાએઝમાં વર્ણવે છે કે—જ્યારે ચઝીદી ફાજનો સિપાઇ ઇમામ સામે લડવાને મેદાનમાં આવી ઉભો; ત્યારે હઝરત મુસલીમના શરજંદ અબદુલ્લા હઝરત ઇમામ હુસેન અબ પાસે પોતાનો ઘોડો કુદાવીને ગયા અને બોલ્યા કે “ અય બલા સરદાર ! મને દુશ્મનો સામે લડવા જવાની રજા આપ ” ઇમામે જણાવ્યું કે “ તારા પીતા હઝરત મુસલીમે મારા માથે કેવા સંકટો સહન કર્યા છે, તે મારાથી

વિખુટા થઇ શકીદ થયા છે, હજુ એમની જુદાઇનો જખમ રૂઝાયો નથી, પણ હું તને જોતો તેથી સંતોષ થતો હતો. માટે તું હવે લડવાને જ નહિ તને કુરસદ છે; તેથી તારી માને સાથે લઇ અહીં થી બહાર નીકળી જ, દુસ્મનો મારા દુશ્મન છે તેથી તારો માર્ગ કાઢ રોકશે નહિ. ”

હઝરત અબ્દુલ્લા બિન મુસલીમ જવાબ આપે છે કે:—

સો અબ્દુલ્લાને થેલ ખાતાં સુને પર,
કહા શેહકો ખુદાદી કસ્મ દે કર
મુજે હરગીઝ તુ અપને સું નકો તોડ,
રઝા દેકર મુજે મેદાન પર છોડ,
વહા મેં સખસું અવલ ખાપ મેરા,
ગયા દુનીયાં સું હો કુરખાન તેરા,
વહાં જી સખસે અવલ મેં મહંગા,
તેરે કદમું પે હો કુરખાં પહંગા,

મજલીસની એક એક વાંચેઝમાં અનેક નસીહતો બરેલી છે. પરંતુ અમે અત્રે સ્થળ સંકોચને ખાતર માત્ર એકાદ નસીહત બતાવવાનું કરીએ છીએ, પણ જો વાંચનાર ખીરાદર દરેક વાંચેઝને બસ-બસ સંશોધન કરી લાભ મેળવવા યત્ન કરશે તો અનેક નસીહતોથી પોતાને લાભ આપી શકશે.

હઝરત અબ્દુલ્લાના મુખથી નીકળેલા શબ્દોથી આપણે અનેક શોખામણો લઈ શકીએ. તેઓએ જણાવ્યું છે કે મારા પીનાએ તમારી

હીમાયતમાં પહેલ કરી છે અને અત્રે હું પણ તમારી હિમાયતમાં પહેલ કરવા માંતું છું. આ ઉપરથી આપણે સારા કામ માટે પહેલ કરવાનો સબક શીખી શકીએ. કોમમાં ધણા કુધારા ચાલી રહ્યા છે. સ્વાર્થીઓ તેમને ધુતી રહ્યા છે; પણ આ કુધારા દૂર કરવા કોઈ હિમ્મત કરતું નથી. એ દીલગીરીની વાત છે. જોખમ ખેડી આવા કુધારા દૂર કરવા પહેલ કરવી જોઈએ, કરજ કરી નાતવરા કરવા માને ધર બાળી તીર્થ કરવાના, કન્યાવીક્રમના, ખોટી ખાનદાનીના તેમજ બીજા અનેક જાતના દુષ્ટ રીવાજો કોમને પીડી રહ્યા છે, આવા દુષ્ટ રીવાજો દૂર કરવા કોમની જીભથી ડરી જઈ કોઈ હિમ્મત કરતા નથી પણ આ વાંચેજથી હિમ્મત કરતાં તથા સારા કામની ગમે તેટલા જોખમે પણ પહેલાં કરતા શીખેવું જોઈએ, દરેક કામમાં પહેલ કરવાનીજ ફજલત છે. બ્યારે લોકોમાં કેળવણીનો પ્રચાર વધી જશે ત્યારે તો આવા પહેલ કરનારાઓ ધણા ઉત્પન્ન થશે, સાંભળી સાંભળીને સુન ન થઈ જાશે, કંઈ કોશીષ કરો.

હાય અફસોસ !—

મુસ્લાં વાંચેજમાં લખે છે કે:—બ્યારે હઝરત ઇમામ હસન અના શરૂ'દ હઝરત કાસીમે જોયું કે મારો ભાઈ અબ્દુલાહ શત્રુઓના તીરો તલવારથી સહીદ થયું માટી તથા લોહીમાં ખરડાએલો પડ્યો છે ત્યારે તેનું અંતઃકરણ બહુજ બરાઈ આવ્યું. તુરતજ હઝરત ઇમામ હુસેન આ પાસે ગયા અને શત્રુઓ સાથે લડવાની રજા માગતાં જણાવ્યું કે:—

મેરે પર ભાઈકા લે સખ્ત હય ગમ,
હુવાહમે જાને દીલ ઇસ ગમ શુંબરહમ,

રહા નહિ અળ મેરેમેં સખરો આરામ,
રજા દો તો બગડે જાકે સમસામ.

હઝરત ઇમામ હુસેન અઃ ફરમાવે છે કે “એ ફરજાંદ? તું જંગલમાં મારો સાથી અને મારા બાઈ હસનની નીચાની છે. તો હું કેવી રીતે રજા આપી શકું? પોતાને હાથેજ જીવ કંઈ જાતની શકું.”

હઝરત કાસીમ જ્યારે રજા નહિ મેળવી શક્યા ત્યારે દીલગીર થઈ તંબુમાં જઈ બેઠા. તેટલામાં યાદ આગ્યું કે મારા પીતા ઇમામ હસને એક દીવસ મારા બાગુપર તાવીજ બાંધી કહ્યું છે કે “એ કાસીમ! જ્યારે તારાપર કોઈ સખ્ત મુશ્કેલી પડે, ત્યારે આ તાવીજ ખોલજો અને તેમાં જે લખ્યું હોય તેપર અમલ કરજો” હઝરત કાસીમે વિચાર્યું જે આજના જેવી મુસીબત મારાપર કોઈ દીવસ પડી નથી તેથી તાવીજ ખોલ્યું તેમાં લખ્યું હતું કે:—

તુઝે કરતા હું એ કાસીમ વસીમત,
અછો નીત હક સું તેરી સાફ નીયત,
હુસેન ઇબ્ને રસૂલીલ્લાહ સયા હએ,
મેરા બાઈ તેરા બેશક ચયા હએ,
ઉસે જયુ તું દેખેગા ફરજલા મેં,
પરેશાની મુસીબત ઓર બલામેં
મીલ ઉસ પર સામીયાં ઓર કુરીયાં સખ
કરેમે ઉસ્કા નાહક કરે જાં તબ
હુસેન ઉનમેં અછેમા લે ગીરફતાર

તુ વૈસે વક્ત મેં હુશીઆર, હુશીઆર
 નકર કુચ્છ ખોદ વહાં અપને મરનકા,
 સર અપના ફર્શ કર કિસકે ચરનકા,
 અગર લડને મના તુજકો કરે ઓ,
 રજા તુ ખામુખા લેના બઝીદ હો.
 શીદા જી કિસપે કરના દાગેલી હએ,
 સઆદતકે કીવાડાં કી કીલી હએ.

તાબીજ હાથમાં લઈ હઝરત કાસીમ બહાર આવ્યા અને કાકાના હાથમાં આપ્યું. ઇમામ વડીલ બાઈનો સ્નેહ યાદ કરી આંખોમાં આંસુ ભરી લાવ્યા અને બોલ્યા. “એ કાસીમ ! ભલે તું તે વસીયત પર અમલ કર; મને પણ મારા બાઈની એક વસીયત છે તેપર હું અમલ કરીશ” એટલું કહી કાસીમનો હાથ પકડી ઇમામ તંબુમાં આવ્યા. ઇમામે પ્રથમ પોતાના બાઈઓ, હઝરત કાસીમની મા તથા એહલે કરમને પાસે બોલાવ્યા, હઝરત કાસીમને શાદીના કપડાં પહેરાવ્યાં અને પોતાની પુત્રી જનાબ શતેમા કુમરા સાથે નીકાહ પડી આપ્યા. અને કહ્યું “અય, કાસીમ ! મારા બાઈ હસનની એજ વસીયત હતી, શતેમા કુમરા આજ સુધી મારી પાસે અમાનત હતી તે આજે તને સુપ્રત કઈ છું.” એટલું કહી બધા બહાર નીકળી ગયાં.

હજી હઝરત કાસીમ ફલહન સાથે વાત પણ નહોતા કરતા પામ્યા તેટલામાં શત્રુની ફોજથી અવાજ આવ્યો કે “જો કોઈ હઝરત બાકી હોયતો મેદાનમાં આવે.”

હો કાસીમને વહીં ફલહનકા હાથ છોડ,
 મજે જાનેકા રીસ્તા વસ્લ કા તોડ.

સો દુલહન ઉઠકે પકડે કનકા દામાન,
કહે “જતા હએ કહાં અય મનકે મોહન”
કહે “જતા હું દુશમન દેએ કરને,
કદમ યાં મું ઉચા જગ્નતમે” ધરને.”

દુલહન, માતૃશ્રી તથા બીજા કુટુંબીઓને જુદાઇનો સન્નો આપી
હઝરત કાસીમ લડાઇના મેદાનમાં ગયા. ધણી કુશીઓને કતલ કર્યાથા!
કોઇ તેમની સામે આવ્યું નહિ. આપ તુરતજ ઉમર સાદ પાસે પહોં-
ચ્યા અને તેને હવેથી લડાઇ જવું કરવા જણાવ્યું. પણ સંગતી
ઉમર પીગળ્યો નહિ. વળી ઉમરને જણાવ્યું કે:—

પુછે કાસીમને અય શદાદે સાની,
દીયા હએ આજ તુ ઘોડાંકો પાની.
કહા હાં મેં દીયા હું આખ ઉનકું,
કીયા હું આખ મું મએરાખ ઉનકું.
કહે દાવા મુસલમાનીકા કર તુ,
દીયા ઘોડાંકો પાની પેટ બરતુ.
રખા હએ આલે પૈગંબર કો ખાસે,
ખુદાવંદાને બેહરોબર કો ખાસે.
નખુઅત કે ચમન કે શુલ ઉજરાં,
હમામત કે સેહન કે શેહ સવારાં.
ખડે હએ ખાસથી હએરાન સારે,
મોહમ્મદ મુઅત્તા કે સખ ખારે.
અદક નનવાદ હએ હએરાન સખમેં,

માહરમની ખુબીઓ.

રહા હજો પીયાસથી જી આકે લખમે.
કતલ હોને ખડે ચહાં મદીકી ઝાત,
વહાં પાની બગેર મરતે હજો ઓરાત.
ઠીયામતકી તુઝે કુચ્છ તીશનગીકા,
અદેશા હજો નહિ દરમાંદગીકા.

ઉમર સાદ મુંદની પેડે સાંભળતો રહ્યો અને કાંઈ જવાબ આપી શક્યો નહિ. પોતાના લશ્કરને કાસીમ પર હુમલો કરી શહીદ કરવા વશકેયું કાસીમે ચાર વખત તેના લશ્કરમાં ધુસી ખુબ દીલેરી બતાવી, એવો હરીફની માગણી કરતા મેદાનમાં આવી ઉભા.

ઉમર સાદે અરઝક શામી નામના લડાયક યોદ્ધાને બોલાવી કહ્યું કે “ઝેરાક તથા શામમાં તારી દીલેરીના ડંકો વાગે છે. અને તું દર વખે ચઢીદ પાસેથી ધણું નાણું મેળવે છે. માટે તું મેદાનમાં જઈ હઝરત કાસીમનું કામ તમામ કર.”

અરઝક કહેવા લાગ્યો કે “એ ઉમર ! તું દીવાનો થઈ ગયો જણાય છે. જરા વિચારીને બોલ. મીસરી અને શામી લોકો અને ઝેક દબર સવાર બરાબર ગણે છે, તો શું તું આ છોકરા સામે લડવા મોકલી મારી ઇજતના કાંકરા કરવા માગે છે ? હું છોકરા સામે લડું તેમાં માફ માન શું રહે ? તું મારા શરીરના કંકડે કંકડા કરી નાખે તો પણ હું આ બાળકની સામે જંગ કરવા જનાર નથી ! પણ આમખા બ્યારે તું બહુજ આગ્રહ કરે છે તો હું મારા ચાર પહેલવાન પુત્રો પૈકી એકને મોકલી હઝરત કાસીમનું સર કપાવી મંગાવી આપું છું.”

અરઝક શામીએ પોતાના એક પુત્રને કાસીમ સામે લડવાને મોકલ્યો. હઝરત કાસીમના હાથે તે માર્યો ગયો. ત્યાર બાદ અરઝકના બીજા ત્રણ પુત્રો એક પછી એક મેદાનમાં હઝરત કાસીમ સાથે લડવાને આવ્યા ને માર્યા ગયા.

અરઝક શામીની આંખોમાં દુન્યા અંધેર થઈ ગઈ. તે ગર્જનાની પેઠે ગર્જતો મેદાનમાં હઝરત કાસીમ સામે આવી ઉભો અને બોલ્યો.

મેરે એયસે તું મારા ચાર ફરજાંદ
દીલેરી મેં જોયે બે મીસ્ત્રો માનંદ,

હઝરત કાસીમ અરઝક શામીને જવાબ આપે છે કે:—

કહે કાસીમને કિનકા ગમ નકો ખા,
તુઝે અબ બેજતાહું કિન કને જા.

છેત્રે આ બંને વચ્ચે સખ્ત યુદ્ધ થયું. હઝરત કાસીમની કુતબ તથા બહાદુરીથી અરઝક શામી માર્યો ગયો.

ભાઈનો પ્રેમ—

કેવું કરજીજનક અને બોધદાયક વાગ્દેશ ! હઝરત ઇમામ હસન અ. ની પોતાના ભાઈ ઇમામ હુસેન અ. પ્રત્યે કેવી મહોબત હતી કે વસીયત તરીકે પોતાના પુત્રને તેમની સહાયતા કરવા લેખી એસ-હર આપતા ગયા. અને તે પણ એવો કે જાન જતાં સુધી પણ તેમાં ફેરફાર થવા દેવો નહિ આ વાગ્દેશથી આપણે પોતાના ભાઈઓ પર પ્રેમ સખ્તતાં તથા તેમના પરની સુસીબતો દુર કરતાં શીખી શકીએ. પણ અય મારા ઇસલામી ભાઈઓ ! તમે તમારા ભાઈઓ પ્રત્યે કેવી વર્તણૂક ચલાવો છો તે તમારું અંતઃકરણ બરાબર જાણે છે.

તે તમે આ વાંચેઝને જરામર બુદ્ધિ પુર્વક સાંભળતા હોતો આજે તમારામાં ભાઈઓ ભાઈઓ વચ્ચે જે કુસંપ ચાલી રહ્યો છે તે હસ્તીમાં હોતે નહીં.

વસીયત પાળનાર પુત્ર--

હજરત ઇમામ હસન અઃ ના પુત્ર હજરત કાસીમ કેવા નસી-હત માનનાર અને હુકમના તાબેદાર હતા કે બાપની વસીયતપર અમલ કરવામાં પોતાનો બહાલો પ્રાણ પશુ અર્પણ કરી આપ્યો. આવી વાંચેઝ સાંભળવા છતાં અમારા પુત્રો તેમજ અમે પોતાના પીતા પ્રત્યે બહુજ નબળી વર્તન ચલાવીએ છીએ. ઘણા પુત્રો પોતાના માબાપોને મારે તથા ગાળો ભાડે છે. તેમજ બુખે મરતાં જોઈ તેમની સહાયતા કરતા નથી તેમના હુકમને જરાપણ માન આપતા નથી; બલકે તેમની બલી શીખામણો વિરુદ્ધ વર્તન ચલાવી તેમના નામને કલંક લગાડે છે. દેવા કપુત પુત્રોએ હજરત કાસીમની તાબેદારી ભરેલી વર્તણુકથી પોતાના હુકમને માન આપતાં શીખવું જોઈએ. જ્યારે દરેક ઇસલામી પુત્ર પોતાના માબાપોના હુકમને માથે ચડાવનાર થશે ત્યારેજ તેઓએ આ વાંચેઝ બુદ્ધિપુર્વક સાંભળ્યું છે એમ કહી શકશે.

દયાહિણુ ઉમર--

હજરત કાસીમે ઉમર સાદને જે સમજવટ કરી, માને તે તારા બોહાને પાણી પીવરાવ્યું છે અને પેગંમબરની આલ પ્યાસને લીધે હલાક થાય છે. બચ્ચાઓ પાણી વિતા ફરડે છે. વીગેરે જણાવ્યું પશુ દયાહિણુ ઉમરનું પથ્થર સરીખું દીલ જરાપણ પીગળ્યું નહિ. આ ઉપરથી તમે ઉમર સાદની આવી જેહાદી વર્તણુકને ધિક્કારવા સાથે

તમે ખાસાએને પાણી, કુખ્યાએને અન્ન, ઉઘાડને વસ્ત્રો, ખીમા-
રને દવા, મુખ્યાએને શીખામણ, અને અચ્છાને કેળવણી આપવાનો
સુંદર બોધ મહત્વ કરો. તેથી ઉલટી વર્તન તમારામાં કેમ જોવામાં
આવે છે ? એટલા માટેજ કે તમે મજલીસની વાગ્દેશને બુદ્ધિ પુર્વક
સાંભળતા નથી.

બળવાન કોણ છે ?—

અરજકે શામીએ ઉમર સાદને જે જણાવ્યું કે હું એક છોકરા
સામે લડવા જવામાં અપમાન સમજું છું પણ પાછળથી તે જોની
સામે લડવા જવામાં પોતાનું અપમાન સમજતો હતો તેનાજ હાથે
માર્યો ગયો. આ ઉપરથી કોણ બળવાન છે ? એ સવાલને ઘટતો
ઇન્સાફ આપી શકીએ. અરજકે જેને બચ્ચું સમજતો હતો તેના જેટલી
લડાયક કેળવણી પોતાનામાં હતી નહિ. માટે જેમાં કેળવણી વિશેષ
છે તેજ બળવાન ગણાય છે એક નાદાન બુદ્ધા કરતા એક કેળ-
વણી પામેલું બાળક બળવાન અને લાયક છે. શેખ સાદીએ કહ્યું છે
કે બુઝુર્ગી બ અકલસ્ત ન બસાલ યાને વડપણ છે તે કાંઇ ઉમ-
રને લીધે નથી પણ બુધ્ધીને લીધે છે. તેમજ એજ મહાત્માનો કોલ
છે કે તવંઝરી બ દીલસ્ત ન બ માલ યાને શ્રીમંતાઇ છે તે
કાંઇ માલને લીધે નથી પણ દીલને લીધે છે.

કોઇ નાની વયનો માણસ હોય પણ જો તે કેળવણી પામેલો
હોય તો તે મોટી વયના નાદાન કરતા શ્રેષ્ઠ છે; તેમજ કેળવણી
પામેલી નાની કોમ, અચ્છાન મોટી કોમ કરતાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. જુઓ
કે પારસીઓની કોમ માત્ર એકજ લાખની વસ્તી ધરાવે છે છતાં

કેળવણીમાં આગળ વધવાથી ખીજી કરોડોની સંખ્યા ધરાવતી કેમો કરતાં પોતે કેવી માતબર સ્થિતિમાં મુકાઈ છે. આપણુ ઇસલામીઓ હીંદમાં સાત કરોડ છીએ અને પારસીઓ માત્ર એક લાખ છે છતાં તેઓ વિદ્યા-કળા તથા સરકાર દરબારે કેવા આગળ વધેલા છે. મારે જો ઇસલામીઓએ પોતાની માતબર સ્થિતિ બનાવવી હોય તો તેમણે કેળવણી રૂપી બળ મેળવી બળવાન થવું જોઈએ. અરબક શામીએ જોમ પોતાની એકી કેળવણી છતાં મગરૂરી જતાવી, તેમજ જો આપણુ ઇસલામીઓ કેળવણીમાં પછાત છતાં ખીજી કેળવાએલી કેમો પર મગરૂરી કરવા જઈએ તો તે બેહુદુજ ગણાય.

વફાદાર સેનાધીપતિ—

મુસ્લ્માં વાએઝમાં પડે છે કે:—જ્યારે હઝરત અબ્બાસ અલમદાર સિવાય ઇમામ હુસેન અં ના સઘળા ભાઈઓ અનુક્રમે શત્રુઓ સાથે લડી શહીદ થઈ ગયા ત્યારે અબ્બાસ અલમદાર હઝરત ઇમામ હુસેન અં પાસે આવ્યા અને બોલ્યા કે “અય બાઈ, હવે મને લડવા જવાની રજા આપો, દારણ કે શત્રુઓની મગરૂરી બહુજ વધી ગઈ છે.” વીગેરે બહુજ આગ્રહ કરી લડવા જવાની રજા માગી. હઝરત ઇમામ હુસેન અં રજા આપતાં બોલ્યા “અય મારા લશ્કરનાં સેનાધીપતિ ! બહે તારી એમજ મરણ છે તો તું લડવાને જ, પણ પ્રથમ તેમને (શત્રુઓને) મારો એક સંદેસો પહોંચાડ.” હઝરત અબ્બાસ શત્રુની ફોજ સામે જઈ ઉભા અને કહેવા લાગ્યા કે:

“અય કુફા વ શામના લોકો ! તમે હઝરત ઇમામ હુસેનના પૈગામને સાંભળો. તે જણાવે છે કે તમેએ મારા કુટુંબીઓ તથા મોહીબોને વગર વાંકે શહીદ કરીધા છે. હવે માત્ર ખીખીઓ અને

બચ્ચાંઓ બાકી રહ્યા છે કે જે પ્યાસને લીધે ફફડી રહ્યાં છે, એ દીવસ થયા તેમને ખોરાક તથા પાણી મળ્યું નથી તેથી તેમનો જીવ જવાની અણીપર આવી લાગ્યો છે. બાળકો પર દયા ખાઈ તેમને માટે થોડું ઘણું પાણી આપો, કે જેથી તેમની પ્યાસની ગરમી ખુઝાઈ તેમનું મન કાંઈક લીધું થાય. મને હવે જવા આપો કે હું બાકીના બાલ બચ્ચાંઓ લઈ હિન્દુસ્તાન તરફ ચાલ્યો જઈ આ દેશ તમે માટે છોડી આપી હું ત્યાંજ અખી જીંદગી ગુજરીશ. હું શરત કરું છું કે આખી જીંદગી ત્યાંજ રહીશ. અને ક્રીયામત સુધી દાવો કરીશ નહિ, મારી અંતઃકરણની શુદ્ધતાઈ જોઈ તમે જોર જીલમ છોડી કાંઈક દયા કરો. ”

શીમર તથા હુનને પાણી બીલકુલ નહિ આપવાના જવાબ આપવાથી હઝરત અખ્યાસ પોતાના બાઈ પાસે આવ્યા અને કુશીઓએ આપેલો જવાબ કહી સંભળાવ્યો.

તેટલામાં હઝરત અખ્યાસે જોયું કે એહલેએતની બીબીઓના તખ્તોમાંથી પાણી પાણી અને પ્યાસ પ્યાસના પોકારો આવી રહ્યા છે. આવી રીતે વિના પાણીએ બચ્ચાંઓની ખુવારી થતી જોઈ હઝરત અખ્યાસનું દીલ ભરાઈ આવ્યું. પાણીની મસક લઈ ધમામ હુસેન પાસે આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે:—

કહે એહ મશક યહાં બર લઈગા મેં
નહિ તો ખુમે ફુલ કર મરજઈગા મેં
દેખું કય લગ એહ હાલે તીસનગાંકે
સુનું કય લગ એહ ફરીયાદો ફુગાં કે

હઝરત અખ્યાસ નદી તરફ ચાલ્યા. નદી પરના હનરો ચોટી-દારોએ આપના પર હુમલો કરીધો. આપે પોતાની દીલેરીથી અધા

શત્રુઓને નસાડ્યા. એને ઘોડાને ડુરાત નદીના પ્રવાહમાં નાખ્યો. તેટલામાં શત્રુઓ ચડી આવ્યા. આવી રીતે બે ત્રણ વખત પાણીમાં પહોંચ્યા પછી શત્રુઓ ચડી આવતાં દરેક વખત પાણું બહાર નીકળી લડવું પડતું. છેવટે શત્રુઓ લડવાની હીમ્મત ન લાવી શક્યા. આપે નદીમાં કિતરી પાણીની મસક બરી લીધી. પોતે ચાલું કે હું પાણી પી લઉં; પણ ખીખીઓ તથા બચ્ચાઓની પ્યાસ યાદ આવતાં પીધું નહિ અને તંબુ તરફ રવાના થયા.

શત્રુની ફાજ આડે આવી લડવા લાગી. ધમસાનની લડાઈ થઈ. હઝરત અબ્બાસ લડવામાં મશગુલ છે તેવામાં નોર્સલ નામના કુશીએ તેમના જમણા ખભા પર તલવારનો ધ્રાવ કીધો. હાથ કપાઈ ભોંય પર પડી ગયો. મશકને ડાખા હાથના ખભા પર લઈ લેવામાં આવી. ત્યાં પણ શત્રુની તલવારનો ધ્રાવ લાગવાથી ખીજો હાથ કપાઈ ગયો. મશકને દાંતો વતી પકડી રાખી, પગની રીકાઓ વતી શત્રુઓને માનવા અને ઘોડાને ચલાવવા લાગ્યા. શત્રુના એક તીરે મશકનું પાણી ઢાળાવી નાખ્યું. આપ ભોંય પર પડી ગયા.

હાલા ઇસલામી બાઈઓ ! તુઓ આ વાંચેઝમાં કેવી કેવી સુંદર નસીહતો બરેલી છે. હઝરત અબ્બાસનું પોતાના બાઈ માટે શીઘ્ર થઈ જવું, બાઈઓ સાથે પ્રેમ રાખવાનું તથા તેમની હીમાયત કરવાનું શીખવે છે. હઝરત ઇમામ હુસેન અં નો કુશીઓને જે સં દેશો પહોંચાડ્યો તે કોશીષ દ્રઢતા અને સત્ય પ્રયત્નનો પાઠ શીખવે છે. શત્રુઓની બલેમ વર્તણૂક દયા કરવાનું શીખવે છે. હઝરત અબ્બાસની પાણીની મસક બચાવવા માટેની કોશીષ કેવા નાસીપાસના વખતમાં પણ હીમ્મત રાખવાનું શીખવે છે.

દુખી કામ તરફ દીલસોજી—

હજરત અખ્યાસ નદીમાં જઈ પહોંચ્યા હતા છતાં તેમણે બાળ કોની પ્યાસને યાદ કરી પાણી પીવું નહિ; એ દુખી જીવડાઓ તરફ કેવી દીલસોજી બતાવવાનો સમક્ષ શીખવાડે છે. આ વાચ્યેઝયા દુખી બાળકો તરફ દયા કરતા શીખવું જોઈએ. આજે ઈસલામી કામ ધણી વાંતે દુઃખી જોવામાં આવે છે,

૧ ગરીબ માખાપોના બાળકોને સ્કોલરશીપો તથા ખીજ સગવડો કરી આપી કેળવણી અપાવવી જોઈએ.

૨ કામ વિદ્યા-કલામાં પજાત છે માટે કામમાં હુન્નરના કારખાના ખોલી કામમાં હુન્નર કેળવણીનો ફેલાવો કરવો જોઈએ. અમુક વિદ્યાર્થીઓને યુરોપ, અમેરિકા અને જાપાન મોકલી હુન્નર-કળા શીખવાડવી જોઈએ.

૩ કામમાં બીજાકો બહુજ વધી પડ્યા છે હદા હદા મુશટંડાઓ નિકાલો ધંધો લઈ બેઠા છે અને તેથી કામપરના હલવા ખાનાર લોકોનો દોર તોડી પાડવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.

૪ યતીમ બાળકો માટે યતીમખાના ખોલવા જોઈએ.

૫ ઠેક ઠેકાણે લાયઝેરીઓ ખોલી તેમાં સારી સારી દીની તથા દુન્યવી કીતાબો તથા વર્તમાનપત્રો રાખવાં જોઈએ કે જેથી ઉંઘતી કામમાં જાગૃતિ થાય.

૬ કામ અનેક રોગોથી પીડાય છે, માટે ધર્માંડિ દવાખાના કરી કામની શારીરિક શક્તિ ખીલે તેમ કરવું જોઈએ.

૭ તેમની હિદાયત માટે ૧૩૦ ખોલી દીની તથા દુન્યવી બાબ-

તોમાં સાઈ જ્ઞાન ધરાવતા હોય તેવા લોકો કેકાણે કેકાણે દોમને હિદા
યત કરતા ફેરવવા જોઈએ.

વીગેરે અનેક નેકીના કામો કરવાની જરૂર છે. હઝરત અબ્બા-
સને પાણી શા માટે પીવા ગમ્યું નહિ ? એટલા માટેજ કે બીજા
દુખી હતા. તમારી કોમ દુખી છે. માટે તમારે પણ દુખો દૂર કરવા
પુષ્કળ પ્રયત્ન તન મન ધનથી કરવો જોઈએ.

ગુસ્સાને ખાઈ જવો—

મુસ્લાં વાંચેઝમાં જણાવે છે કે:—જ્યારે હઝરત ઇમામ હુસેન
અં ના જવાન પુત્ર હઝરત અલી અકબર શહીદ થય ગયા ત્યારે
હઝરત ઇમામ હુસેને સધળાં એહલે હરમને પોતાની પાસે મોલાવી
એસાડમાં અને વસીયત કરતાં જણાવ્યું કે:—

તુમ્હીં સખ હએ નયુવતકે હરમકે,
જ્યાદા સું વલે હરમત ચરમકે,
સદા અસમત સું તુમના પરવરીશ હએ,
ગમે ગુસ્સા તુમહારા નિત ખુરશ હએ,
તુમ્હી હર હાલ હકકો માદ કરના,
નરોકર દુશમના કો શાદ કરના,
ખુદા કે દોસ્તાં પર નિત બલા હએ,
બલામે દોસ્તાં કો નિત જલા હએ,
ન રોના તુમ બલામે અઝહ કે સાબેર,
સવાબે સાબેરાં હએ હદસું ખાહેર,

આ વાંચેઝ કેવી સુંદર શીખામણોથી ભરપૂર છે. આ વાંચેઝમાં
મન અને ગુસ્સો ખાઈ જતાં શીખવું જોઈએ. ગુસ્સાને ખાઈ જવું

। મુદ્દિયાળી પુરુષનું કામ છે. જેમ દીવાનો માણસ દીવાનાપણામાં ગરવાખી કામો કરી બેસે છે. તેમ ગુસ્સામાં આપેલો માણસ પણ બહુ અધરીત કાર્યો કરી નાખે છે. પણ જો આપણે ઉપરના વાઝેઝથી ગુસ્સાને ખાધ જવાનો બોધ લઈએ તો આપણે ગુસ્સાથી ઉપજતા ફટલા બધા ખરાબ કામોથી બચી જઈએ ?

દુખ પાછળ સુખ—

હઝરત હમામ હુસેન અ. પોતાના એહલબેઇતને વસીયત કરતાં જણાવે છે કે “ ખુદાના દોસ્તો પર બક્ષા હોય છે. અને તે બક્ષામાં ધીરજ ધરવામાં તેમને માટે ફઝલત છે ” આ વાઝેઝથી આપણે એમ જણી શકીએ કે જે માણસ સંકટની આકરી પરીક્ષામાં પસાર થાય છે તેનેજ સાબેરનો શોભીતો ખેતાબ મળે છે. વગર સખર કીધે કદી સાબેરની ડીમી પ્રાપ્ત થતી નથી. આ સોનેરીને ઝળકવું વાઝેઝ એ પણ શીખવાડે છે કે પ્રથમ દુખ વેઠ્યા પછી સુખ મળે છે. માટે આપણને સુખ મેળવવાના જેટલો જેટલો સાધનોની જરૂર હોય તેના માટે પ્રથમ દુખ સહન કરવું જોઈએ. આપણે નિર્ધન હોઈએ તો કેલવણી લેવા માટે, ખીમાર હોઈએ તો હવા તૈયાર કરવા માટે, પ્રથમ દુખ (મહેનત) ઉઠાવવું જોઈએ. વગર મહેનત મેળવવાની આશા રાખવી એ નિરર્થક છે.

રોવું અને કુટવું—

મુદ્દલાં વાઝેઝમાં જણાવે છે કે:—હઝરત હમામ હુસેન અ. પોતાના એહલબેઇતને વસીયત કરતાં આગળ જણાવે છે કે—

નસીહત એક સુનોતુમ કાન ધરકર,
દેખો હરગીઝ તુમે મેરે મરન પર,

ન જામે શહના કો મોહકો લોચો,
 ન બાલાં ખોલ કર સીને ખરોચો,
 નહિ કરતા હું રોને કો મને મેંધ,
 વલે તુમની કો યે શેવા બલા નંધ,
 કે યું કરના નહિ રસમે સઆદત,
 યે હએ સખ જાહેલાં કા રસમે આદત,
 મુનાસખ નહિ યે હએ એહલે વફાકો,
 ન બાતા હએ ખુદા ઓર મુસ્તશ કો,

બહાલા દીની બાઈઓ ! જુઓ હઝરત ઇમામ હુસેન અં કેવી
 સુંદર નસીહતો જણાવી ગયા છે. : પોતાના મૃત્યુ બાદ માતમમાં
 મુખ પર તમાચા મારવા, કપડાં ફફાડી નાખવા, તથા માથાના વાળ વીખે-
 રી નાખવાની વિગેરે મનાઈ કીધી તેમજ જણાવ્યું કે એ ખુદાતાલા રાજી
 થાય તેવી રસમ નથી બેઠે તેમ કરવું જાહેલોની આદત છે. દીનદાર
 માણસને તેમ કરવું જાજતું નથી તેમજ ખુદાતાલા અને તેનો પ્યારો
 રસુલ તેનાથી રાજી નથી. આ વાંચેઝથી આપણે આપણા ઘરના
 દોષ માણસના મૃત્યુબાદ પછાડીઓ ખાવા તેમજ કપડાં શાડી નાંખવા
 વીગેરે જાહેલોની રસમોને તજી દઈએ. ઘણા ઇસાલામીઓમાં કુંડું-
 બીના મરણ બાદ સ્ત્રીઓ પછાડા ખાય છે. એકઠી થઈ જાણ્યાં લે
 છે. વીગેરે જાહેલોની રસમોપર અમલ થાય છે. ઉપરના વાંચેઝથી
 આવી રસમોને એકદમ તજી દેવી જોઈએ.

યતીમોની આહ—

મુલ્કમાં વાંચેઝમાં જણાવે છે કે:—હઝરત ઇમામ હુસેન પોતાની
 એહનોને ફરમાવ્યું કે “ મારી દીકરી સકીના આજે યતીમ થઈ જશે માટે—

તુમે ઇસ પર નકો અંખીયા પસારો,
 ન ઉસ પર કેહર સું કો હાંક મારો
 બોહત અઝતે હેં નાજુક દીલ યતીમાં
 નહિ સેહતે હેં ગમ એક તીલ યતીમાં

આ વાંચેઝથી આપણે બોધ લઈ શકીએ કે કોઈ યતીમ બાળ-
 કનું મન જરા પણ દુઃખથીએ નહિ. તેમના તરફ કરડી નજરે જોઈએ
 નહિ. ગુસ્સા ભરેલી રીતે તેમને બોલાવીએ નહિ, કારણ કે યતીમોના
 દીલ બહુજ નાણુક હોય છે. તેઓના અંતઃકરણ એક તલ બરાબર
 પણ દુઃખ સહન કરી શકતાં નથી.

આજકાલ આપણી મસલામી દામમાં હજારો એવા બાળકો
 મળશે કે જેના માવિત્રો મરી ગયાં છે. આ બાળકો કંગાલ બની
 દરબદર બટકી મવાલી થઈ જાય છે. રૂઝ જીને અનીતિવાન બની જાય
 છે. કેળવણી કે તરબીયત તેમને મળતી નથી. તેઓ આવા બાળકો માટે
 હામ હામ યતીમખાનાઓ ખોલી તેમાં આવા યતીમ બાળકોને ખોરાક
 પોશાક તથા તાલીમ તરબીયત આપી તેમના પર ઉપકાર કરવો જોઈએ.

બાળકો પ્રત્યે પ્રેમ—

સુલ્તા વાંચેઝમાં જણાવે છે કે—જ્યારે હઝરત ઇમામ હુસેન
 અ. જોહલે હરમને દીલાસો દઈ લડવાને ચાલ્યા, તેટલામાં જોહલે
 હરમમાં એક પોકાર થયો. આપ પાછા આવ્યા અને રડવાનું કારણ
 પુછ્યું. સઘળાએ જવાબ આપ્યો કે “હઝરત અસગર (ઇમામ હુસેન
 અ. નો છ માસનો પુત્ર હતો.) ની પાણી વિના કેવી પુહારી થઈ
 છે. તેની માને પ્યાસને લીધે દુધ પણ ઉતરતું નથી. આમ થોડો
 વખત શકડી શકીને આ દુઃખમલ બાળક મરી જશે.”

આ વાત સાંભળી હજરત ઇમામ હુસેને અલી અસગરને પોતાના હાથ પર લીધા અને ઘોડાપર સવાર થઈ શત્રુની ફોજ સામે આવી ડિમા અને બાળકને હાથપર ઉંચું કરી કહ્યું:—

કહે મોલાને અય કોમે જશકાર,
તુમારે જમએ સું મેં હું ગુનેહગાર,
વલે ઇસ તીફલકા તકસીર નહિ હએ
બી ઇસકી માકો ખ્યાસું શીર નહિ હએ
સુકા હએ ઇસ બચેકા ખ્યાસથી મું,
હુવા હય ધુપકી ગરમીસું ગુલગું,
તુમેં ઇસ તીફલકી દેખ નાતવાની
ખુદા ખાતર જરા દો ઇસકો પાની,

સંઘળા કુશીઓ બોલી ઉઠ્યા કે “અબદલા ઝીયાદના હુકમ સીવાય તમે કે તમારા કુટુંબને અમે પાણી આપનાર નથી.” તેટલામાં એક હુરમલા નામના કુશીએ કમાનમાં તીર નેડી ઇમામ તરફ ફેંક્યું. તે તીર હુધમલ બાળકની ગરદનમાં પેવસ થઈ ગયું, ઇમામે તીર ખેંચી કહાડ્યું કે હુધમલ બાળકનો પ્રાણ ગયો.

આ વાંચેજથી બાળકો પ્રત્યે શુદ્ધ પ્રેમ રાખતાં શીખવું જોઈએ. આપણાથી બને તેટલે સુધી બાળકોની શક્તિઓ ખીલે તેમ આપણે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ; ધણા માબાપો શુદ્ધ પ્રેમ શું છે તે સમજી શકતા નથી. ખોટા પ્યારથી બાળકોમાં દુર્ગુણ દાખલ કરે છે અને બ્યારે બાળકો મોટા થાય છે ત્યારે આ દુરગુણો તેમને અનેક વિપત્તિઓમાં સપડાવે છે. માટે બાળકો પ્રત્યે શુદ્ધ પ્રેમ રાખી તેમની આરોગ્યતા સારી રહે. તેમનામાં નિનિ. ચાલાકી ને હીમ્મત દાખલ થાય તેમ કોશીશો કરવી જોઈએ.

આપઘાત—

મુસ્લાં વાઝેઝમાં જણાવે છે કે:—હઝરત ઇમામ હુસેન અલેહિ-સલામે એહલે હરમને દીલાસો આપતાં સખર રાખવા માટે જણાવ્યું કે:—

રહો તુમ સખ કર હકકી રઝામે,
રઝા અપની સટો કિસકી કઝામે.
ન કોઇ કસ્ટે હીલાક અપના કરો તુમ,
જહન્નમ ખીચ જલને સું ડરો તુમ.
જો કોઇ અપના અપેં હોતા હએ કાતીલ
સો ઓ દોઝખ મને હોતા હએ વાંસીલ

મુસીબત વખતે અસ્લાહોતાલાની મરજીને આધીન થઇ સખર કરવો, પણ ગભરાઈ પોતા પર જીલમ કરવો નહિ. તેમણે તેવા વખતે આપઘાત પણ કરવો નહિ. એવી સુંદર નસીહત આ વાઝેઝથી ગ્રહણ કરી શકીએ. ઘણા લોકો મુસીબતના વખતે ગભરાઈ ચીંતાના સાગરમાં જઈ કુદે છે અને તેમ કરી પોતાની તનહુસ્તી ગુમાવે છે. કેટલાકો અશીલુ ખાય છે. કેટલાકો ઝેર ખાય છે ને કેટલાકો ગળાશંસો કે તમન્નો મારી આપઘાત કરે છે. પણ આવી રીતે આપઘાત કરવાથી જહન્નમની આગમાં બળવું પડે છે. માટે મુસીબતના વખતે સખર કરી આપઘાતના રસ્તા પર જવા કદીપણ લલચાવું નહિ.

બીજાઓથી સંતોષ—

મુસ્લાં વાઝેઝમાં વર્ણવે છે કે:—હઝરત ઇમામ હુસેન સાહેબે પોતાના બીમાર પુત્ર હઝરત ઝએનુલ આબેદીનને લડાઈ પર જતાં પુર્વે

જે વસીયત કીધી તેમાં એક એ હતી કે અય ફરજંદ ! જ્યારે તું વતનમાં જ ત્યારે મારા મિત્રોને જણાવજે કે, જ્યારે મારા પીતા મુજ-રવા લાગ્યા ત્યારે કહી મયા છે કે—

દેખોગે જળ મુસીબત ઓર બલા તુમ,
હોવેગે દસ્તો ગમમે મુબતીલા તુમ,
મેરી તો ગમ ગરીબી યાદ કરના,
યે મઝલુમીકો મેરે ના ખીસરના.

કેવું બોધદાયક વાંચેઝ ! હઝરત ઇમામ હુસેન અં ફરમાવે છે કે મુદા ન ખાસ્તા જ્યારે તમે કોઈ દેઈ ગમમાં સપડાઈ જાઓ ત્યારે મારી ગમ ગરીબી યાદ કરજો. દુખી માણસ પોતાના દુખના કારણે બહુજ આકુળ વ્યાકુળ થાય છે પણ જ્યારે પોતા કરતા બીજાને વધુ દુખમાં જુએ ત્યારે તેને કાંઈ શાન્તી થાય છે. માટે જ્યારે આપણા પર કોઈ દુખ આવી પડે ત્યારે હઝરત ઇમામ હુસેન અ. પરંતુ દુખ યાદ કરવું કે તેથી દીલાસો મળે.

ગરીબોએ પૈસાદારોને જોઈ નાશુકરી કરવી નહિ; પણ પોતા કરતા વધુ ગરીબને જોઈ અલ્લાહોતાલાનો શુકર કરવો. એવીજ રીતે દરેક બાબતમાં પોતા કરતાં નબળી સ્થિતિમાં મુકાબેલાને જોઈ તે બાબતમાં સંતોષ ને સખર કરતાં શીખવું જોઈએ. જો તમે અ. વિષય પર વધુ બારીક વિચાર કરશો તો તમે તમારું ધણું દુખ ઓધું કરી શકશો.

નમાજની તાકીદ—

મુદત્તાં વાંચેઝમાં જણાવે છે કે—હઝરત ઇમામ હુસેન અં ની

છાતી મુખારકપર શીમર મલકન શહીદ કરવાને ચડ્યો હતો તે વખતે નમાઝ પડવાની રજા માગી. શીમર છાતીપરથી ઉતર્યો. આપે તયમમુમ કરી નમાઝ પડવા માંડી. નમાઝના સીજદામાંજ શીમરે હઝરત ઇમામ હુસેન અં ને શહીદ કીધા.

જુઓ ભાઈઓ નમાઝ કેવી ભલ્લી ચીજ છે, હઝરત ઇમામ હુસેન અં હજારો જખમથી ઘાયલ થઈ ગયા હતા. મિત્રો તથા કુટુંબીઓ નજરો સામે તરફડી તરફડીને શહીદ થઈ ગયા હતા. બીજાઓને બચ્ચાંઓ તરસને લીધે આહોનજરી કરતા તેવા સમયમાં પણ આપ નમાઝને ભુલ્યા નહિ. આ વાંચેઝથી આપણે નમાઝના ફરજને ગમે તેવા વખતમાં પણ અદા કરવા ચુકીએ નહિ એવી નસીહત મેળવવી જોઈએ.

મજલિસ દસમી.

નેક ખસલત બીબી—

મુદત્તાં વાંચેઝમાં જણાવે છે કે:--જ્યારે હઝરત ઇમામ હુસેન અં શહીદ થઈ ચુક્યા ત્યારે ઉમર :સાહે સધળા શહીદોના સરો ધડથાં જુદાં કરી એકઠાં કર્યાં. અને હઝરત ઇમામ હુસેન અં નું સર મુખા-નેક ખુલ્લી નામના સીપાઈ સાથે અબદલા જ્યાદ તરફ જલદીથી રવાના કરી આપ્યું. આ સર મુખારક લઈ સીપાઈ કુદા તરફ રવાના થયો. માર્ગમાંજ પોતાનું ઘર હતું તેથી તે ઘેર ગયો અને સરને તનદુરમાં છુપાવ્યું.

ખુલીની સ્ત્રી નેક ખસલત, પરહેઝગાર અને એહલેખેતની મોહીબ હતી. તેણીને દરરોજ નમાઝે શય પડવાની ટેવ હતી. તેણી રીવાજ મુજબ અર્ધી રાત્રી પસાર થઇ ગયા બાદ નમાઝે શય પડવાને ઉઠી. તન્દુરમાંથી નુર વરસતું જોઇ તેણી જાણી ગઇ કે આ પવિત્ર સર કોઇ મહાત્મા પુરૂષનું છે. પોતાના ખાવીંદને જગાડી કહેવા લાગી કે “ અય બદખખત ! તે તન્દુરમાં કોણનું સર છુપાવી રાખ્યું છે ? આ સર ખાસ પેગંબરના ફરજંદનું છે. તું જો કે તેની કેટલી તાજમ થઇ રહી છે. તારા આવા નીચ કર્તબ્યને લઇ હું તારાથી બેઝાર છું અને હવે હું તારી સાથે રહેવાને ખીલકુલ ખુશી નથી. ” એટલું કહી ઘર બહાર નીકળી ચાલી ગઇ.

જુઓ ભાઇઓ ! ખુલીની સ્ત્રી શા માટે પોતાના ઘણીને દપદા દેવા લાગી ? શા માટે તેણી પોતાના ખાવીંદથી બેઝાર થઇ ? શા માટે તે પોતાના ઘણીને તજ ચાલી ગઇ ? શા માટે તેણીએ પોતાના બચ્ચાંઓને તન્યાં ? બસ એટલા માટેજ કે તેણીના ઘણીએ એક મહાત્મા પુરૂષને કતલ કીધા હતા. તેના સરત્રી બેઅદબી કીધી હતી. અને તેમ છરીને અનીતિવાન બન્યો હતો. આ વાએઝથી મહા પુરૂષો તરફ શુદ્ધ પ્રેમ, અનીતિ તરફ તિરસ્કાર, તથા અજ્ઞાનતાથી દુર રહેવાનો બોધ હાંસીલ કરવો જોઇએ.

ભલા વિચારનો ચાહુદી—

મુલકમાં વાએઝમાં જણાવે છે કે:—જ્યારે હઝરત ઇમામ હુસેન અઃ તરફના સધળા સરો તથા એહલેખેતને લઇ યઝીદની ફાજ હમારા નામની જગોપર આવી પહોંચી, ત્યારે ટેકરીપર રહેતો એક ચાહુદી કે જેનું નામ યહયા હતું, તે આ નવીન લશ્કરનો તમાશો જોવાને કતરી

આવ્યો. તેને ખાતરી થઈ કે આ ખાતેમુલ અંખીયાના નવાસાનું સર છે ત્યારે તેણે પોતાના પાલકીની આદરો બનાવી એહલેએતને આપી. એક અંગરખામાં બસો દીનાર છુપાવી તે અંગરખું હઝરત ધમામ ઝએનુલ આબેદીન પાસે મોકલ્યું. બ્યારે યઝીદની ફાજના સિપા-ધઓએ જોયું કે યહીયા એહલેએત તરફ સારી સલુકાઈ કરી રહ્યો છે ત્યારે તેને ધમકી આપી કહેવા લાગ્યા કે—

યેહ સખ હએ શામકે વાલી કે દુશમન,
 ઉનું મું ઇસ કદર તું કયા લગા મન,
 કીયા હએ લે હિમામત ઉનકી દરપેશ.
 મગર નહિ કુચ્છ તુજે મરનેકા અદેશ,
 તુ યહાંથી જા વગર ના ઇનકી ખાતર,
 ઉડાતે હએ ઇતા તનમું તેરા સર,

યહીયા આ વાત સાંભળી તેમજ એહલેએતની આવી મઝલુમી જોઈ તેમની મહોબતમાં લીન થઈ ગયો. તુરતજ પોતાના નોકરને મોકલી તલવાર મંગાવી યહીદી ફાજ પર કુદી પડ્યો. પાંચ જણાને કતલ કર્યા બાદ તેને પણ યઝીદી ફાજે શહીદ કરી નાખ્યો.

જુઓ કે દયાળુ અને નીતિવાન પુરખો કોઈના પર પડતું દુઃખ જોઈ શક્તા નથી. દુખી માણસને પોતાની શક્તિ મુજબ મદદ કરવાને તત્પર થઈ જાય છે, યહયાએ પોતાની હમીયત જાહેર કરવા ખાતર પોતાના પ્રાણ સુધ્ધાં અપણું કરી આપ્યો. આ વાએઝથી સત્ય તરફ દીક્ષિસોજી, દુખીયાને મદદ તથા નાલાયકોને સજા આપવાનું શીખી શકીએ.

સમાપ્ત.

કેમી શ્રીમંતોને અપીલ.

આપણી કેમની પડતીનું મુખ્ય કારણ દીની તથા દુન્યવી બાબતની કેળવણી પ્રત્યેની અજ્ઞાનતા અને તેને લઈ દીની તથા દુન્યવી બાબતમાં ઉલટે રસ્તે દોરાઈ જવું તે છે. કેમ પોતાની આવી સ્થિતિને લઈ અનેક વહેમ તથા કપટ ભરી બાબતોમાં એટલી તો જકડાઈ ગઈ છે કે, જ્યાં સુધી તેને તેમાંથી ખેંચી કાઢવાને બળવાન પ્રયાસ કેમ તરફથી નહિ થાય ત્યાં સુધી તેને તેમાંથી મુક્તિ મળી શકશે નહિ. જગતમાં જે જે કેમો આવી અધોગતિ તથા દુર્દશાને પ્રાપ્ત થઈ હતી, તે તે કેમોને તેવી અધોગતિ તથા દુર્દશાથી મુક્ત કરવાને ત્યાંના શ્રીમંતો તથા વિદ્વાન લોકોએ હેરત પમાડનારા પ્રયાસો કર્યા છે. કરોડોની દોલત તે માટે ખર્ચી છે. લાખો તથા હજારો વિદ્વાનોએ તે માટે અગણિત પુસ્તકો લખી છપાવ્યાં છે. હજારો માલિકો, પખવાડીકો, આવાડીકો તથા રૌજંદા પેપરોએ પોતાની સંબંધી શક્તિ તે માટે ખર્ચી નાંખી છે. હજારો વિદ્વાનો તથા શોધકોએ તે માટે પોતાની જીંદગીઓ વક્ષ કરી નાખી છે. તેવો પ્રયાસ કરતાં હજારો સુધારકોએ પોતાના પ્રાણો ગુમાવ્યા છે અને તેમ કરી કેમને અજ્ઞાનતા તથા વહેમ ભરી બાબતોથી બચાવી લીધી છે અને તેવો પ્રયાસ સૈકાઓ થયા થતો આવ્યો છે અને આજે પણ ચાલુ છે.

આપણી કેમને વહેમ ભરી તથા કપટ ભરી હાલતમાંથી બચાવવા માટે પણ જ્યાં સુધી ઉપર પ્રમાણેનો પ્રયાસ ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી તેના ઉદ્ધારની આશા કેમ રાખી શકાય ! માટે જે કેમના હમદર્દ શ્રીમંતો તથા વિદ્વાનો કેમને અધોગતિ તથા દુર્દશામાંથી બચાવવા માગતા હોય તો, તેમણે પણ ખીજ સુધરેલી પ્રજાઓ જેવા મહાન પ્રયાસો શરૂ કરી આપવા જોઈએ, કેમકે આ જગત કર્મનું ફળ આપનારું છે. કોશીશ કરવાથીજ સુધારો થાય છે. જે જે લોકો સુધાર્યા છે તે તે કોશીશ કરનારોજ સુધાર્યા છે અને આપણી

કોમ પણ જ્યારે પણ સુધરશે જ્યારે કોશીશથીજ સુધરશે. વગર કોશીશે કોઈ કોમ સુધરી શકી નથી અને કીયામત સુધી સુધરી પણ શકે નહિ. માટે આ મુદ્રાલેખ કોમના હમદર્દ શ્રીમંતો તથા વિદ્વાનોએ પોતાના જીમરમાં કોતરી રાખવો જોઈએ, કે કોમ કોશીશ કરવાથીજ સુધરશે અને તેને સુધારવા કોશીશ કરવી તેજ ખરી. હમદર્દ અને ખરી વિદ્વતા છે.

કોમને સુધારવાના અનેક પ્રકારોમાં કોમમાં વહેમ ભરી વાતોને નાખુદ કરનાર સાહિત્ય ફેલાવવું તે એક ઉત્તમ પ્રકાર છે. આ પ્રકારને અમલમાં મુકી સુધરેલી પ્રજાઓ કીર્તિને પામી છે. અને આપણી બાહ્યવંધ કોમો હીંદુ તથા પારસી કોમો એ પ્રયાસ ઉપાડી લીધો છે અને તે માટે પુસ્તકો, ચોપાન્યા, પખવાડીકો, અડવાડીકો તથા રોજીંદ પત્રોના ગંગવર ખાતાંઓ ખોલી આપ્યાં છે કોમના હમદર્દ શ્રીમંતોએ તેમાં લાખોની મદદ આપી છે અને આપતાજ જાય છે અને એ રીતે એ કોમો પોતાની અધોગતિ તથા દુર્દશાનો જામો ઉતારતી ચાલી છે. અને એજ ધોરણે આપણી કોમને લાગુ પડે છે આપણી કોમના હમદર્દ શ્રીમંતો તથા વિદ્વાનોએ એજ માર્ગ અખતયાર કરવાનો છે અને તે માર્ગ જોટલી ઉતાવળથી જની શકે તેટલી ઉતાવળથી હયા ધરી, એક જખરદસ્ત આન્ડોલન ચલાવી મુકવું જોઈએ છીએ.

અમોએ કોમની અધોગતિ તથા દુર્દશા દુર થાય, દેવા હેતુથી આજ દસ વર્ષ થયા પ્રયાસ શરૂ કરીધો છે તેટલી મુદતમાં ૧૦૦ જેટલાં ઉપયોગી પુસ્તકો છપાવ્યાં છે. અને હજુ છપાવેજ જઈએ છીએ. પાંચ વર્ષ “ જોગ પ્રકાશ ” નામક અડવાડીક પેપર ચલાવી હમણા “ નુરે હિદાયત ” નામે માસિક બે વર્ષથી શરૂ કર્યું છે અને તેમાં ઉપરના કોમી તથા દીની હેતુ ને દ્રષ્ટિ મર્પાદમાં રાખી, લખાણો લખવા માંડ્યા છે તે બાબતની ખાત્રી વાંચક વર્ગને સારી પેઠે થઈ ચુકી હશેજ.

આવા સાહિત્ય પ્રચારના મેટા બોજ તો અમો કમ કરીએ છીએ. એક હાથે સંખ્યાબધ કામો કરીએ છીએ; પરંતુ સઘળાં પુસ્તકો છપાવવાના ખર્ચને અમો સાધારણ રિથિતિના માણસ હોતાં પહોંચી ન શકીએ એ સ્વભાવક છે અને તેથી કોમી હમદર્દ શ્રીમંતોની સહાયતાની અમોને પાસ જરૂર રહે છે અને હાલમાં તેવી એક જરૂર “ શીરોસે બરી ” નામની કીતાબની “ બીજી આવૃત્તિ ” છપાવવાની અમારાપર આવી પડેલી છે આ “ શીરોસે બરી ” કીતાબની ખુબી તથા ઉપયોગીતા વિષે કોઈ પણ અજ્ઞાણ નથી તેની પહેલી આવૃત્તિ ઇ. સ. ૧૯૦૭ ની સાલમાં છપાવી હતી. જેની એક હજાર કોપીઓ કામમાં ફેલાઈ ગઈ છે. કીતાબ ઘણીજ ઉપયોગી હોઈ તેની લોકો તરફથી માગણી ચાલુ છે, પરંતુ અમો નાણાંની લાઇ દબને તંગી હોવાથી તેને છપાવી શકતા નથી. અને બીજી અનેક બુકો છપાવવાના બોજો અમારી ગરદન ઉપર પડેલા છે.

શીરોસે બરીના વાચનથી કામના વિચારોમાં સુધારો થયો છે અને થવા ઉમેદ છે અને તે કીતાબ કોઈ પણ ઇસલામી કુટુંબથી ખાલી નહિ રહેવી જોઈએ. તેથી તેની બીજી આવૃત્તિ છપાવવા માટે કોમી હમદર્દ શ્રીમંતો પાસે અપીલ ગુજરીએ છીએ કે, તેઓએ તે માટે રૂ. ૨૫૦, અઢીસોની રકમનું અમોને ઉત્તેજન મોકલી આપવું, એટલે અમો તેને એક માસમાંજ છપાવી કોમી કુટુંબોના ધરોમાં પહોંચતી કરી આપીશું અને અમોને સંપૂર્ણ આશા છે કે કોઈ પણ કોમી હમદર્દ શ્રીમંતની હમદર્દની રજા જીવનમાં આવશે અને જરૂર આવશેજ અને એ રીતે આ ઉપયોગી કીતાબ બીજી વખતે કોમી રેકર્ડપર ખીરાજમાન થશે.

ખાદીમે કામ.

એદલજી ધનજી કાખા.

અમરેલી-કાઠીઆવાડ.

